

ΔΙΕΘΝΕΣ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΚΩΝ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ, ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ ΚΑΙ
ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΚΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ

**Καινοτόμα Χρηματοδοτικά Εργαλεία στην Τοπική
Αυτοδιοίκηση (ΟΤΑ). Ο ρόλος του Ευρωπαϊκού
Συμφώνου για το Κλίμα και την Ενέργεια**

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

του

ΓΕΩΡΓΙΟΥ Α. ΠΕΡΙΑΗ

Επιβλέπων: Δρ Βαγής Σαμαθρακής
Καθηγητής, ΔΙ.ΠΑ.Ε.

Θεσσαλονίκη, Δεκέμβριος 2022

ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΚΩΝ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ, ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ ΚΑΙ
ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΚΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ

**Καινοτόμα Χρηματοδοτικά Εργαλεία στην Τοπική
Αυτοδιοίκηση (ΟΤΑ). Ο ρόλος του Ευρωπαϊκού Συμφώνου
για το Κλίμα και την Ενέργεια**

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

του

ΓΕΩΡΓΙΟΥ Α. ΠΕΡΙΛΗ

Επιβλέπων: Δρ Βαγής Σαμαθρακής
Καθηγητής, ΔΙ.ΠΑ.Ε.

Εγκρίθηκε από την τριμελή εξεταστική επιτροπή στις XX/XX/XXX.

(Υπογραφή)

(Υπογραφή)

(Υπογραφή)

.....
Όνομα Επώνυμο
Βαθμίδα, Ίδρυμα

.....
Όνομα Επώνυμο
Βαθμίδα, Ίδρυμα

.....
Όνομα Επώνυμο
Βαθμίδα, Ίδρυμα

Θεσσαλονίκη, Δεκέμβριος 2022

(Υπογραφή)

.....

Περίλης, Γεώργιος

.

© date– Allrightsreserved

Ευχαριστίες

Θα ήθελα να ευχαριστήσω αρχικά όλους τους συναδέλφους στο Δήμο Λαγκαδά για την πολύτιμη βοήθειά τους και την αμέριστη συμπαράστασή τους σε όλη την πορεία του μεταπτυχιακού προγράμματος.

Επίσης όλους τους καθηγητές του προγράμματος μεταπτυχιακών σπουδών που με τις γνώσεις τους και την διάθεσή τους, συνέβαλαν στην ολοκλήρωση των σπουδών αυτών.

Ιδιαίτερες ευχαριστίες θα ήθελα να δώσω στον επιβλέποντα καθηγητή μου, Δρ. Κ. Βαγή Σαμαθρακή, ο οποίος αποτέλεσε τον σημαντικό εμπνευστή αυτής μου της προσπάθειας, που με τις επιστημονικές του γνώσεις και την διάθεσή του, μου έδωσε την ιδέα να ασχοληθώ με αυτό το θέμα και ιδιαίτερα για την παρακολούθηση σε όλη πορεία της διπλωματικής εργασίας.

Περίληψη

Τα τελευταία χρόνια, η κλιματική αλλαγή έχει απασχολήσει κατά κόρον τα κράτη και την ΕΕ όπου μέσω οδηγιών και κατευθυντήριων γραμμών επιχειρεί να θέσει τους στόχους προκειμένου να δημιουργηθεί ένα βιώσιμο μέλλον για την ευημερία των πολιτών. Σημαντικό ρόλο σε αυτό το εγχείρημα κατέχουν οι πόλεις μέσω της λειτουργίας και των δράσεων που αναλαμβάνουν οι ΟΤΑ. Η παρούσα εργασία έχει σκοπό να καταγράψει τις απόψεις των υπαλλήλων, των τμημάτων προγραμματισμού των Δήμων σχετικά με την αξιοποίηση των προγραμμάτων πράσινης χρηματοδότησης καθώς και την εναρμόνιση με τις νέες οδηγίες, δεδομένης της κλιματικής αλλαγής. Προς αυτό το σκοπό αρχικά πραγματοποιήθηκε μία επισκόπηση της βιβλιογραφίας στο συγκεκριμένο αντικείμενο και ακολούθησε η παρουσίαση του θεωρητικού πλαισίου το οποίο αναπτύχθηκε στα κεφάλαια 3 έως 6.

Στη συνέχεια πραγματοποιήθηκε μία ποσοτική έρευνα με τη χρήση ερωτηματολογίου στην οποία συμμετείχαν 173 υπάλληλοι από ΟΤΑ σε 22 δήμους του Νομού Θεσσαλονίκης και όμορων νομών. Η ανάλυση των αποτελεσμάτων πραγματοποιήθηκε με τη χρήση του στατιστικού προγράμματος SPSS όπου προέκυψαν οι απαντήσεις στα ερευνητικά ερωτήματα της παρούσας μελέτης. Περαιτέρω, πραγματοποιήθηκε έλεγχος συνάφειας (ανεξαρτησίας) και μέτρηση της συσχέτισης μεταξύ των μεταβλητών με τη μέθοδο του χ^2 Τεστ (Chi-Square Test). Από τα αποτελέσματα προέκυψε πως οι ΟΤΑ αξιοποιούν σε ποσοστό 51-75% τα προγράμματα «Αντώνης Τρίτσης» και «Φιλόδημος II» ενώ δεν προσδιορίστηκε επακριβώς η αξιοποίηση των χρηματοδοτήσεων από το πράσινο ταμείο και το ΕΣΠΑ 2021-2027 ενώ υπάρχουν αρκετές προκλήσεις που εντοπίζονται κυρίως στην ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού, την ηλεκτρονική διακυβέρνηση και τη διοικητική και τεχνική ικανότητα. Επίσης, προέκυψε ότι οι υπάλληλοι κατέχουν ένα καλό επίπεδο εξειδίκευσης σχετικά με τη διαχείριση και εφαρμογή των προγραμμάτων που εστιάζουν στην πράσινη ανάπτυξη και την προστασία του περιβάλλοντος. Περαιτέρω, βρέθηκε ότι οι ΟΤΑ έχουν μέτριο επίπεδο ετοιμότητας και εξειδίκευσης σχετικά με την μελλοντική ένταξη σε προγράμματα που αφορούν το κλίμα και την ενέργεια.

Λέξεις Κλειδιά: Τοπική Αυτοδιοίκηση (ΟΤΑ), Χρηματοδοτικά Προγράμματα, Κλιματική – Ενεργειακή Αλλαγή, Ευρωπαϊκά Προγράμματα, Πράσινο Ταμείο, Τοπική Ανάπτυξη.

Abstract

In recent years, climate change and the achievement of sustainability have increasingly occupied the states and the EU where through directives and guidelines it attempts to set the goals in order to create a sustainable future for the well-being of citizens. Cities play an important role in this project through the operation and actions undertaken by local authorities. The purpose of this paper is to record the opinions of the employees, of the planning departments of the Municipalities regarding the utilization of the green financing programs as well as the harmonization with the new directives, given the climate change. So an overview of the literature on the specific subject was first carried out, followed by the presentation of the theoretical framework developed in chapters 3 to 6.

Afterwards, a quantitative survey was carried out using a questionnaire in which 173 employees from OTAs in 22 municipalities of the Prefecture of Thessaloniki and neighboring prefectures participated. The analysis of the results was carried out using the SPSS statistical program where the answers to the research questions of the present study were obtained. Furthermore, a correlation (independence) test was performed and the correlation between two or more variables was measured using the Chi-Square Test method. From the results it emerged that the OTAs make use of the "Antonis Tritsis" and "Philodimos II" programs at a rate of 51-75%, while the utilization of the financing from the green fund and the NSRF 2021-2027 was not precisely determined, while there are several challenges that are mainly identified in human resource development, e-governance and administrative and technical capacity. It also emerged that the employees have a good level of expertise in managing and implementing programs that focus on green development and environmental protection. Furthermore, local authorities were found to have a moderate level of preparedness and expertise regarding future inclusion in climate and energy related programs.

Keywords: Local Government, Financial Programs, Climate – Energy Change, European Programs, Green Fund, Local Development.

Περιεχόμενα

1. Εισαγωγή	1
1.1. Σκοπός της έρευνας.....	1
1.2. Οργάνωση Κειμένου	2
2. Επισκόπηση Βιβλιογραφίας.....	4
3. Θεσμικό πλαίσιο και λειτουργία των ΟΤΑ στην Ελλάδα	10
3.1. Ο θεσμός και ο ρόλος της τοπικής αυτοδιοίκησης	10
3.2. Αρχές που διέπουν τη λειτουργία της τοπικής αυτοδιοίκησης	11
3.3. Οικονομική διαχείριση στους ΟΤΑ	13
3.4. Η αρχή της οικονομικής αυτοτέλειας.....	16
4. Πηγές και μορφές Χρηματοδότησης για την Τοπική Αυτοδιοίκηση στην Ελλάδα.....	19
4.1. Κατηγορίες χρηματοδοτήσεων	19
4.2. Ίδιοι Πόροι	20
4.3. Ευρωπαϊκοί Πόροι.....	24
5. Χρηματοδοτικά εργαλεία νέας προγραμματικής περιόδου στους ΟΤΑ στην Ελλάδα.....	27
5.1. Πράσινο Ταμείο	27
5.2. ΕΣΠΑ 2021-2027	30
5.3. Πρόγραμμα Φιλόδημος II	33
5.4. Πρόγραμμα «ΑΝΤΩΝΗΣ ΤΡΙΤΣΗΣ»	34
6. Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία και ο ρόλος των ΟΤΑ στην Ευρώπη.....	37
6.1. Αστικές προκλήσεις του μέλλοντος για την ενέργεια και το περιβάλλον	37
6.2. Ευρωπαϊκή πολιτική για το κλίμα και την ενέργεια	38
6.3. Ο ρόλος των ΟΤΑ στην εφαρμογή των στόχων για πράσινη ανάπτυξη	42

7. Μεθοδολογία Έρευνας	45
7.1. Ερευνητικά Ερωτήματα	45
7.2. Είδος έρευνας και Ερευνητικό Εργαλείο	45
7.3. Ερευνητικό Δείγμα και Διαδικασία συλλογής δεδομένων	46
7.4. Επεξεργασία Δεδομένων	47
8. Παρουσίαση Αποτελεσμάτων Έρευνας.....	48
8.1. Δημογραφικά δεδομένα	48
8.2. Αξιοποίηση των προγραμμάτων που εστιάζουν στην πράσινη ανάπτυξη και την προστασία του περιβάλλοντος.....	50
8.3. Εξειδίκευση σχετικά με τη διαχείριση και εφαρμογή των προγραμμάτων που εστιάζουν στην πράσινη ανάπτυξη και την προστασία του περιβάλλοντος.....	59
8.4. Προκλήσεις σχετικά με την εφαρμογή των χρηματοδοτούμενων προγραμμάτων για το κλίμα και την ενέργεια	69
8.5. Επίπεδο ετοιμότητας και εξειδίκευσης σχετικά με την μελλοντική ένταξη σε προγράμματα που αφορούν το κλίμα και την ενέργεια	71
8.6. Συσχετίσεις Μεταβλητών.....	74
9. Επίλογος	83
9.1. Σύνοψη και συμπεράσματα.....	83
9.2. Περιορισμοί και μελλοντικές επεκτάσεις	86
Βιβλιογραφία.....	87
Α. Ξενόγλωσση	87
Β. Ελληνική.....	90
Γ. Νομοθεσία.....	91
Δ. Ιστοσελίδες	92
Παραρτήματα	93
Παράρτημα Β: Κατάσταση δήμων αποστολής του ερωτηματολογίου	103

Ευρετήριο Συντμήσεων και Ακρωνυμίων

ΣΥΝΤΜΗΣΗ	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ
ΑΚΡΩΝΥΜΙΩΝ	
CoM	Covenant of Mayors
CCA	Convention on Climate Adaptation
CCS	Carbon Capture & Storage
EU	European Union
EGD	European Green Deal
ETS	Emission Trading Scheme
GHG	Greenhouse Gases
LCP	Local Climate Plan
OECD	Organization for Economic Co-operation and Development
SOER	State of the European Environment
SPA	Strategic Planning Action
ΕΛΙΑΜΕΠ	Ελληνικό Ίδρυμα Ευρωπαϊκής και Εξωτερικής Πολιτικής
ΕΟΠ	Ευρωπαϊκός Οργανισμός Περιβάλλοντος
ΕΠΣ	Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία
ΕΣΔ	Εθνικό Σχέδιο Δράσης
ΕΧΤΑ	Ευρωπαϊκός Χάρτης Τοπικής Αυτοδιοίκησης
ΚΑΠ	Κεντρικοί Αυτοτελείς Πόροι
ΟΤΑ	Οργανισμός Τοπικής Αυτοδιοίκησης
ΠΔΕ	Πολυετές Δημοσιονομικό Πλαίσιο
ΠΔΠ	Πολυετές Δημοσιονομικό Πλαίσιο
ΠΕΠ	Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα
ΣΕΔΕ	Σύστημα Εμπορίας Δικαιωμάτων Εκπομπών

Λίστα Πινάκων

Πίνακας 1: Η Χρηματοδότηση της Τοπικής Αυτοδιοίκησης σε Χώρες της Ευρώπης (% Συμμετοχής στο Σύνολο των Εσόδων), 2021	20
Πίνακας 2: Επίπεδο απορροφητικότητας Προγράμματος Αντώνης Τρίτσης – Φύλο, Διασταύρωση	76
Πίνακας 3: Chi Square Tests Επίπεδο απορροφητικότητας Προγράμματος Αντώνης Τρίτσης – Φύλο.....	76
Πίνακας 4: Χρήση Τεχνολογικών μέσων που ενισχύουν την αποδοτικότητα των υπαλλήλων – Φύλου, Διασταύρωση	77
Πίνακας 5: Chi Square Tests Χρήση Τεχνολογικών μέσων που ενισχύουν την αποδοτικότητα των υπαλλήλων – Φύλου	77
Πίνακας 6: Προγράμματα για την μείωση ατμοσφαιρικών ρύπων, Διασταύρωση.....	78
Πίνακας 7: Chi Square Tests Προγράμματα για την μείωση ατμοσφαιρικών ρύπων.	78
Πίνακας 8: Προγράμματα ανανεώσιμων πηγών – Φύλο, Διασταύρωση	79
Πίνακας 9: Chi Square Tests Προγράμματα ανανεώσιμων πηγών – Φύλο.....	79
Πίνακας 10: Επίπεδο γνώσης για το Πρόγραμμα Αντώνης Τρίτσης – Φύλο, Διασταύρωση	80
Πίνακας 11: Chi Square Tests Επίπεδο γνώσης για το Πρόγραμμα Αντώνης Τρίτσης - Φύλο	80
Πίνακας 12: Επίπεδο γνώσης για το Πρόγραμμα «Φιλόδημος II» - Φύλο, Διασταύρωση	81
Πίνακας 13: Chi Square Tests Επίπεδο γνώσης για το Πρόγραμμα «Φιλόδημος II» - Φύλο.....	81
Πίνακας 14: Πηγή Χρηματοδότησης Ίδιοι Πόροι – Ηλικία, Διασταύρωση	82
Πίνακας 15: Chi Square Tests Πηγή Χρηματοδότησης Ίδιοι Πόροι – Ηλικία	82

Λίστα Εικόνων

Εικόνα 1: Συνολικοί διαθέσιμοι πόροι - ΕΣΠΑ 2021-2027	30
---	----

Λίστα Γραφημάτων

Γράφημα 1: Δημοσιονομικό αποτέλεσμα Ελλάδας, σε εκατ. Ευρώ και ως % ΑΕΠ, 2000-2017/25	25
Γράφημα 2: Φύλο	49
Γράφημα 3: Ηλικία	49
Γράφημα 4: Μορφωτικό Επίπεδο	50
Γράφημα 5: Θέση Ευθύνης που κατέχετε στον ΟΤΑ.....	50
Γράφημα 6: Προϋπηρεσία στην θέση που κατέχουν.....	51
Γράφημα 7: Αίτηση του ΟΤΑ για ένταξη σε προγράμματα πράσινης ανάπτυξης.....	52
Γράφημα 8: Χρηματοδότηση για καινοτόμες επενδύσεις την τελευταία πενταετία ...	52
Γράφημα 9: Χρηματοδότηση από ευρωπαϊκές πηγές.....	52
Γράφημα 10: Κρατική χρηματοδότηση	52
Γράφημα 11: Συγχρηματοδότηση.....	54
Γράφημα 12: Χρηματοδότηση από ιδίους πόρους	54
Γράφημα 13: Χρηματοδότηση από άλλη πηγή.....	54
Γράφημα 14: Γνώση προγραμμάτων	56
Γράφημα 15: Αξιοποίηση προγραμμάτων.....	56
Γράφημα 16: Επίπεδο απορρόφησης του προγράμματος «Αντώνης Τρίτσης»	56
Γράφημα 17: Επίπεδο απορρόφησης του προγράμματος «Φιλόδημος ΙΙ».....	57
Γράφημα 18: Επίπεδο απορρόφησης του προγράμματος Πράσινο Ταμείο	58
Γράφημα 19: Επίπεδο απορρόφησης του προγράμματος ΕΣΠΑ 2021-2027	59
Γράφημα 20: Χρήση νέων εφαρμογών και κατάλληλων τεχνολογικών μέσων για την ενίσχυση των ψηφιακών δεξιοτήτων των υπαλλήλων.....	60
Γράφημα 21: Χρήση νέων εφαρμογών και κατάλληλων τεχνολογικών μέσων για την ενίσχυση της αποδοτικότητας των υπαλλήλων	61
Γράφημα 22: Χρήση νέων εφαρμογών και κατάλληλων τεχνολογικών μέσων για την ενίσχυση της ποιότητας των υπηρεσιών της υπηρεσίας.....	61
Γράφημα 23: Χρήση νέων εφαρμογών και κατάλληλων τεχνολογικών μέσων για την ενίσχυση της ασφάλειας των ηλεκτρονικών συστημάτων	61
Γράφημα 24: Χρήση νέων εφαρμογών και κατάλληλων τεχνολογικών μέσων για την ενίσχυση της αξιοποίησης προγραμμάτων πράσινης ανάπτυξης	62
Γράφημα 25: Αξιολόγηση επιπέδου χειρισμού των τεχνολογικών μέσων των υπαλλήλων της υπηρεσίας	63

Γράφημα 26: Παρακολούθηση επιμορφωτικών σεμιναρίων (έγκριση ΟΤΑ), σε προγράμματα πράσινης ανάπτυξης και προστασίας του περιβάλλοντος	64
Γράφημα 27: Λήψη επαρκούς ενημέρωσης από την υπηρεσία σχετικά με τα προγράμματα μείωσης ατμοσφαιρικών ρύπων.....	65
Γράφημα 28: Λήψη επαρκούς ενημέρωσης από την υπηρεσία για προγράμματα χρήσης ανανεώσιμων πηγών.....	65
Γράφημα 29: Λήψη επαρκούς ενημέρωσης από την υπηρεσία για προγράμματα διαχείρισης απορριμμάτων	66
Γράφημα 30: Λήψη επαρκούς ενημέρωσης από την υπηρεσία για προγράμματα προστασίας των φυσικών πόρων	66
Γράφημα 31: Λήψη επαρκούς ενημέρωσης από την υπηρεσία για προγράμματα ανάπτυξης οικολογικού δικτύου	67
Γράφημα 32: Επίπεδο γνώσης προγράμματος «Αντώνης Τρίτσης»	67
Γράφημα 33: Επίπεδο γνώσης προγράμματος «Φιλόδημος ΙΙ»	68
Γράφημα 34: Επίπεδο γνώσης προγράμματος Πράσινο Ταμείο	68
Γράφημα 35: Επίπεδο γνώσης προγράμματος ΕΣΠΑ 2021-2027.....	69
Γράφημα 36: Επιχειρησιακή ικανότητα ΟΤΑ για την εποπτεία έργων πράσινης ανάπτυξης	70
Γράφημα 37: Εντοπισμός προκλήσεων στον ΟΤΑ ανά τομέα.....	71
Γράφημα 38: Σημαντικότερη πρόκληση που αφορά την απορρόφηση πόρων για επενδύσεις/ επενδυτικά σχέδια από ελληνικούς ΟΤΑ.....	71
Γράφημα 39: Αξιολόγηση μεγαλύτερης πρόκλησης της επόμενης δεκαετίας με βάση την νέα πολιτική συνοχής για «μια Ευρώπη πιο κοντά στους πολίτες».....	72
Γράφημα 40: Ενδιαφέρον διοίκησης για τη στελέχωση της υπηρεσίας με εξειδικευμένο προσωπικό για τη διαχείριση προγραμμάτων για το κλίμα και την ενέργεια.....	73
Γράφημα 41: Ύπαρξη στρατηγικών προτεραιότητας για τις νέες δράσεις του ΕΣΠΑ 2021-2027	73
Γράφημα 42: Συμμετοχή διοίκησης του δήμου στο σχεδιασμό αναπτυξιακών προγραμμάτων της επόμενης προγραμματικής περιόδου.....	74
Γράφημα 43: Ύπαρξη υποστηρικτικών μηχανισμών στήριξης του δήμου για τις νέες δράσεις του ΕΣΠΑ 2021-2027.....	75

1. Εισαγωγή

1.1. Σκοπός της έρευνας

Η παρούσα εργασία έχει σκοπό να καταγράψει τις απόψεις των υπαλλήλων, των τμημάτων προγραμματισμού των Δήμων της περιφερειακής ενότητας Θεσσαλονίκης και όμορων νομών, σχετικά με την αξιοποίηση των προγραμμάτων πράσινης χρηματοδότησης καθώς και την εναρμόνιση με τις νέες οδηγίες, δεδομένης της κλιματικής αλλαγής. Για την εξυπηρέτηση του σκοπού της έρευνας αρχικά πραγματοποιήθηκε ανασκόπηση επιστημονικών και βιβλιογραφικών ερευνών προκειμένου να γίνουν κατανοητές οι σημαντικότερες έννοιες που στοιχειοθετούν το αντικείμενο της έρευνας.

Περαιτέρω, για την ποσοτική έρευνα έχουν δημιουργηθεί τα ακόλουθα ερευνητικά ερωτήματα:

- α) Ποιος είναι ο βαθμός αξιοποίησης, από τους ΟΤΑ, των προγραμμάτων που εστιάζουν στην Πράσινη Ανάπτυξη και την προστασία του περιβάλλοντος;
- β) Ποια είναι η εξειδίκευση των υπαλλήλων των ΟΤΑ σχετικά με τη διαχείριση και εφαρμογή των προγραμμάτων που εστιάζουν στην πράσινη ανάπτυξη και την προστασία του περιβάλλοντος;
- γ) Ποια είναι η άποψη των υπαλλήλων των ΟΤΑ σχετικά με τις προκλήσεις από την εφαρμογή των χρηματοδοτούμενων προγραμμάτων για το κλίμα και την ενέργεια;
- δ) Ποιο είναι το επίπεδο ετοιμότητας και εξειδίκευσης των ΟΤΑ σχετικά με την μελλοντική ένταξη σε προγράμματα που αφορούν το κλίμα και την ενέργεια;

Θα πραγματοποιηθεί διερεύνηση βασικών θεμάτων που αφορούν την αξιοποίηση των προγραμμάτων πράσινης ανάπτυξης, του βαθμού εξοικείωσης χρήσης εργαλείων εφαρμογής και υποστήριξης από τους υπαλλήλους των ΟΤΑ. Μέσω της εργασίας αυτής θα απαντηθούν τα ερωτήματα για το ποιο είναι το επίπεδο εξειδίκευσης των υπαλλήλων για την μελλοντική ένταξη νέων προγραμμάτων που αφορούν το κλίμα και την ενέργεια.

1.2. Οργάνωση Κειμένου

Ακολουθεί σύντομη περιγραφή της δομής της εργασίας η οποία αποτελείται από εννέα κεφάλαια.

Στο πρώτο κεφάλαιο γίνεται αναφορά στο σκοπό και τη δομή της εργασίας, με στόχο την καλύτερη κατανόηση από τον αναγνώστη.

Στο δεύτερο κεφάλαιο διενεργείται μία επισκόπηση της βιβλιογραφίας για τα θέματα της κλιματικής αλλαγής, τις επιπτώσεις και τον τρόπο αντιμετώπισής της από τις τοπικές κοινότητες των κρατών, σε παγκόσμιο και Ευρωπαϊκό επίπεδο. Από την επισκόπηση προκύπτει η επιτακτική ανάγκη για προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή μέσω της λήψης μέτρων καθώς και την παρακολούθηση της εφαρμογής τους.

Στο τρίτο κεφάλαιο γίνεται αναφορά στο θεσμικό πλαίσιο και στην λειτουργία των ΟΤΑ στην Ελλάδα, στο ρόλο της Τοπικής Αυτοδιοίκησης για την εφαρμογή προγραμμάτων πράσινης ανάπτυξης, στην Οικονομική Διαχείριση και τις Αρχές που διέπουν τη σωστή λειτουργία των ΟΤΑ, δίνοντας έμφαση στην αρχή της Οικονομικής Αυτοτέλειας.

Το τέταρτο κεφάλαιο αναφέρεται στις πηγές και μορφές Χρηματοδότησης για την Τοπική Αυτοδιοίκηση στην Ελλάδα. Γίνεται αναφορά και στις παραδοσιακές κατηγορίες χρηματοδοτήσεων, αλλά κυρίως στους ευρωπαϊκούς πόρους χρηματοδοτήσεων για την ενίσχυση των εθνικών επενδυτικών προσπαθειών.

Στο πέμπτο κεφάλαιο γίνεται μια σύντομη αλλά αναγκαία παράθεση των ήδη εφαρμόσιμων χρηματοδοτικών εργαλείων στους ΟΤΑ, όπως το Πράσινο Ταμείο, το Νέο ΕΣΠΑ 2021-2027, το Πρόγραμμα Φιλόδημος II με παράταση της διάρκειας εφαρμογής του, όπως και για το Πρόγραμμα «Αντώνης Τρίτσης», με τους νέους άξονες προτεραιότητας.

Με το έκτο κεφάλαιο ολοκληρώνεται το θεωρητικό μέρος της εργασίας, με αναφορές στην Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία και τον σημαίνοντα ρόλο των ΟΤΑ σε όλη την Ευρώπη προς το στόχο της πράσινης ανάπτυξης και της αντιμετώπισης της ενεργειακής και περιβαλλοντικής κρίσης. Είναι σημαντική η αναφορά στις νέες προκλήσεις του μέλλοντος για την νέα Ευρωπαϊκή πολιτική για την ενέργεια και το κλίμα και βέβαια τον βαρύνοντα ρόλο των ΟΤΑ για την Πράσινη ανάπτυξη.

Στο έβδομο κεφάλαιο γίνεται παράθεση της μεθοδολογίας έρευνας που διενεργείται για την εκπλήρωση των ερευνητικών ερωτημάτων και στόχων της εργασίας, μέσω ερωτηματολογίου, προσδιορίζοντας τη μέθοδο, το δείγμα και την επεξεργασία των δεδομένων. Θα αναλυθούν τα δεδομένα της έρευνας παρουσιάζοντας στη συνέχεια τα αποτελέσματά της με τη βοήθεια γραφημάτων και πινάκων.

Στο όγδοο κεφάλαιο γίνεται παρουσίαση των αποτελεσμάτων της έρευνας και των συμπερασμάτων της εργασίας τόσο από την βιβλιογραφική επισκόπηση όσο και από τις πιθανές προτάσεις για μελλοντική προσέγγιση του θέματος.

Τέλος, στο ένατο κεφάλαιο γίνεται η σύνοψη και τα συμπεράσματα της εργασίας καθώς και αναφορά σε τυχόν περιορισμούς και μελλοντικές προτάσεις και επεκτάσεις.

Στο Παράρτημα Α' της εργασίας παρατίθεται η επιστολή και το ερωτηματολόγιο που συντάχθηκε και στο παράρτημα Β' η κατάσταση των δήμων όπου απεστάλησαν τα ηλεκτρονικά μηνύματα (emails).

2. Επισκόπηση Βιβλιογραφίας

Οι Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης, η Νέα Αστική Ατζέντα και η Συμφωνία του Παρισιού μαζί με το Πλαίσιο Sendai για τη μείωση του κινδύνου καταστροφών είναι οι κύριες παγκόσμιες, συμπληρωματικές πρωτοβουλίες που δρομολογήθηκαν για πρώτη φορά το 2015, για να δημιουργηθεί ένα βιώσιμο μέλλον προκειμένου για την ευημερία των πολιτών. Το πιο επείγον και μείζονος σημασίας ζήτημα των προαναφερόμενων πλαισίων είναι η καταπολέμηση της αιτίας της κλιματικής αλλαγής και η προσαρμογή στις επιπτώσεις της. Τα συγκεκριμένα ζητήματα αναμένεται να απασχολήσουν τα κράτη, τους αρμόδιους φορείς αλλά και τους πολίτες για τα επόμενα χρόνια (Mendizabal et al., 2018).

Σημαντικό ρόλο στον τοπικό σχεδιασμό λήψης αποφάσεων, έχει δοθεί και κατέχουν οι πόλεις, στις οποίες έχει δοθεί ιδιαίτερη έμφαση από τις υπερεθνικές και εθνικές κυβερνήσεις. Στόχος λοιπόν των κυβερνήσεων καθίσταται να υλοποιηθούν οι στόχοι βιώσιμης ανάπτυξης και να ανταποκρίνονται στην απειλή της κλιματικής αλλαγής. Όλο και περισσότερο, οι πόλεις σε όλο τον κόσμο ανταποκρίνονται στην εν λόγω πρωτοβουλία αναπτύσσοντας τοπικά σχέδια ή στρατηγικές για το κλίμα (Reckien et al., 2018). Αρκετές πρωτοβουλίες που ηγούνται οι πόλεις, όπως το Σύμφωνο των Δημάρχων της ΕΕ (CoM) και το Σύμφωνο Δημάρχων του ΟΗΕ, οδηγούν τις πόλεις-εταίρους στην ανάπτυξη τοπικών κλιματικών σχεδίων (LCPs), εστιάζοντας τόσο στον μετριασμό των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου (GHG) (δηλαδή μειώσεις άνθρακα) όσο και στην προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή (Reckien et al., 2019).

Επιπλέον, βιβλιογραφικά εντοπίζεται πληθώρα επιστημονικών ερευνών με στόχο την αξιολόγηση μελετών και τις εκτιμήσεις εξέλιξης σχετικά με τις αλλαγές, στην ανάπτυξη τοπικών κλιματικών σχεδίων. Μία από τις πρώτες αναφορές δημοσιεύθηκε το 2012 αξιολογώντας την πρόοδο στον τοπικό κλιματικό σχεδιασμό σε 468 πόλεις σε όλο τον κόσμο (Carmin et al., 2012). Μια άλλη παγκόσμια μελέτη για τον τοπικό προγραμματισμό προσαρμογής του κλίματος δημοσιεύθηκε το 2016, με επίκεντρο 401 πόλεις (Araos et al., 2016). Οι δύο προαναφερόμενες έρευνες κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι οι πρωτοβουλίες προσαρμογής ήταν ως επί το πλείστον σε πρώιμο στάδιο ενώ ανέπτυξαν πλαίσια για τον χαρακτηρισμό του σχεδίου προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή. Στην Ευρώπη, οι Reckien et al.

(2014), ανέλυσαν την ανάπτυξη τοπικών κλιματικών σχεδίων 200 πόλεων σχετικά με τον μετριασμό και την προσαρμογή και διαπίστωσαν ότι υπήρχε σημαντική ποικιλομορφία σε όλη την Ευρώπη καθώς και ποικιλομορφία ως προς τη φιλοδοξία και το εύρος των σχεδίων. Επίσης, στις ευρωπαϊκές πόλεις βρέθηκε ότι έχει δοθεί περισσότερο έμφαση στον μετριασμό των δυσμενών περιβαλλοντικών επιπτώσεων παρά στην προσαρμογή στις νέες συνθήκες δεδομένης της κλιματικής αλλαγής.

Ακολούθως, στην έρευνα που πραγματοποιήθηκε από τους Reckien et al. (2019), στόχος ήταν να διερευνηθεί η σημασία και ο ρόλος των τοπικών προγραμματικών στρατηγικών σχεδιασμών των πόλεων, για ένα πιο βιώσιμο μέλλον, λαμβάνοντας σοβαρά υπόψη την απειλή της κλιματικής αλλαγής. Το σύνολο δεδομένων περιλαμβάνει 885 πόλεις και στις 28 χώρες της ΕΕ, οι οποίες είναι αντιπροσωπευτικές σε μέγεθος και γεωγραφική κατανομή ανά χώρα.

Από τα ευρήματα της έρευνας αξίζει να αναφερθεί ότι η προσαρμογή νοείται ως μια τοπική, πολυδιάστατη και ολιστική διαδικασία. Τα δεδομένα υποδεικνύουν την επιρροή των εθνικών κατευθυντήριων γραμμών στον τοπικό προγραμματισμό του κλίματος καθώς παρακινούν ή απαιτούν από τις πόλεις να αναλάβουν δράση. Επιπλέον, βρέθηκε ότι η προσαρμογή χρειάζεται ανθρώπους, συμμετοχή και δέσμευση και επομένως περισσότερες κοινωνικές και κυβερνητικές πτυχές παρά οικονομικούς πόρους (Reckien et al., 2019). Προκύπτει λοιπόν, πως η εναρμόνιση των πόλεων με την κλιματική αλλαγή αποτελεί ένα ζήτημα τόσο πολιτικό όσο και κοινωνικό και απαιτεί τη συμβολή όλων.

Σε άλλη μελέτη που πραγματοποιήθηκε από το έργο CASCADE¹ (2019), μελετήθηκαν οι εννέα χώρες στην περιοχή της βαλτικής θάλασσας (Δανία, Εσθονία, Φινλανδία, Γερμανία, Λετονία, Λιθουανία, Πολωνία, Νορβηγία και Σουηδία) σχετικά με τον ρόλο της τοπικής αυτοδιοίκησης στην προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή. Από τη μελέτη προέκυψε ότι και οι εννέα χώρες της βαλτικής θάλασσας διαθέτουν νομοθεσία σχετικά με την προσαρμογή του κλίματος. Αυτό ενθαρρύνεται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή για τα κράτη μέλη μέσω της Στρατηγικής

¹ «Το CASCADE project συγκεντρώνει ειδικούς στον τομέα της πολιτικής προστασίας και ειδικούς στην προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή για την οικοδόμηση της ανθεκτικότητας στην περιοχή της Βαλτικής Θάλασσας». Πληροφορίες για τη δράση του προγράμματος στην ιστοσελίδα <https://www.cascade-bsr.eu/>

Προσαρμογής της ΕΕ. Ωστόσο, ο τρόπος με τον οποίο αυτή η εθνική νομοθεσία μετουσιώνεται σε σχεδιασμό και εφαρμογή σε τοπικό επίπεδο διαφέρει από χώρα σε χώρα.

Πιο αναλυτικά, και οι εννέα χώρες έχουν εθνική στρατηγική προσαρμογής στο κλίμα. Ωστόσο, αυτό δεν σημαίνει ότι έχουν ένα Εθνικό Σχέδιο Προσαρμογής (ΕΣΔ) για την καθοδήγηση της εφαρμογής. Η Νορβηγία, η Πολωνία και η Λετονία έχουν στρατηγικές και βασίζονται σε άλλους μηχανισμούς για την ενθάρρυνση της εφαρμογής της στρατηγικής. Για παράδειγμα, αντί να αναπτύξει ένα ΕΣΔ, η Πολωνία συντονίζει την εφαρμογή προσαρμογής της στρατηγικής της μέσω της υποστήριξης και της παροχής κινήτρων για την ενθάρρυνση του σχεδιασμού σε τοπικό επίπεδο. Σε άλλες χώρες, υπάρχει στρατηγική, αλλά τα σχέδια απαιτείται να δημιουργηθούν μόνο σε τοπικό επίπεδο. Για παράδειγμα, στη Σουηδία, δημιουργούνται σε επίπεδο διοικητικού συμβουλίου κομητείας και στη Γερμανία σε περιφερειακό επίπεδο.

Επιπλέον, οι περισσότερες χώρες έχουν ορίσει ως μείζονος σημασίας, είτε επίσημα είτε ανεπίσημα, τον ρόλο της τοπικής αυτοδιοίκησης όσον αφορά την προσαρμογή. Σε τρεις χώρες (Δανία, Νορβηγία και Σουηδία) ο ρόλος της τοπικής αυτοδιοίκησης ορίζεται στα εθνικά στρατηγικά έγγραφα. Ωστόσο, αυτό δεν σημαίνει ότι οι τοπικές αρχές είναι υπεύθυνες, αλλά μάλλον εμπλέκονται. Η έλλειψη απαιτήσεων για τοπικά σχέδια προσαρμογής μπορεί να σχετίζεται με την ανάγκη να ακολουθηθούν τέτοιες εντολές με την κατανομή της χρηματοδότησης σε τοπικό επίπεδο. Ακολουθώντας, στη Σουηδία, απαιτούνται σχέδια προσαρμογής σε επίπεδο νομού, αλλά οι δήμοι υποχρεούνται να λαμβάνουν υπόψη τους συγκεκριμένους κινδύνους που σχετίζονται με το κλίμα, όπως είναι οι πλημμύρες, οι κατολισθήσεις, η διάβρωση κ.ά., στο Συνολικό Δημοτικό Σχέδιο.

Στη Φινλανδία, τη Λετονία, τη Λιθουανία και την Πολωνία, ο ρόλος των τοπικών κυβερνήσεων αναγνωρίζεται και τα εθνικά σχέδια ή οι στρατηγικές ενθαρρύνουν, αλλά δεν απαιτούν, σχέδια σε τοπικό επίπεδο. Για παράδειγμα, στο φινλανδικό ΕΣΔ, το σχέδιο προωθεί τις περιφερειακές και τοπικές κυβερνήσεις να συμμετάσχουν σε εργασίες που σχετίζονται με την προσαρμογή όπως μελέτες, αξιολόγηση ανθεκτικότητας κ.λπ. και στόχος είναι η ενσωμάτωση της προσαρμογής στο σχεδιασμό σε διάφορους τομείς και φορείς. Στη Λετονία, η τοπική κυβέρνηση συμμετέχει στην υλοποίηση μέτρων προσαρμογής και στους πέντε στρατηγικούς

στόχους, ιδίως εκείνους που αφορούν την κοινωνική υγεία και ευημερία, τις υποδομές και τα κτίρια που είναι ανθεκτικά στην κλιματική αλλαγή και την ενσωμάτωση της προσαρμογής σε τομεακές πολιτικές και έγγραφα χωροταξικής ανάπτυξης καθώς και την ενημέρωση του κοινού. Στην Πολωνία, το Στρατηγικό Σχέδιο Προσαρμογής έως το 2020 (SPA, 2020) αναφέρει ότι «έναν ιδιαίτερο ρόλο στην εφαρμογή του SPA 2020 θα έχουν οι πόλεις στις οποίες συσσωρεύονται οι αρνητικές επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής, γεγονός που υποδεικνύει την ανάγκη να ληφθεί υπόψη η προσαρμογή σε αναπτυξιακές δράσεις προγραμματισμού, π.χ. διά μέσου της ανάπτυξης σχεδίων αστικής προσαρμογής (ειδικά για τις μεγαλύτερες πόλεις)» ωστόσο, αυτό θεωρείται ως ενθάρρυνση και όχι ως απαίτηση (CASCADE, 2019).

Στην Ελλάδα, πρόσφατα δημοσιεύθηκε ο Ν. 4936/2022 *«Εθνικός Κλιματικός Νόμος - Μετάβαση στην κλιματική ουδετερότητα και προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή, επείγουσες διατάξεις για την αντιμετώπιση της ενεργειακής κρίσης και την προστασία του περιβάλλοντος»*.² Σύμφωνα με το πρώτο άρθρο του νόμου σκοπός καθίσταται η δημιουργία ενός πλαισίου το οποίο θα καθορίζει τους κανόνες προκειμένου για την προσαρμογή της χώρας και των εκάστοτε τοπικών κοινωνιών στην κλιματική ανθεκτικότητα έως και το έτος 2050. Ο νόμος κάνει αναφορά στην έννοια «μετριασμό της κλιματικής αλλαγής» ενώ για να επιτευχθεί αυτό ορίζει τα εξής: *«ορίζονται ως ενδιάμεσοι κλιματικοί στόχοι για τα έτη 2030 και 2040 η μείωση των καθαρών ανθρωπογενών εκπομπών αερίων θερμοκηπίου κατά τουλάχιστον πενήντα πέντε τοις εκατό (55%) και ογδόντα τοις εκατό (80%), αντίστοιχα, σε σύγκριση με τα επίπεδα του έτους 1990...»*.

Από την προσεκτική μελέτη του Νόμου φαίνεται ξεκάθαρα ο κεντρικός ρόλος που διαδραματίζει η τοπική αυτοδιοίκηση ως προς τον στόχο του μετριασμού της κλιματικής αλλαγής. Στις αρμοδιότητες που ανατίθενται στην τοπική αυτοδιοίκηση περιλαμβάνονται ρυθμίσεις για τα σημεία στάθμευσης και επαναφόρτισης Ηλεκτρικών Οχημάτων, οι αναθέσεις δημοσίων συμβάσεων βαρέων οχημάτων, τα Δημοτικά Σχέδια Μείωσης Εκπομπών, η συμμετοχή των Φορέων Διαχείρισης Στερεών Αποβλήτων (ΦΟΔΣΑ) στην εναλλακτική διαχείριση των δημοτικών

² <https://www.e-nomothesia.gr/kat-periballon/nomos-4936-2022-phke-105a-27-5-2022.html>

αποβλήτων συσκευασιών, το πρόγραμμα χρηματοδότησης για την ενεργειακή αναβάθμιση δημοσίων κτιρίων, η υποβολή έκθεσης επιχειρήσεων στον Οργανισμό Φυσικού Περιβάλλοντος και Κλιματικής Αλλαγής με το ανθρακικό τους αποτύπωμα κ.ά. (Εφημερίδα Της Κυβερνήσεως, 2022).

Από την παραπάνω ανάλυση των ευρωπαϊκών κρατών διαφαίνεται η σημαντικότητα της εναρμόνισης των πόλεων με την κλιματική αλλαγή ενώ προκύπτει σαφώς ο βαρυσήμαντος ρόλος της τοπικής αυτοδιοίκησης. Ωστόσο, εκτός από τις προβλέψεις της νομοθεσίας και τις επιρρίψεις ευθυνών στον εκάστοτε αρμόδιο, θα μπορούσε να ήταν χρήσιμη στην παρούσα φάση, η ύπαρξη ενός συστήματος που θα παρακολουθεί και θα αξιολογεί τις δράσεις των κρατών σχετικά με την προσαρμογή τους στην κλιματική αλλαγή ώστε οι προβλέψεις της νομοθεσίας και οι ευρωπαϊκές οδηγίες να μην μείνουν απλά στη θεωρία.

Σε αυτό το σημείο λοιπόν, ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει μια μελέτη περίπτωσης που πραγματοποιήθηκε από τους Moloney, Scott & Macdonald, (2018). Η έρευνα εστίασε σε μία περιφερειακή συμμαχία τοπικής αυτοδιοίκησης για την κλιματική αλλαγή (Western Alliance for Greenhouse Action) στη δυτική Μεμβούρνη. Σκοπός της μελέτης ήταν να παρουσιαστούν τα ευρήματα από την εφαρμογή ενός πλαισίου παρακολούθησης, αξιολόγησης και αναφοράς που εφαρμόστηκε προκειμένου να αντληθούν δεδομένα σχετικά με την εφαρμογή και την εναρμόνιση της δράσης της τοπικής κοινωνίας στην κλιματική αλλαγή.

Η έρευνα πραγματοποιήθηκε δεδομένου ότι υφίσταται επιτακτική ανάγκη για τους οργανισμούς, τις υπηρεσίες και τους κυβερνητικούς υπεύθυνους να παρακολουθούν και να αξιολογούν τις τοπικές δράσεις υπό το πρίσμα της κλιματικής αλλαγής. Από την έρευνα προκύπτει ότι οι κοινωνίες θα πρέπει να παρακολουθούνται ως προς την προσαρμογή τους στα νέα κλιματικά δεδομένα (Christiansen et al., 2016). Σε τοπικό επίπεδο, τόσο στην Αυστραλία όσο και σε άλλα κράτη έχουν αναπτυχθεί σχέδια και στρατηγικές για την κλιματική αλλαγή. Ωστόσο, δεν είναι σαφές σε ποιο βαθμό οι δήμοι σχεδιάζουν αποτελεσματικά τη δράση τους για την κλιματική αλλαγή και εάν οι ενέργειές τους αποφέρουν επαρκή αποτελέσματα.

Σε διεθνές επίπεδο, υπάρχει ένας αριθμός πλαισίων παρακολούθησης και αξιολόγησης για την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή (CCA) (Spearman &

McGray 2011) αλλά πολύ λίγα έχουν εφαρμοστεί σε τοπική κλίμακα (Turner et al., 2014) και πολύ λίγες τοπικές κυβερνήσεις έχουν αναπτύξει μια προσέγγιση για αυτά τα πλαίσια (Scott, 2018). Μια βασική πρόκληση είναι η ικανότητα ανάπτυξης μιας προσέγγισης που είναι «κατάλληλη για το σκοπό» προκειμένου να ανταποκρίνεται με μεγαλύτερη ακρίβεια σε διαφορετικά πλαίσια δεδομένων των ιδιαιτεροτήτων ανάλογα με την τοποθεσία και των τοπικών επιπτώσεων (Mathew et al., 2016).

Από την συγκεκριμένη έρευνα που πραγματοποιήθηκε στην περιφέρεια της δυτικής Μελβούρνης προέκυψε αρχικά ότι οι πολίτες ενημερώνονται σχετικά με τις δράσεις της τοπικής αυτοδιοίκησης για την αντιμετώπιση των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής. Πιο αναλυτικά, μέσω μιας ενότητας εσωτερικών αναφορών, το προσωπικό της τοπικής αυτοδιοίκησης εισάγει σχετικά δεδομένα για να ενημερώσει τη μελλοντική λήψη αποφάσεων και να παράσχει πληροφορίες σχετικά με το πως οι υπηρεσίες και τα περιουσιακά στοιχεία προσαρμόζονται στην κλιματική αλλαγή. Ωστόσο, παρόλη την ύπαρξη των κατάλληλων εργαλείων ενημέρωσης και αξιολόγησης στην πραγματικότητα η χρήση τους είναι ακόμα αρκετά περιορισμένη. Περαιτέρω, από την έρευνα αναδείχθηκε ότι η κλιματική αλλαγή επηρεάζει αρνητικά τις υπηρεσίες και τα περιουσιακά στοιχεία του δήμου ωστόσο υπάρχουν οι πληροφορίες για πιο αποτελεσματική διαχείριση των κλιματικών κινδύνων στο μέλλον (Moloney, Scott & Macdonald, 2018).

3. Θεσμικό πλαίσιο και λειτουργία των ΟΤΑ στην Ελλάδα

3.1. Ο θεσμός και ο ρόλος της τοπικής αυτοδιοίκησης

Ο θεσμός της τοπικής αυτοδιοίκησης υπάρχει εδώ και αιώνες στην Ευρώπη και αποτελεί ένα βασικό στοιχείο στο πολιτικό σύστημα της ευρωπαϊκής φιλελεύθερης δημοκρατίας, ένα πολιτισμικό απόκτημα, και ένα θεωρητικό και πρακτικό συστατικό όλων των σύγχρονων δημοκρατικών πολιτικών συστημάτων. Ο απλούστερος ορισμός της τοπικής αυτοδιοίκησης είναι ότι αποτελεί το επίπεδο εξουσίας που βρίσκεται πιο κοντά στους πολίτες και έχει το καθήκον να αντιπροσωπεύει και να προάγει τα συμφέροντα της περιοχής όπου εδρεύει. Η άσκηση εξουσιών στο πλαίσιο της τοπικής αυτοδιοίκησης είναι ένα απαιτητικό καθήκον που σχετίζεται κυρίως με την κατανομή των εξουσιών μεταξύ του κράτους και των τοπικών κοινοτήτων (Brezovšek et al., 2008).

Η ποικιλομορφία των κανονισμών ή των μοντέλων των τοπικών αρχών γίνεται σεβαστή στον Ευρωπαϊκό Χάρτη Τοπικής Αυτοδιοίκησης, ο οποίος αποτελεί το βασικό έγγραφο και ευρωπαϊκό πρότυπο για τις τοπικές αρχές, καθώς και το πρότυπο για τα θεσμικά όργανα του βασικού δημοκρατικού συστήματος στα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ο Ευρωπαϊκός Χάρτης Τοπικής Αυτοδιοίκησης εκπονήθηκε από το Συμβούλιο της Ευρώπης και έχει συμβάλει σημαντικά στην ανάπτυξη των τοπικών αρχών και της τοπικής δημοκρατίας. Εγκρίθηκε στις 15 Οκτωβρίου 1985 στο Στρασβούργο και τέθηκε σε ισχύ την 1η Σεπτεμβρίου 1988. Με την επικύρωση του Ευρωπαϊκού Χάρτη της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, οι χώρες δεσμεύονται να τηρήσουν τις αρχές και τους κανόνες του Χάρτη (Kukovic & Hacek, 2019).

Ο ρόλος των ΟΤΑ³ είναι η προαγωγή και προάσπιση των συμφερόντων των τοπικών υποθέσεων. Στις τοπικές υποθέσεις περιλαμβάνονται δραστηριότητες όπως η ανάπτυξη, η προστασία και η αξιοποίηση των τοπικών φυσικών πόρων, η κατασκευή και η συντήρηση των εγκαταστάσεων της περιοχής, η προστασία του υδάτινου και χερσαίου περιβάλλοντος, η εξασφάλιση της βέλτιστης ποιότητας ζωής και της εύρυθμης λειτουργίας των πόλεων και των οικισμών, η ενίσχυση της επιχειρηματικότητας και της εργασίας, η κοινωνική προστασία και η αλληλεγγύη, η

³ Με τον όρο ΟΤΑ, στην παρούσα μελέτη αναφερόμαστε στους ΟΤΑ Α' βαθμού που είναι οι δήμοι και οι κοινότητες οι οποίες ενσωματώθηκαν σε αυτούς.

ενίσχυση της παιδείας, του πολιτισμού και του αθλητισμού, η πρόληψη και η αποκατάσταση των καταστροφών καθώς και πληθώρα άλλων υποθέσεων όπως αυτές που αφορούν την υγεία, τις μεταφορές κ.ά. (Σπηλιωτόπουλος, 2010).

3.2. Αρχές που διέπουν τη λειτουργία της τοπικής αυτοδιοίκησης

Οι Greer et al. (2005), ορίζουν τρία από τα πιο σημαντικά κανονιστικά στοιχεία στα οποία βασίζεται η τοπική αυτοδιοίκηση στην Ευρώπη. Το πρώτο στοιχείο είναι η αυτονομία, η οποία υποδεικνύει τον βαθμό της εξουσίας λήψης αποφάσεων μεταξύ των κεντρικών και τοπικών αρχών. Ο βαθμός λήψης αποφάσεων σε τοπικό επίπεδο αποτρέπει τη συγκέντρωση της πολιτικής εξουσίας σε κεντρικό επίπεδο και επιτρέπει διαφορετικές πολιτικές επιλογές σε διαφορετικά τοπικά περιβάλλοντα. Το δεύτερο στοιχείο είναι η δημοκρατία, η οποία ορίζει την τοπική αρχή ως πολιτική πλατφόρμα με ευκαιρίες για συμμετοχή των πολιτών. Η ύπαρξη τοπικής αυτοδιοίκησης προωθεί τη συμμετοχή του πληθυσμού στη διαχείριση των τοπικών υποθέσεων. Το τρίτο στοιχείο είναι η αποτελεσματικότητα, καθώς οι τοπικές αρχές είναι πιο αποτελεσματικές στην παροχή δημόσιων υπηρεσιών και στην εξεύρεση λύσεων σε τοπικά προβλήματα και στην προσαρμογή των κρατικών μέτρων στις τοπικές συνθήκες.

Περαιτέρω, και δεδομένου ότι η τοπική αυτοδιοίκηση αποτελεί τμήμα της διοικητικής διαίρεσης της κρατικής λειτουργίας, υπόκειται στις βασικές αρχές που πρέπει να διέπουν κάθε διοικητική δράση και είναι η αρχή της νομιμότητας, το δημόσιο συμφέρον και η προστασία του διοικούμενου. Οι εν λόγω αρχές αναλύονται ως εξής:

Η **αρχή της νομιμότητας** αποτελεί ειδικότερη έκφανση της αρχής του κράτους δικαίου όπου σύμφωνα με αυτή η δράση της δημόσιας διοίκησης διέπεται από αρχές και κανόνες δικαίου που ισχύουν στην έννομη τάξη. Αυτό σημαίνει ότι η δημόσια διοίκηση οφείλει να τηρεί τους κανόνες ενώ περαιτέρω απαιτείται να υφίσταται διάκριση των εξουσιών. Επιπλέον, η διοίκηση μπορεί να προβαίνει σε ενέργειες που δεν αντίκεινται στους κανόνες ενώ οφείλει να απέχει από κάθε δραστηριότητα που απαγορεύεται και βρίσκεται σε αντίθεση με την εξυπηρέτηση του δημόσιου συμφέροντος (Σπηλιωτόπουλος, 2010). Επιπλέον, η εν λόγω αρχή, αποτελεί συνέπεια της αρχής της λαϊκής κυριαρχίας αλλά και του αντιπροσωπευτικού συστήματος υπό

την έννοια ότι υπερέχουν οι κανόνες των νόμιμα εκλεγμένων νομοθετικών οργάνων. Επιχειρώντας να προσδιοριστεί το εύρος των κανόνων στους οποίους υπάγεται η δράση της δημόσιας διοίκησης μπορεί να λεχθεί ότι η αρχή της νομιμότητας συνεπάγεται την υπαγωγή στο σύνολο των κανόνων δικαίου από όποια πηγή κι αν προέρχονται (κανόνες ευρωπαϊκού δικαίου, εγχώρια νομοθεσία, κανόνες διεθνών συνθηκών κ.ά.). Τέλος, η παραβίαση της αρχής της νομιμότητας μπορεί να επιφέρει συνέπειες όπως ανάκληση της παράνομης διοικητικής πράξης, ακύρωση ή μεταρρύθμιση ακόμα και αποκατάσταση της ζημίας (Γέροντας και συν., 2015).

Ακολούθως, **το δημόσιο συμφέρον** αποτελεί το συμφέρον του οποίου το υποκείμενο είναι λαός σε μία οργανωμένη σε κράτος κοινωνία. Προκύπτει λοιπόν ο κοινωνικός χαρακτήρας του δημόσιου συμφέροντος και η άμεση σύνδεσή του με την έννομη τάξη. Πιο αναλυτικά, το δημόσιο συμφέρον συμπίπτει με το συμφέρον όλων των μελών της εκάστοτε κοινωνίας υπό την έννοια ότι οι κρατικές πράξεις θα πρέπει να ικανοποιούν τις ανάγκες των μελών της κοινωνίας όπως είναι η τάξη και η ασφάλεια, η υγεία, η παιδεία, η διατροφή, η προστασία του περιβάλλοντος, η εξασφάλιση της εργασίας και της στέγης κ.ά. Φορέας του δημόσιου συμφέροντος – δηλαδή εκείνος που είναι υπεύθυνος για την εξασφάλισή του – είναι το Δημόσιο, τα ΝΠΔΔ και τα ΝΠΙΔ του ευρύτερου δημόσιου τομέα, όπως αυτά οριοθετούνται και προσδιορίζονται κάθε φορά νομοθετικά. Πρόκειται για μία νομική έννοια δεδομένου ότι καθορίζεται από τους κανόνες δικαίου και μπορεί να λειτουργήσει μόνο σε μία έννομη τάξη και έτσι να επιφέρει τις έννομες συνέπειές του. Περαιτέρω, η εξυπηρέτηση και η προστασία του δημόσιου συμφέροντος, αποτελεί τον σκοπό όλων των νομικών πράξεων και ενεργειών της δημόσιας διοίκησης. Έτσι, τα όργανα του Δημοσίου και των ΝΠΔΔ, οφείλουν να ασκούν τις αρμοδιότητές τους με γνώμονα την επιδίωξη των σκοπών του δημοσίου συμφέροντος όπως αυτό προσδιορίζεται και οριοθετείται από την εθνική νομοθεσία και τους λοιπούς κανόνες δικαίου (Πρεβεδούρου, 2020).

Η **προστασία του διοικούμενου** προκύπτει από τις δύο προαναφερόμενες αρχές και στην ουσία αποτελεί την εξυπηρέτηση των συμφερόντων και των δικαιωμάτων των πολιτών τα οποία κατοχυρώνονται από τους κανόνες του δικαίου. Η εν λόγω προστασία έχει διττό χαρακτήρα. Αφενός, απαγορεύει τη δράση των οργάνων της διοίκησης που βλάπτουν τα έννομα συμφέροντα και τα δικαιώματα των διοικούμενων και αφετέρου επιτάσσει την υποχρέωση των οργάνων να δρουν με

γνώμονα την εξυπηρέτηση των δημόσιων δικαιωμάτων των διοικούμενων. Στο πλαίσιο της προστασίας του διοικούμενου υφίστανται κάποια σημαντικά μέσα που την θωρακίζουν και είναι «η αρχή της ισότητας, η αρχή της χρηστής διοίκησης, η αρχή της καλής λειτουργίας της διοίκησης, το δικαίωμα ακροάσεως, η αρχή της διαφάνειας, ο συνήγορος του πολίτη, η αιτιολόγηση των διοικητικών πράξεων, η πρόσβαση στα διοικητικά έγγραφα, οι εφαρμογή των κανόνων διοικητικής διαδικασίας και η δικαστική προστασία» (Σπηλιωτόπουλος, 2010).

3.3. Οικονομική διαχείριση στους ΟΤΑ

Στην ένατη παράγραφο του Ευρωπαϊκού Χάρτη της Τοπικής Αυτοδιοίκησης (1985) ρυθμίζεται το πεδίο των οικονομικών πόρων και των αρχών που πρέπει να τηρούνται. Η πρώτη είναι η αρχή της συνάφειας, η οποία προβλέπει ότι οι τοπικές αρχές, στο πλαίσιο της εθνικής οικονομικής πολιτικής, δικαιούνται επαρκείς οικονομικούς πόρους τους οποίους μπορούν ελεύθερα να διαθέτουν εντός της δικαιοδοσίας τους. Ακολούθως, η αρχή της αναλογικότητας προβλέπει ότι οι οικονομικοί πόροι των τοπικών αρχών πρέπει να είναι ανάλογοι με τα καθήκοντα που ορίζει το σύνταγμα και ο νόμος. Επιπρόσθετα, σύμφωνα με την αρχή της αυτοχρηματοδότησης, τουλάχιστον ένα μέρος των οικονομικών πόρων των τοπικών αρχών πρέπει να προέρχεται από τοπικούς φόρους και εισφορές, το ύψος των οποίων μπορεί να καθοριστεί από τις ίδιες τις τοπικές αρχές. Η αρχή της ευελιξίας ορίζει ότι τα χρηματοοικονομικά συστήματα με τα οποία διατίθενται πόροι στις τοπικές αρχές πρέπει να είναι αρκετά διαφορετικά και ευέλικτα ώστε, στο μέτρο του δυνατού, να είναι σύμφωνα με την εξέλιξη του πραγματικού κόστους εκτέλεσης των καθηκόντων τους. Για την προστασία των οικονομικά ασθενέστερων τοπικών κοινωνιών εφαρμόζεται η αρχή της εξισορρόπησης, η οποία προβλέπει ότι είναι απαραίτητη η εισαγωγή διαδικασιών οικονομικής εξισορρόπησης ή άλλων κατάλληλων μέτρων για τη διόρθωση των επιπτώσεων της άνιση κατανομής των οικονομικών πόρων και της οικονομικής επιβάρυνσης που αυτή συνεπάγεται (Kukovic & Hasek, 2019).

Τέτοιες διαδικασίες ή μέτρα, από την άλλη πλευρά, δεν πρέπει να μειώνουν την ελευθερία λήψης αποφάσεων των τοπικών αρχών στον τομέα της δικαιοδοσίας τους. Η αρχή της συνεργασίας πρέπει να εφαρμόζεται με τέτοιο τρόπο ώστε να απαιτείται η γνώμη των τοπικών αρχών σχετικά με τον κατάλληλο τρόπο κατανομής των

ανακατανεμημένων πόρων. Η αρχή της αυτονομίας σχετίζεται με επιδοτήσεις ή επιχορηγήσεις σε τοπικές αρχές που δεν θα πρέπει, στο μέτρο του δυνατού, να αφιερώνονται αυστηρά στη χρηματοδότηση ορισμένων έργων. Η παροχή τέτοιων πόρων δεν θα πρέπει να παρεμβαίνει στη θεμελιώδη ελευθερία των τοπικών αρχών να αποφασίζουν ελεύθερα εντός της δικής τους δικαιοδοσίας. Τέλος, επισημαίνεται η αρχή του δανεισμού, η οποία προβλέπει ότι οι ΟΤΑ πρέπει να έχουν πλήρη πρόσβαση στην εγχώρια χρηματοπιστωτική αγορά όταν λαμβάνουν δάνεια για μεγαλύτερες επενδύσεις, εντός των ορίων του νόμου (Brezonšek and Kukonič, 2015).

Στην Ελλάδα, οι δήμοι έχουν περιουσιακή αυτοτέλεια γεγονός που σημαίνει ότι έχουν δική τους περιουσία. Τα ακίνητα των ΟΤΑ διακρίνονται σε δημόσια και ιδιωτικής κτήσης. Πιο αναλυτικά, στη δημόσια κτήση περιλαμβάνονται τα κοινόχρηστα ακίνητα και αυτά που προορίζονται για την εξυπηρέτηση των δημόσιων, δημοτικών ή κοινοτικών σκοπών. Αντίθετα, στην ιδιωτική κτήση περιλαμβάνεται οποιοδήποτε άλλο περιουσιακό στοιχείο ενώ ιδιαίτερη κατηγορία αποτελούν οι βοσκότοποι που ανήκουν στο Δημόσιο και διατίθενται στους Δήμους προς εκμετάλλευση και χρήση των δημοτών (Σπηλιωτόπουλος, 2010).

Ωστόσο, για να υπάρξει περιουσία απαιτείται η ύπαρξη εσόδων. Έτσι, σύμφωνα με τον Κώδικα των Δήμων και Κοινοτήτων προβλέπονται κάποια έσοδα τα οποία διακρίνονται σε τακτικά και έκτακτα. Πιο αναλυτικά, στα τακτικά έσοδα περιλαμβάνονται οι θεσμοθετημένοι πόροι, τα έσοδα που προέρχονται από την κινητή και την ακίνητη περιουσία, τα ανταποδοτικά τέλη και δικαιώματα, οι φόροι, τέλη και οι εισφορές υπέρ των δήμων καθώς και τα τοπικά δυνητικά τέλη και οι εισφορές. Αντίστοιχα, στα έκτακτα έσοδα περιλαμβάνονται τα δάνεια, οι δωρεές, τα κληροδοτήματα, οι κληρονομίες, η εκμετάλλευση των περιουσιακών στοιχείων όπως η διάθεση και η εκποίηση, η συμμετοχή σε επιχειρηματικές δραστηριότητες, τα πρόστιμα και οι διοικητικές κυρώσεις και κάθε άλλη έκτακτη πηγή που αποφέρει έσοδα (Σπηλιωτόπουλος, 2010).

Τέλος, αξίζει να γίνει αναφορά σε κάποια βασικά νομοθετήματα που ρυθμίζουν τα οικονομικά των δήμων, των περιφερειών και των νομικών προσώπων (Τρυποσκούφης, 2021):

- Νόμος 3463/2006 (Α' 114): «Κώδικας Δήμων και Κοινοτήτων» και συγκεκριμένα το πέμπτο μέρος «Οικονομική Διοίκηση ΟΤΑ. - Περιουσία ΟΤΑ. - Έργα και Προμήθειες», όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει.
- Νόμος 3852/2010 (Α' 87): «Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης – Πρόγραμμα Καλλικράτης», και ειδικά το μέρος Η' «Οικονομικά», όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει.
- Νόμος 4111/2013 (Α' 18): «Συνταξιοδοτικές ρυθμίσεις, τροποποιήσεις του ν. 4093/2012, κύρωση Πράξεων Νομοθετικού Περιεχομένου», όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει.
- Νόμος 4172/2013 (Α' 167): «Φορολογία εισοδήματος, επείγοντα μέτρα εφαρμογής του ν. 4046/2012, του ν. 4093/2012 και του ν. 4127/2013 και άλλες διατάξεις», όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει. Συγκεκριμένα περιλαμβάνονται οδηγίες σχετικά με την κατάρτιση των προϋπολογισμών στους ΟΤΑ Α' και Β' βαθμού.
- Νόμος 4270/2014 (Α' 143): «Αρχές δημοσιονομικής διαχείρισης και εποπτείας (ενσωμάτωση της Οδηγίας 2011/85/ΕΕ) - δημόσιο λογιστικό και άλλες διατάξεις», όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει. Περιλαμβάνει το δημοσιονομικό πλαίσιο που ισχύει για όλους τους φορείς της γενικής κυβέρνησης και κατ' επέκταση και για τους ΟΤΑ.
- Νόμος 4412/2016 (ΦΕΚ Α' 147): «Δημόσιες Συμβάσεις Έργων, Προμηθειών και Υπηρεσιών», όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει.
- Νόμος 4555/2018 (Α' 133): «Μεταρρύθμιση του θεσμικού πλαισίου της Τοπικής Αυτοδιοίκησης - Εμβάθυνση της Δημοκρατίας - Ενίσχυση της Συμμετοχής - Βελτίωση της οικονομικής και αναπτυξιακής λειτουργίας των ΟΤΑ. [Πρόγραμμα «ΚΛΕΙΣΘΕΝΗΣ Ι» και ειδικά το κεφάλαιο Ι' «ρυθμίσεις για την ενίσχυση της αναπτυξιακής δράσης και τη βελτίωση της οικονομικής λειτουργίας των ΟΤΑ.»
- Προεδρικό Διάταγμα 315/1999 (Α' 302): «Περί ορισμού του περιεχομένου και του χρόνου ενάρξεως της εφαρμογής του Κλαδικού Λογιστικού Σχεδίου Δήμων και Κοινοτήτων», όπως τροποποιήθηκε με την Κοινή Υπουργική Απόφαση 4604/2005 (Β' 163).
- ΚΥΑ οδηγιών προϋπολογισμού: Έως τον Ιούλιο του προηγούμενου έτους από το έτος που άφορα ο προϋπολογισμός, εκδίδονται δύο (2)

κοινές υπουργικές αποφάσεις (ξεχωριστή απόφαση για δήμους και για περιφέρειες) οι οποίες περιλαμβάνουν αναλυτικές οδηγίες κατάρτισης των προϋπολογισμών των ΟΤΑ. Για το έτος 2021 έχουν εκδοθεί οι Κοινές Υπουργικές Αποφάσεις υπ' αριθμ 46735 και 46736 /2020 (Β'3170 και 3114). Σε ό,τι αφορά τους δήμους, η ετήσια ΚΥΑ οδηγιών τροποποιεί την αρ. 7028/2004 (Β' 253) Κοινή Υπουργική Απόφαση, «Καθορισμός του τύπου και του περιεχόμενου του προϋπολογισμού των δήμων και κοινοτήτων», όπως κωδικοποιήθηκε με την εγκύκλιο 8 /29.04.2013 του ΥΠ.ΕΣ. «Απεικόνιση των κωδικών αριθμών εσόδων & εξόδων του προϋπολογισμού των ΟΤΑ. α' βαθμού, όπως αυτοί έχουν διαμορφωθεί μετά τις τροποποιήσεις που έχουν επέλθει στην Κ.Υ.Α. 7028».

- Νομοθετικό Διάταγμα 356/1974 (Α'90): «Περί Κώδικος Εισπράξεως Δημοσίων Εσόδων», όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει. Με την επιφύλαξη ειδικών διατάξεων, για την είσπραξη των εσόδων των ΟΤΑ εφαρμόζονται οι διατάξεις του Κώδικα Εισπράξεως Δημοσίων Εσόδων, όπως αυτές κάθε φορά ισχύουν.

3.4. Η αρχή της οικονομικής αυτοτέλειας

Σύμφωνα με το άρθρο 102 του Συντάγματος κατοχυρώνεται ο θεσμός της τοπικής αυτοδιοίκησης σε πρώτο και δεύτερο βαθμό. Συγκεκριμένα στο α' εδάφιο αναφέρεται ότι η διοίκηση των τοπικών υποθέσεων ανήκει στους ΟΤΑ πρώτου και δεύτερου βαθμού. Τα αυτοτελή ΝΠΔΔ έχουν στην αρμοδιότητά τους τη διοίκηση των τοπικών υποθέσεων η οποία πραγματώνεται από αιρετά όργανα που βρίσκονται σε καθεστώς διοικητικής και οικονομικής αυτοτέλειας. Ωστόσο, οι ΟΤΑ υπόκεινται σε κρατική εποπτεία και συγκεκριμένα σε έλεγχο νομιμότητας των πράξεων τους ενώ περαιτέρω δεν επιτρέπεται η παρεμπόδιση της πρωτοβουλίας και της ελευθερίας δράσης (Τρυποσκούφης, 2021).

Συγκεκριμένα για την οικονομική αυτοτέλεια των ΟΤΑ, αυτή τελεί υπό την εγγύηση του κράτους με την έννοια ότι το κράτος μέσω του Συντάγματος εξασφαλίζει του απαιτούμενους πόρους στους ΟΤΑ προκειμένου να μπορέσουν να επιτελέσουν το έργο τους που δεν είναι άλλο από την εξυπηρέτηση του δημόσιου

συμφέροντος. Επίσης, αξίζει να αναφερθεί, ότι δεν υφίσταται έλεγχο και ιεραρχική σχέση μεταξύ των ΟΤΑ πρώτου και δεύτερου βαθμού ενώ υπάρχουν σχέσεις συνεργασίας και συντονισμός κοινών δράσεων (Σαββαΐδου, 2009).

Επιπλέον κατοχύρωση της οικονομικής αυτοτέλειας των ΟΤΑ εντοπίζεται και στο άρθρο 9 του Ευρωπαϊκού Χάρτη Τοπικής Αυτονομίας (ΕΧΤΑ) που κυρώθηκε στη χώρα μας με το νόμο 1850/1989 (ΦΕΚ 144 Α').⁴ Πιο αναλυτικά, στο άρθρο αναφέρεται στην ουσία η αρχή της αναλογικότητας. Συγκεκριμένα αναφέρεται ότι οι πόροι θα πρέπει να είναι ανάλογοι με τις αρμοδιότητες των ΟΤΑ και περαιτέρω γίνεται αναφορά στο δικαίωμα σε επαρκείς ιδίους πόρους καθώς και ότι αυτοί οι πόροι θα προέρχονται κατά μεγάλο μέρος από τοπικούς φόρους και τέλη που θα καθορίζονται από τους ίδιους τους ΟΤΑ και σύμφωνα με τα νομοθετικά πλαίσια (Τρυποσκούφης, 2021). Προκύπτει λοιπόν, ότι η οικονομική αυτοτέλεια των ΟΤΑ αποτελεί υποχρέωση του κράτους. Προς αυτόν τον σκοπό θα πρέπει να προβλέπονται επαρκείς οικονομικοί πόροι ώστε να εξασφαλισθεί ότι οι ΟΤΑ θα μπορέσουν να επιτελέσουν το έργο τους (Σαββαΐδου, 2009).

Αξίζει να αναφερθεί πως ο βαθμός της οικονομικής αυτοτέλειας της τοπικής αυτοδιοίκησης καθορίζεται από διάφορους παράγοντες που σχετίζονται με το πλαίσιο λειτουργίας της. Επίσης, η οικονομική αυτοτέλεια περιορίζεται σε κάποιες περιπτώσεις από κρατικές παρεμβάσεις όπως σε περιπτώσεις μεταρρυθμίσεων της φορολογικής πολιτικής της χώρας ή τη μεταβίβαση επιπρόσθετων κρατικών αρμοδιοτήτων. Περαιτέρω περιορισμός της οικονομικής αυτοτέλειας επέρχεται

⁴ Άρθρο 9 – Οι οικονομικοί πόροι των ΟΤΑ: «1. Στο πλαίσιο της εθνικής οικονομικής πολιτικής, οι ΟΤΑ δικαιούνται επαρκείς ιδίους πόρους τους οποίους μπορούν να διαθέτουν ελεύθερα κατά την άσκηση των αρμοδιοτήτων τους. 2. Οι οικονομικοί πόροι των ΟΤΑ πρέπει να είναι ανάλογοι με τις αρμοδιότητες που προβλέπονται από το Σύνταγμα ή τον νόμο. 3. Τουλάχιστον ένα μέρος των οικονομικών πόρων των ΟΤΑ πρέπει να προέρχεται από τοπικούς φόρους και τέλη, το ύψος των οποίων έχουν το δικαίωμα να καθορίζουν οι ΟΤΑ εντός των ορίων του νόμου. 4. Τα χρηματοδοτικά συστήματα στα οποία στηρίζονται οι πόροι που διαθέτουν οι ΟΤΑ πρέπει να είναι επαρκώς ποικιλόμορφα και δυναμικά, προκειμένου οι εν λόγω οργανισμοί να είναι σε θέση να ακολουθούν, όσο είναι δυνατό στην πράξη, την πραγματική εξέλιξη του κόστους που προκύπτει από την άσκηση των αρμοδιοτήτων τους. 5. Η προστασία των οικονομικά ασθενέστερων ΟΤΑ απαιτεί την εφαρμογή διαδικασιών χρηματοοικονομικής εξίσωσης ή ισοδύναμων μέτρων που αποσκοπούν στην εξάλειψη των επιδράσεων από την άνιση κατανομή των δυναμικών πηγών χρηματοδότησης καθώς και από τα βάρη τα οποία επωμίζονται. Τέτοιου είδους διαδικασίες ή μέτρα δεν πρέπει να περιορίζουν την ελευθερία επιλογής των ΟΤΑ στο πεδίο αρμοδιότητάς τους. 6. Πρέπει να διεξάγονται, καταλλήλως, διαβουλεύσεις με τους ΟΤΑ σε ό,τι αφορά τους τρόπους με τους οποίους τους αποδίδονται οι ανακατανεμόμενοι πόροι. 7. Στο μέτρο του δυνατού, οι επιχορηγήσεις προς τους ΟΤΑ δεν πρέπει να διατίθενται για τη χρηματοδότηση συγκεκριμένων έργων. Η παροχή επιχορηγήσεων δεν πρέπει να θίγει τη θεμελιώδη ελευθερία των ΟΤΑ όσον αφορά την πολιτική που ασκούν στο πεδίο αρμοδιότητάς τους. 8. Οι ΟΤΑ πρέπει, κατά τον νόμο, να έχουν πρόσβαση στην εθνική αγορά κεφαλαίων, προκειμένου να χρηματοδοτούν τις επενδυτικές τους δαπάνες».

έμμεσα από την εποπτεία του κράτους και τους αποκεντρωμένους θεσμούς του. Έτσι, οι ΟΤΑ οφείλουν να υπακούν στους κανόνες του δημοσιονομικού πλαισίου και να τηρούν την αρχή χρηστής οικονομικής διαχείρισης και διοίκησης (Τρυποσκούφης, 2021).

Τέλος, για την επίτευξη της οικονομικής αυτοτέλειας των ΟΤΑ πρέπει να τηρούνται σωρευτικά κάποιες προϋποθέσεις. Αρχικά το κράτος θα πρέπει να μεριμνά για την εξασφάλιση των πόρων στους ΟΤΑ, να διατηρεί και να μην περιορίζει ή καταργεί τους εν λόγω πόρους καθώς και να διαμορφώνει τις κατάλληλες προϋποθέσεις ώστε οι ΟΤΑ να έχουν ιδίους πόρους (Σαββαΐδου, 2009).

4. Πηγές και μορφές Χρηματοδότησης για την Τοπική Αυτοδιοίκηση στην Ελλάδα

4.1. Κατηγορίες χρηματοδοτήσεων

Όπως έχει ήδη αναφερθεί, προκειμένου η τοπική αυτοδιοίκηση να εκπληρώσει τους σκοπούς της θα πρέπει να έχει διαθέσιμους οικονομικούς πόρους. Συγκεκριμένα, τα έσοδα της Τοπικής Αυτοδιοίκησης στην Ελλάδα προέρχονται από διάφορες πηγές όπως «τη φορολογία, τις κρατικές επιχορηγήσεις, τις επιχορηγήσεις από την Ευρωπαϊκή Ένωση ή από άλλους φορείς, τα ανταποδοτικά τέλη, τα έσοδα από περιουσία κ.ά.». Σε μεγαλύτερο βαθμό τα έσοδά της προέρχονται κυρίως από τις επιχορηγήσεις και τη φορολογία. Σχετικά με τις επιχορηγήσεις αυτές διακρίνονται στις εξής κατηγορίες (Τάτσος, 1999):

- Τακτικές ή έκτακτες επιχορηγήσεις: Βασική διαφορά είναι η θεσμική τους κατοχύρωση και ο χρόνος παροχής τους.
- Γενικές ή ειδικές επιχορηγήσεις: Στις γενικές επιχορηγήσεις εντάσσονται αυτές που παρέχονται προκειμένου να καλύψουν κάθε ανάγκη των ΟΤΑ ενώ αντίθετα οι ειδικές παρέχονται προκειμένου να καλύψουν συγκεκριμένες ανάγκες.

Πιο αναλυτικά, η βασικότερη ενίσχυση των ΟΤΑ από την κεντρική διοίκηση είναι οι τακτικές επιχορηγήσεις. Στόχος των συγκεκριμένων επιχορηγήσεων είναι η διευκόλυνση του οικονομικού προγραμματισμού των ΟΤΑ καθώς και ο περιορισμός των οικονομικών τους ανισοτήτων. Αντίθετα, στόχος των έκτακτων επιχορηγήσεων είναι η κάλυψη έκτακτων και επειγόντων αναγκών των ΟΤΑ και σε καμία περίπτωση δεν μπορούν να αποτελέσουν σταθερές πηγές οικονομικών πόρων. Επίσης, οι ειδικές επιχορηγήσεις, οι οποίες παρέχονται επίσης από την κεντρική διοίκηση, έχουν ως στόχο να προωθήσουν ή να ενισχύσουν συγκεκριμένες υπηρεσίες και δράσεις (Τάτσος & Ζώη, 2021).

Στον πίνακα που παρουσιάζεται ακολούθως, καταγράφεται η ποσοστιαία συμμετοχή των επιχορηγήσεων στα συνολικά έσοδα των ΟΤΑ ευρωπαϊκών χωρών. Από τον πίνακα προκύπτει ότι τα έσοδα από επιχορηγήσεις αποτελούν το 49,9% των συνολικών εσόδων της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, με τα υψηλότερα ποσοστά συμμετοχής να παρατηρούνται στη «Λιθουανία (87,03%), στην Εσθονία (84,95%)

και στην Ολλανδία (73,03%)». Αντίστοιχα, «τα χαμηλότερα ποσοστά συμμετοχής παρατηρούνται στη Γαλλία (24,69%), στη Λετονία (30,38%) και στη Φινλανδία (30,81%)». Αξίζει να σημειωθεί πως στις χώρες που παρατηρούνται χαμηλά ποσοστά χρηματοδοτήσεων και αντίστοιχα υψηλά ποσοστά φορολογικών εσόδων υπάρχει μεγάλος βαθμός δημοσιονομικής αυτονομίας των ΟΤΑ.

Στη συνέχεια, με βάση τα στοιχεία του πίνακα, τα φορολογικά έσοδα συμμετέχουν στα συνολικά έσοδα των ΟΤΑ σε μέσο όρο 32,4%. Πιο αναλυτικά, τα μεγαλύτερα ποσοστά κατέχουν η Λετονία (61,27%), η Σουηδία (55,58%) και η Ισπανία (51,81%), και τα χαμηλότερα η Εσθονία (3,19%), η Λιθουανία (4,50%) και η Σλοβακία (7,25%) (Τάτσος & Ζώη, 2021).

Πίνακας 1: Η Χρηματοδότηση της Τοπικής Αυτοδιοίκησης σε Χώρες της Ευρώπης (% Συμμετοχής στο Σύνολο των Εσόδων), 2021

Χώρα	Φορολογικά Έσοδα	Επικουρηγίσεις	Λοιπά Έσοδα
Αυστρία	14,55	62,91	22,55
Βέλγιο	30,97	46,76	22,27
Γαλλία	51,72	24,69	17,19
Γερμανία	38,9	38,53	22,56
Δανία	35,45	57,96	5,26
Ελλάδα	24,67	62,34	10,07
Εσθονία	3,19	84,95	11,87
Ην. Βασίλειο	16,36	65,98	17,67
Ιρλανδία	20,79	43,93	28,84
Ισπανία	51,81	34,67	13,52
Ιταλία	41,09	45,15	13,76
Λετονία	61,27	30,38	8,35
Λιθουανία	4,5	87,03	8,47
Λουξεμβούργο	28,31	51,05	19,32
Νορβηγία	38,29	44,78	16,93
Ολλανδία	10,19	73,03	16,78
Ουγγαρία	36,05	49,79	14,17
Πολωνία	32,52	54,18	10,06
Πορτογαλία**	40,46	32,67	26,87
Σλοβακία	7,25	71,59	17,62
Σλοβενία	41,35	38,2	18,55
Σουηδία	55,58	31,64	12,78
Τσεχία	46,67	36,08	17,25
Φινλανδία	46,5	30,81	22,7
Μέσος Όρος	32,43	49,96	16,47

Πηγή: Τάτσος & Ζώη, 2021

4.2. Ίδιοι Πόροι

Η αποτελεσματικότητα της δράσης της τοπικής αυτοδιοίκησης εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τους ίδιους πόρους που κατέχει. Πιο αναλυτικά, για να μπορούν

οι ΟΤΑ να ασκούν τις δραστηριότητές τους θα πρέπει να κατέχουν ανεξάρτητες πηγές εσόδων και να έχουν φορολογική εξουσία. Ιδανικά, για να χαρακτηριστεί ένα ΟΤΑ ως αυτάρκης θα πρέπει τα ίδια έσοδά του να είναι επαρκεί για τη χρηματοδότηση όλων των αγαθών και υπηρεσιών που παρέχει (Bird, 2010).

Προκύπτει λοιπόν πως οι ίδιοι πόροι είναι μείζονος σημασίας για τους ΟΤΑ. Σε αντίθετη περίπτωση, όταν δηλαδή οι ΟΤΑ εξαρτώνται από επιχορηγήσεις, τότε υπάρχει μεγαλύτερος έλεγχος από το κεντρικό κράτος κινδυνεύοντας έτσι να χαθεί ο ρόλος του θεσμού για την τοπική κοινωνία. Ακολουθώντας, η λήψη χρηματοδοτήσεων απαιτεί από τους ΟΤΑ αυστηρό προγραμματισμό των έργων και δραστηριοτήτων τους και καθορισμένη πορεία και διοχέτευση των εσόδων και δαπανών τους. Ωστόσο, αυτό τους περιορίζει σημαντικά στην αυτονομία δράσης τους και τους αποδίδει μόνο μερική δημοσιονομική αρμοδιότητα. Αντίθετα, η χρηματοδότηση των δραστηριοτήτων από ίδιους πόρους ικανοποιεί το κριτήριο της «υπευθυνότητας» υπό την έννοια ότι τους καθιστά υπεύθυνους για το μέγεθος και τη διάρθρωση των δαπανών τους. Αυτό με τη σειρά του τους καθιστά πιο προσεκτικούς στις αποφάσεις και τις επιλογές τους. Σε περίπτωση όμως που οι δαπάνες τους χρηματοδοτούνται από κρατικές επιχορηγήσεις ταυτόχρονα μειώνεται η υπευθυνότητα και η λογοδοσία προς τους πολίτες. Όπως αναφέρεται βιβλιογραφικά όσο μικρότερη είναι η σημασία των κρατικών επιχορηγήσεων, τόσο πιθανότερο είναι να κάνουν οι ΟΤΑ τη δουλειά τους καλύτερα. (Bird, 2010).

Επιπλέον, η αυτοχρηματοδότηση ικανοποιεί το κριτήριο της «αντιληπτικότητας». Αυτό σημαίνει πως όταν οι πολίτες καταβάλουν φόρους στους ΟΤΑ είναι σα να συμμετέχουν ενεργά στις υπηρεσίες και δράσεις της τοπικής κοινωνίας και αυτό γίνεται άμεσα αντιληπτό από τους ίδιους. Συγκεκριμένα, το ύψος των φόρων που καταβάλουν οι πολίτες θα βρίσκεται σε άμεση συσχέτιση με την ποιότητα των υπηρεσιών που τους παρέχονται από τους ΟΤΑ. Αυτό με τη σειρά του οδηγεί στην κατανόηση της σχέσης κόστους – οφέλους και ταυτόχρονα μεγαλώνει το ενδιαφέρον των πολιτών για την ενασχόληση με τις τοπικές υποθέσεις. Σε αντίθετη περίπτωση, όταν δηλαδή οι δραστηριότητες προέρχονται από κρατικές ή άλλες επιχορηγήσεις, υπάρχει ασυμμετρία ως προς τη σχέση κόστους – οφέλους και αυτό δημιουργεί σύγχυση στους δημότες (Τάτσος & Ζώη, 2021).

Περαιτέρω, η διαχείριση ιδίων πόρων από την τοπική αυτοδιοίκηση συμβάλει επίσης και στην ελάφρυνση των αρμοδιοτήτων της κεντρικής διοίκησης. Συχνά

παρατηρείται, η κεντρική διοίκηση να έχει στην αρμοδιότητά της περισσότερους φόρους από όσους μπορεί να διαχειριστεί. Αυτό έχει αντίκτυπο στην αποτελεσματικότητά της ενώ περαιτέρω κάποιοι φόροι αρμόζουν περισσότερο να εφαρμόζονται τοπικά (Τάτσος & Ζώη, 2021).

Πιο αναλυτικά, τα έσοδα των ΟΤΑ α' βαθμού διακρίνονται σε τακτικά και έκτακτα. Τα τακτικά έσοδα προέρχονται από τους εξής πόρους: «α) θεσμοθετημένους υπέρ αυτής πόρους, β) εισοδήματα από κινητή και ακίνητη περιουσία, γ) ανταποδοτικά τέλη και δικαιώματα, δ) έσοδα από λοιπά τέλη, δικαιώματα και παροχή υπηρεσιών, ε) φόρους και εισφορές, και στ) λοιπά τακτικά έσοδα» (Κουλουμπίνη, 2017).

Ακολούθως, τα έκτακτα έσοδα προέρχονται από: «α) δάνεια, δωρεές, κληροδοτήματα και κληρονομίες, β) διάθεση, εκποίηση και εν γένει εκμετάλλευση περιουσιακών στοιχείων, γ) επιχορηγήσεις για κάλυψη λειτουργικών δαπανών, δ) επιχορηγήσεις για επενδύσεις, ε) κάθε είδους πρόστιμα ή άλλες διοικητικές κυρώσεις, και στ) κάθε άλλη έκτακτη πηγή». Αξίζει να σημειωθεί πως εξαιρετικά σημαντική πηγή των εσόδων της Τοπικής Αυτοδιοίκησης στην Ελλάδα αποτελούν οι επιχορηγήσεις, οι οποίες χρησιμοποιούνται για την κάλυψη λειτουργικών, επενδυτικών, εκτάκτων και λοιπών δαπανών (Τάτσος & Ζώη, 2021).⁵

Ακόμα μία σημαντική κατηγορία εσόδων για τους ΟΤΑ αποτελούν τα έσοδα από τέλη και δικαιώματα και αφορούν τα εξής (Τάτσος & Ζώη, 2021):

- «Έσοδα από ανταποδοτικά τέλη και δικαιώματα» που προέρχονται από τις υπηρεσίες καθαριότητας και ηλεκτροφωτισμού, ύδρευσης, άρδευσης και αποχέτευσης».
- «Έσοδα από λοιπά τέλη, δικαιώματα και παροχή υπηρεσιών» που προέρχονται από την εκμετάλλευση νεκροταφείων και σφαγείων, την εκμετάλλευση έργων και την παροχή υπηρεσιών, το τέλος ακίνητης περιουσίας, το τέλος επί των ακαθάριστων εσόδων των επιτηδευματιών, λοιπά τέλη και δικαιώματα και δυνητικά ανταποδοτικά τέλη».

Επιπλέον, τα φορολογικά έσοδα των ΟΤΑ προέρχονται από τον φόρο ηλεκτροδοτούμενων χώρων (άρθρο 10 Ν.1080/80), τον φόρο ζύθου (άρθρο 9 ΝΔ 703/70, άρθρο 12 Ν.1080/80), τον Δημοτικό φόρο Δωδεκανήσου (άρθρο 60

⁵ Σύμφωνα με το άρθρο 25 του Ν.1828/1989, το άρθρο 217 του Π.Δ. 410/1995 και το άρθρο 157 του Ν.3463/2006 «Κύρωση του Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων» (ΦΕΚ 114/08-06-2006).

N.2214/94) και από λοιπούς φόρους. Κάποιους από τους φόρους αυτούς τους επιβάλλει και τους εισπράττει η ίδια η Τοπική Αυτοδιοίκηση και κάποιους άλλους η Κεντρική Διοίκηση, η οποία τους αποδίδει στη συνέχεια στην Τοπική Αυτοδιοίκηση. Επίσης, κάποιιοι από τους φόρους αυτούς εγγράφονται στον Κρατικό Προϋπολογισμό και κατανέμονται στη συνέχεια στους ΟΤΑ, ενώ άλλοι αποδίδονται απευθείας στους ΟΤΑ χωρίς προηγούμενη εγγραφή τους στον Κρατικό Προϋπολογισμό.

Όσον αφορά τα έσοδα από εισφορές, προέρχονται από τις εξής πηγές:

- λόγω ένταξης ή επέκτασης πολεοδομικών σχεδίων (άρθρο 24 Συντ. 1975/2001, άρθρο 9 Ν.1337/83, άρθρο 21 Ν.2508/97),
- μετατροπή σε χρήμα της εισφοράς σε γη (άρθρο 8 Ν.1337/83),
- εισφορά 40% ή 75% του ΚΗ/1947 Ψηφίσματος (άρθρο 34 Ν.1337/83),
- ειδική εισφορά εφαρμογής ρυμοτομικών σχεδίων (άρθρο 34 του Ν.4067/2012),
- ειδική εισφορά διυλιστηρίων πετρελαίου (άρθρου 19 του Ν.3054/2002),
- δαπάνες μεταφοράς παιδιών δημοτικών παιδικών σταθμών (άρθρων 9 και 10 της ΚΥΑ.16065/2002 (ΦΕΚ 497/Β')),
- τροφεία δημοτικών παιδικών-βρεφονηπιακών σταθμών (άρθρων 9 και 10 της ΚΥΑ.16065/2002 (ΦΕΚ 497/Β')),
- δυνητικές εισφορές και λοιπές εισφορές (άρθρο 25 Ν.1828/89).

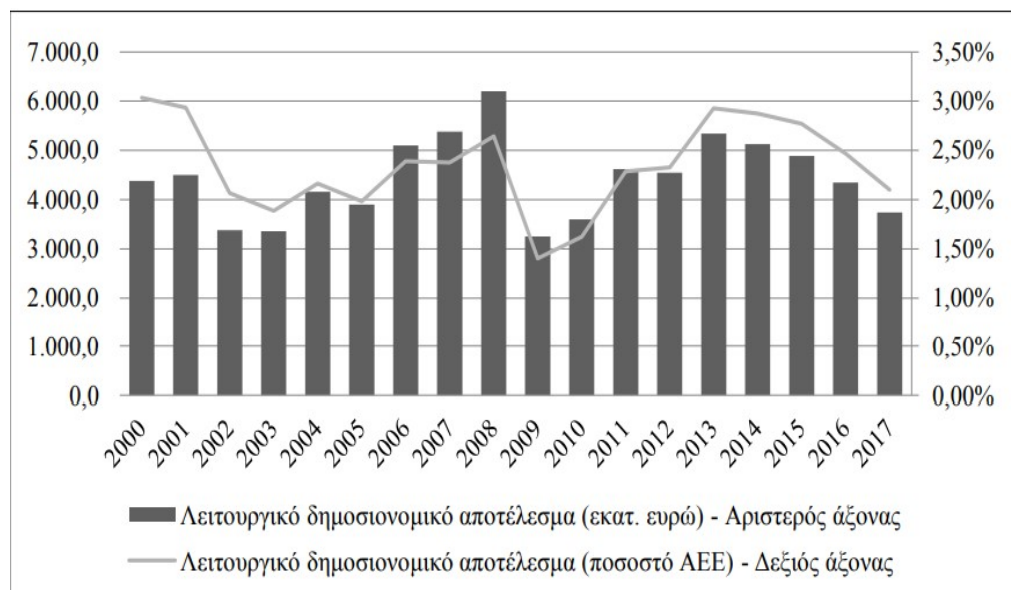
Τέλος, τα λοιπά τακτικά και έκτακτα έσοδα των ΟΤΑ (κινητή και ακίνητη περιουσία, εισπράξεις από δάνεια, κ.ά.) προέρχονται από μικρότερες πηγές εσόδων. Ωστόσο, οι εν λόγω πηγές, αθροιστικά αποτελούν σημαντικό μέρος επί των συνολικών εσόδων (περίπου 24,62% των συνολικών εσόδων της πρωτοβάθμιας Αυτοδιοίκησης) και είναι οι εξής (Τάτσος & Ζώη, 2021):

- οι Εισπράξεις υπέρ του δημοσίου και τρίτων (11,41%),
- τα τακτικά έσοδα παρελθόντων οικονομικών ετών (Π.Ο.Ε.) που βεβαιώνονται και εισπράττονται για πρώτη φορά (4,67%),
- τα Εισπρακτέα υπόλοιπα από βεβαιωθέντα έσοδα κατά τα παρελθόντα οικονομικά έτη (2,48%),
- οι Προσαυξήσεις – Πρόστιμα – Παράβολα (1,55%),
- τα Λοιπά έκτακτα έσοδα (1,15%), και
- οι Πρόσοδοι από ακίνητη περιουσία (1,03%).

4.3. Ευρωπαϊκοί Πόροι

Το 2021 αποτέλεσε μία χρονιά ορόσημο καθώς συμπληρώθηκαν σαράντα χρόνια που η Ελλάδα εντάχθηκε ως κράτος-μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η συγκεκριμένη χρονιά αποτέλεσε επίσης και την έναρξη του νέου Πολυετούς Δημοσιονομικού Πλαισίου (ΠΔΠ) της Ε.Ε. με ορίζοντα ολοκλήρωσης το έτος 2027. Ήδη από την ένταξη της Ελλάδας στην Ε.Ε. το 1981, αυτή αποτέλεσε λήπτης χρηματοδότησης από τον κοινοτικό προϋπολογισμό. Συγκεκριμένα, όπως αναφέρθηκε στην έκθεση του ΕΛΙΑΜΕΠ, (2014) «η Ελλάδα είναι το κράτος-μέλος με το μεγαλύτερο δημοσιονομικό όφελος από τη λειτουργία του κοινοτικού προϋπολογισμού, αναλογικά με τον πληθυσμό της»-

Το γεγονός των συνεχών χρηματοδοτήσεων από την Ε.Ε. είχε ως αποτέλεσμα η δημοσιονομική εικόνα της Ελλάδας να είναι διαχρονικά θετική, με την καθαρή θέση της χώρας να υπολογίζεται σε 122,04 δισ. ευρώ για την περίοδο 1981-2017, δηλαδή περίπου τα δύο τρίτα του ΑΕΠ της. Ακολούθως, από το 2000 μέχρι το 2017, οι ετήσιες καθαρές εισροές πόρων από τον κοινοτικό προϋπολογισμό κυμαίνονται μεταξύ 3.252 εκ. ευρώ (2009) και 6.201 εκατ. ευρώ (2008), ενώ ως ποσοστό του ΑΕΠ κινήθηκαν μεταξύ 1,4% (2009) και 3,04% (2000). Τα εν λόγω ευρήματα εμφανίζονται και στο ακόλουθο γράφημα (Τσαπακίδης, 2019):

Γράφημα 1: Δημοσιονομικό αποτέλεσμα Ελλάδας, σε εκατ. Ευρώ και ως % ΑΕΠ,
2000-2017

Πηγή: Τσαπακίδης, 2019

Ακολούθως, σχετικά με τη διάρθρωση των εισροών από την Ε.Ε., το μεγαλύτερο μερίδιο σε ποσοστό περίπου 95% του συνόλου, λαμβάνουν η Κοινή Αγροτική Πολιτική και η Πολιτική Συνοχής. Ειδικά για την περίοδο 1981 έως και 1997, υπήρξε αδιαμφισβήτητα υπεροχή της χρηματοδότησης της ΚΑΠ ενώ μετά την καθιέρωση του πρώτου πακέτου Delors, και συγκεκριμένα το 1998, η Πολιτική Συνοχής άρχισε να γίνεται η βασικότερη πηγή εσόδων για την Ελλάδα. Αντίστοιχα, για τις υπόλοιπες πολιτικές, παρατηρείται μία άνοδος των εισροών την περίοδο 2015 με 2017, γεγονός που οφείλεται στην αύξηση των πόρων από τον τομέα «Ασφάλεια και Ιθαγένεια» δεδομένης της προσφυγικής κρίσης που εκκίνησε το 2015. Συνολικά, «κατά την περίοδο 1981-2017, η Ελλάδα εισέπραξε 87.678,7 εκατ. ευρώ στο πλαίσιο της ΚΑΠ, 77.615,5 εκατ. ευρώ από την Πολιτική Συνοχής και 7.461 εκατ. ευρώ από τις λοιπές πολιτικές» (Τσαπακίδης, 2019).

Παρόλες τις αυξημένες εισροές, η Ελλάδα θεωρεί αναγκαία την επέκταση του ευρωπαϊκού προϋπολογισμού. Η αναγκαιότητα αυτή βασίζεται στην άποψη ότι ο προϋπολογισμός της Ε.Ε. αποτελεί ένα βασικό εργαλείο ώστε να υπάρξει σύγκλιση των ευρωπαϊκών οικονομιών. Έτσι, η Ελλάδα θεωρεί ότι ο προϋπολογισμός οφείλει να έχει επενδυτικό προσανατολισμό και να προάγει την ενίσχυση των εθνικών προσπαθειών προς την ανάπτυξη, την ανταγωνιστικότητα καθώς και την ενίσχυση της απασχόλησης στην Ε.Ε. Αξίζει να σημειωθεί ότι, κατά την περίοδο 2014-2020, μέσω 7 εθνικών και 13 περιφερειακών προγραμμάτων, οι ΟΤΑ επωφελήθηκε από χρηματοδοτήσεις της Ε.Ε. ύψους 25,2 δισεκατομμυρίων ευρώ (Υπουργείο Εξωτερικών, 2018).

Επιπλέον, η Ελλάδα θεωρεί απαραίτητη την ενίσχυση των χρηματοδοτήσεων που απευθύνονται για την αντιμετώπιση των μεταναστευτικών ροών αλλά και για άλλους τομείς όπως είναι η έρευνα και η ανάπτυξη, οι περιβαλλοντικές δράσεις και η ενεργειακή επάρκεια. Παράλληλα με την κατοχύρωση των συγκεκριμένων χρηματοδοτήσεων ζητείται η διατήρηση αν όχι και η αύξηση της χρηματοδότησης της ΚΑΠ και η Πολιτική Συνοχής (Ελληνική Κυβέρνηση, 2018). Συνολικά, η

Ελλάδα θεωρεί καίριο ζήτημα την αναμόρφωση του προϋπολογισμού χρηματοδότησης της Ε.Ε. ενώ περαιτέρω τονίζει την ανάγκη για «ένα σύστημα γνήσιων, καθαρών, απλών και δίκαιων ιδίων πόρων» (Υπουργείο Εξωτερικών, 2018).

Αξίζει να σημειωθεί ότι για το 2020 οι επενδύσεις της ΕΕ στην Ελλάδα περιλάμβαναν:

- 4,276 δις ευρώ για έξυπνη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη
- 2,62 δις ευρώ για την βιώσιμη ανάπτυξη (οικονομική, κοινωνική και εδαφική)
- 477,5 εκατ. Ευρώ για την ασφάλεια και την ιθαγένεια. (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2022).

Ωστόσο, από τη μεριά της η Ε.Ε. αδυνατεί να καλύψει πλήρως τις ανάγκες των κρατών για την εξασφάλιση της κοινωνικής ευημερίας των πολιτών τους. Αυτό δεν είναι εφικτό να υλοποιηθεί καθώς θα απαιτούσε έναν αρκετά μεγαλύτερο προϋπολογισμό ενώ σήμερα αυτός ανέρχεται σε περίπου 1% του ακαθάριστου εθνικού εισοδήματος των κρατών-μελών. Έτσι, οι χρηματοδότες παρουσιάζονται αρνητικοί απέναντι σε ένα τέτοιο ενδεχόμενο ενώ ταυτόχρονα τα κράτη επιθυμούν να διαφυλάξουν και να αυξήσουν τα κεφάλαια που εισπράττουν επιθυμώντας στην ουσία ένα σύστημα «Ευρωπαϊκών δημόσιων αγαθών» (Laffan and Lindner, 2005).

Στον αντίλογο που θέτει η Ε.Ε. ως προς την αύξηση των χρηματοδοτήσεων έχει ισχυρά επιχειρήματα. Αφενός, το νέο πολυετές δημοσιονομικό πλαίσιο έχει σημαδευτεί από την επικείμενη έξοδο της Βρετανίας από την Ε.Ε. Το γεγονός αυτό έχει συρρικνώσει την ισχύ της Ε.Ε. καθώς το Brexit εκτιμάται ότι θα δημιουργήσει ένα χρηματοδοτικό κενό 10 δις. ευρώ από το 2021 και έπειτα. Επίσης, ακόμα ένα σημαντικό εμπόδιο αποτελεί το μεταναστευτικό/προσφυγικό ζήτημα το οποίο έχει καθιερωθεί πλέον στην Ευρωπαϊκή ατζέντα. Πιο αναλυτικά, το συγκεκριμένο γεγονός έχει δημιουργήσει μία γεωπολιτική αστάθεια στη Ευρώπη η οποία δεν πρόκειται να μειωθεί στο άμεσο μέλλον. Τέλος, μείζονος σημασίας είναι και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζει η Ε.Ε. από τρομοκρατικές επιθέσεις εντός των κρατών-μελών, από τη γήρανση του πληθυσμού και την απώλεια εδάφους στο πεδίο της ανάπτυξης και χρήσης νέων τεχνολογιών καθώς και από την κλιματική αλλαγή (OECD, 2018).

5. Χρηματοδοτικά εργαλεία νέας προγραμματικής περιόδου στους ΟΤΑ στην Ελλάδα

Οι προκλήσεις σχετικά με το περιβάλλον και τη βιωσιμότητα του, τόσο σε παγκόσμιο όσο και σε ευρωπαϊκό επίπεδο, είναι πλέον εμφανείς. Η όλο και πιο έντονη, κοινωνική και οικονομική δραστηριότητα των πολιτών, μεταμόρφωσαν τη σχέση της ανθρωπότητας με το οικοσύστημα. Οι παγκόσμιες εξελίξεις σχετικά με το ενεργειακό ζήτημα, αναμένεται να εντείνουν τις πιέσεις για το περιβάλλον. Σύμφωνα με την συνοπτική έκθεση (SOER 2020), *«Η χρήση των πόρων σε παγκόσμια κλίμακα θα μπορούσε να διπλασιαστεί μέχρι το 2060, με τη ζήτηση για νερό να αυξάνεται κατά 55% έως το 2050 και την αύξηση της ζήτησης για ενέργεια να φτάνει το 30% μέχρι το 2040».*

Στην Ελλάδα, το Υπουργείο Περιβάλλοντος Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής, είναι υπεύθυνο για την αντιμετώπιση θεμάτων σχετικά με την κλιματική αλλαγή. Το Υπουργείο συντονίζει τα αρμόδια ιδρύματα, έχοντας και την συνολική ευθύνη για τις δράσεις και τις πολιτικές διαμόρφωσης για την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή. Δημιουργείται έτσι η ανάγκη δημιουργίας χρηματοοικονομικών μηχανισμών για την βοήθεια και αντιμετώπιση πρακτικών προσαρμογής για την κλιματική αλλαγή. (European Commission, 2006).

Στις ενότητες που ακολουθούν, πραγματοποιείται παρουσίαση και ανάλυση των βασικότερων χρηματοδοτικών εργαλείων που χρησιμοποιούνται από τους ΟΤΑ προκειμένου για την ενίσχυσή τους στον τομέα της πράσινης ανάπτυξης. Δεδομένων και των νέων επιταγών, για ενίσχυση των δράσεων για την αντιμετώπιση της ενεργειακής κρίσης, οι εν λόγω χρηματοδοτήσεις αποκτούν μείζονα σημασία και αξία στην τοπική αυτοδιοίκηση.

5.1. Πράσινο Ταμείο

Το Πράσινο Ταμείο ιδρύθηκε με το νόμο 3889/2010, ως συνέχεια του «Ειδικού Ταμείου Εφαρμογής Ρυθμιστικών και Πολεοδομικών Σχεδίων» και αποτελεί νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου. Σκοπός του πράσινου ταμείου είναι να ενισχυθεί η ανάπτυξη στη χώρα με επίκεντρο την προστασία του περιβάλλοντος. Πιο αναλυτικά, το πράσινο ταμείο υποστηρίζει σε διαχειριστικό, οικονομικό, χρηματοπιστωτικό και

τεχνικό επίπεδο τα προγράμματα που έχουν ως στόχο την προστασία και την αποκατάσταση του περιβάλλοντος.

Τα προγράμματα που χρηματοδοτεί το πράσινο ταμείο καταρτίζονται από το «Υπουργείο Περιβάλλοντος Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής ή άλλα Υπουργεία και τους εποπτευόμενους οργανισμούς τους, αποκεντρωμένες γενικές διοικήσεις, οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης, νομικά πρόσωπα του ευρύτερου δημοσίου τομέα, όπως αυτός οριοθετείται από τις διατάξεις του άρθρου 1 του ν. 1256/1982, και σωματεία ή άλλης μορφής ενώσεις νομικών και φυσικών προσώπων τα οποία στοχεύουν σύμφωνα με τους καταστατικούς τους σκοπούς στην προστασία, αναβάθμιση και αποκατάσταση του περιβάλλοντος» (ΦΕΚ Α'182/14-10-2010).

Ακολούθως, αναφέρονται κάποιες σημαντικές αρμοδιότητες του Πράσινου Ταμείου:

- Εποπτεία της αξιοποίησης των πράσινων πόρων. Συγκεκριμένα παρακολουθείται η είσπραξη και ο έλεγχος ενώ διασφαλίζεται η απόδοση των συγκεκριμένων πόρων.
- Δημιουργία προγραμμάτων προκειμένου να χρηματοδοτηθούν δράσεις που αποβλέπουν στην προστασία και την αποκατάσταση του περιβάλλοντος σύμφωνα με την περιβαλλοντική και ενεργειακή πολιτική της χώρας. Περαιτέρω, παρακολούθηση των προγραμμάτων, αξιολόγηση και διασφάλιση της υλοποίησής τους και σύνταξη ετήσιων εκθέσεων σχετικά με την εκτέλεσή τους.
- Υποβολή προτάσεων και εισηγήσεων στον Υπουργό Περιβάλλοντος Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής και στη Στρατηγική Επιτροπή Περιβαλλοντικής Πολιτικής σχετικά με την πιο πρόσφορη επίτευξη των πολιτικών στόχων για την προστασία του περιβάλλοντος και την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής.
- Επιδότηση και δανειοδότηση οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης, νομικών προσώπων δημοσίου ή ιδιωτικού δικαίου, οργανισμών κοινής ωφέλειας ή άλλων οργανισμών ή υπηρεσιών του δημόσιου και του ευρύτερου δημόσιου τομέα προκειμένου για την εφαρμογή προγραμμάτων και την εκτέλεση έργων.

- Όλες οι αρμοδιότητες όπως αναφέρονται στην παράγραφο 5 του άρθρου 9 του ν. 3855/2010.

Το πράσινο ταμείο, αντλεί τους πόρους του από τις πηγές που αναφέρονται στο άρθρο 3 του ν. 3889/2010⁶. Επιπλέον, η αξιοποίηση των πόρων γίνεται μέσω της χρηματοδότησης προγραμμάτων προς τους φορείς υλοποίησης και αφορούν την αναβάθμιση, την προστασία και την αποκατάσταση του περιβάλλοντος. Μπορεί, όπως αναφέρθηκε, εκτός από το Υπουργείο περιβάλλοντος Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής, να χρηματοδοτεί προγράμματα που καταρτίζονται και από άλλους εποπτευόμενους οργανισμούς, αποκεντρωμένες γενικές διοικήσεις, Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

Αξίζει να αναφερθεί ότι η βασική δομή των χρηματοδοτικών προγραμμάτων, ενδεικτικά μπορεί να περιλαμβάνει, άξονες με εξειδίκευση στην περιβαλλοντική στρατηγική, ή και μέτρα – δράσεις, στις οποίες εντάσσονται και υλοποιούνται έργα περιβαλλοντικής σημασίας. Ανάλογα με το ύψος της προϋπολογισμένης δαπάνης (>50.000,00 ή <50.000,00) ευρώ καθαρή αξία, εγκρίνεται ανάλογα από το Υπουργείο Περιβάλλοντος και Κλιματικής Αλλαγής (ΥΠΕΚΑ), ή με απόφαση του Δ.Σ. του Ταμείου. Τέλος στα κριτήρια αξιολόγησης και επιλογής των έργων περιλαμβάνονται η ωριμότητα, πληρότητα, σκοπιμότητα του προγράμματος με τις εκάστοτε πολιτικές, εθνικές και κοινοτικές, νομοθεσίες, καθώς και την διαχειριστική ικανότητα του φορέα υλοποίησης.

Τέλος, στα προγράμματα που υφίστανται για το έτος 2022 ανήκουν το:

- Συνεχιζόμενο πρόγραμμα απολιγνιτοποίησης εσόδων 2018-2019
- Γαλάζιο Ταμείο – Προστασία θαλάσσιου περιβάλλοντος 2022, με την εγκριτική απόφαση Αρ. Πρωτ.: 658/09-02-2022 και διάθεση πίστωσης ποσού 2.532.491,88 ευρώ για την υλοποίησή του

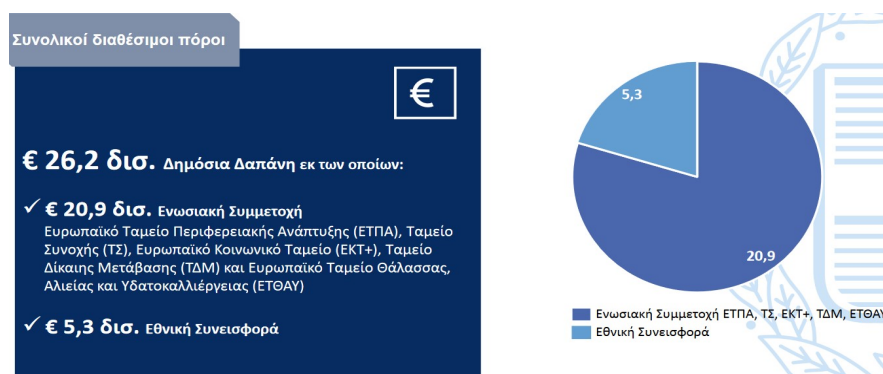
⁶ «α) Οι πόροι υπέρ του Ειδικού Ταμείου Εφαρμογής Ρυθμιστικών και Πολεοδομικών Σχεδίων (Ε.Τ.Ε.Ρ.Π.Σ.) που προβλέπονται στους νόμους 743/1977 (ΦΕΚ 319 Α'), 1650/ 1986 (ΦΕΚ 160 Α'), 2052/1992 (ΦΕΚ 94 Α'), 2242/1994 (ΦΕΚ 162 Α'), 3468/2006 (ΦΕΚ 129 Α'), καθώς και στο ν. 3851/2010 (ΦΕΚ 85 Α'), β) Οι πόροι του «Ειδικού Φορέα Δασών» (Φορέας 120) που προβλέπεται στο άρθρο 8 του ν. 3208/2003 (ΦΕΚ 303 Α'), όπως τροποποιείται με το άρθρο 25 του παρόντος νόμου, γ) Οι πόροι του ειδικού κωδικού «Ταμείο Περιβαλλοντικού Ισοζυγίου» που προβλέπεται στα άρθρα 6 και 7 του ν. 3843/2010 (ΦΕΚ 62 Α')

- Ευρωπαϊκό πρόγραμμα Life 2022, με την απόφαση Αρ. Πρωτ.: 656/09-02-2022 για έγκριση του Προγράμματος και διάθεση πίστωσης 3.300.000,00 ευρώ για την υλοποίησή του
- Προστασία και αναβάθμιση Δασών 2022, με την εγκριτική απόφαση Αρ. Πρωτ.: 659/09-02-2022 και διάθεση πίστωσης ποσού 10.000.000,00 ευρώ για την υλοποίησή του
- Φυσικό περιβάλλον & καινοτόμες δράσεις 2020, με την εγκριτική απόφαση Αρ. Πρωτ.: 660/09-02-2022 και διάθεση πίστωσης ποσού 18.000.000,00 ευρώ για την υλοποίησή του
- Δράσεις Περιβαλλοντικού Ισοζυγίου 2022. με την εγκριτική απόφαση Αρ. Πρωτ.: 657/09-02-2022 και διάθεση πίστωσης ποσού 26.451.184,40 ευρώ για την υλοποίησή του.⁷

5.2. ΕΣΠΑ 2021-2027

Το νέο «Εταιρικό Σύμφωνο Περιφερειακής Ανάπτυξης 2021-2027» («ΕΣΠΑ 2021-2027») εγκρίθηκε στις 29 Ιουλίου 2021 από την Ευρωπαϊκή επιτροπή. Περιλαμβάνει τους νέους στόχους και τις προτεραιότητες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και της Ελλάδας για τα επόμενα έτη. Οι συνολικοί πόροι που πρόκειται να διανεμηθούν στην Ελλάδα ανέρχονται σε 26,2 δισ. Ευρώ και συγκεκριμένα τα 20,9 δισ. ευρώ αφορούν στην Ενωσιακή Στήριξη και τα 5,3 δισ. ευρώ αφορούν την Εθνική Συνεισφορά όπως διαφαίνεται και στην εικόνα που ακολουθεί:

Εικόνα 1: Συνολικοί διαθέσιμοι πόροι - ΕΣΠΑ 2021-2027

Πηγή: ΕΣΠΑ 2021-2027

⁷ <https://prasinotameio.gr/>

Αξίζει να τονιστεί ότι ως προς το προηγούμενο ΕΣΠΑ 2014-2020, υπήρχε μια αύξηση 2,2, δις ευρώ για τα Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα (ΠΕΠ) από 5,9 δις, σε 8,1 δις ευρώ. Η χρηματοδότηση και τα αντίστοιχα χρηματοδοτούμενα έργα έχουν λάβει υπόψιν τις ιδιαίτερες ανάγκες της χώρας ενώ ταυτόχρονα επιδιώκουν την αναβάθμιση των αστικών κέντρων και την προστασία του περιβάλλοντος. Από την ανασκόπηση του νέου ΕΣΠΑ διαφαίνεται η έμφαση που δίνεται στην ανάπτυξη της χώρας καθώς οι δράσεις και τα έργα μπορούν να αποδώσουν υψηλή προστιθέμενη αξία.

Πιο αναλυτικά, οι δράσεις και οι προτεραιότητες του νέου ΕΣΠΑ 2021-2027 εστιάζουν στους εξής τομείς:

- 20% των πόρων στις δράσεις «πιο έξυπνη» Ελλάδα
- 27% των πόρων στις δράσεις «πιο πράσινη» Ελλάδα
- 8% των πόρων στις δράσεις «πιο διασυνδεδεμένη» Ελλάδα
- 30% των πόρων στις δράσεις «πιο κοινωνική» Ελλάδα
- -6% των πόρων στις δράσεις «Ελλάδα πιο κοντά στους πολίτες της»
- 7% των πόρων για τη μετάβαση των περιοχών μετά την απολιγνιτοποίηση.

Σε αυτό το σημείο, το ενδιαφέρον της παρούσας διατριβής εστιάζει στους πολιτικούς στόχους για μία «Πιο πράσινη Ελλάδα». Έτσι, σε αυτόν τον τομέα εντοπίζονται οι βασικές επιλογές πολιτικής που είναι οι εξής (Γενική Γραμματεία Δημοσίων Επενδύσεων και ΕΣΠΑ, 2021):

- **Τομέας ενέργειας:** Έμφαση στη χρήση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, εκσυγχρονισμός των νησιών και μετάβαση σε καθαρές μορφές ενέργειας, διασυνοριακά έργα διασύνδεσης.
- **Αντιμετώπιση κινδύνων και καταστροφών:** ιεράρχηση των προτεραιοτήτων σύμφωνα με την Εθνική Στρατηγική Διαχείρισης Κινδύνων και την Εθνική Στρατηγική Προσαρμογής στην Κλιματική Αλλαγή, στρατηγική για την προστασία των δασών και των προστατευμένων περιοχών του δικτύου NATURA 2000 και σχέδια διαχείρισης λοιπών κινδύνων.
- **Μονάδες Ανάκτησης και Ανακύκλωσης:** Ευαισθητοποίηση μέσω δράσεων ενημέρωσης για την ανακύκλωση και τον περιορισμό της

χρήσης των πλαστικών, Επεξεργασία βιολογικών και ανακυκλώσιμων αποβλήτων και αναβάθμιση των μονάδων επεξεργασίας αποβλήτων, ευαισθητοποίηση των πολιτών σχετικά με την προστασία και διατήρηση των οικοσυστημάτων.

- **Υδάτινοι Πόροι:** Έμφαση στη βιώσιμη διαχείριση των υδάτινων πόρων, αναβάθμιση και ανάπτυξη υποδομών και πρόσβαση όλων των πολιτών σε καλής ποιότητας νερό, νέες τεχνολογίες για την εξοικονόμηση νερού και επανάχρηση νερού στον τομέα της άρδευσης.

Αξίζει να σημειωθεί ότι συνολικά η οικονομική στήριξη για την προώθηση μιας καθαρής και δίκαιης ενεργειακής μετάβασης, των πράσινων και γαλάζιων επενδύσεων, ανέρχεται σε 5.655 εκατ. ευρώ, ποσοστό 27% των συνολικών πόρων. Επίσης η οικονομική στήριξη για εξυπνότερες πόλεις, ανέρχεται σε 4.077 εκατ. ευρώ, ποσοστό 20% των συνολικών πόρων. Σημαντική στήριξη επίσης στο στόχο για μια Κοινωνική Ευρώπη για την διασφάλιση ισότιμης πρόσβασης σε ποιοτικές υπηρεσίες και αγαθά, με οικονομική στήριξη 6.219 εκατ. ευρώ

Τέλος, η κατανομή πόρων 2021-2027 ανά Περιφερειακό Πρόγραμμα, ανέρχεται συνολικά σε 8.066 εκ. ευρώ, με τα ποσά κατανεμημένα ως εξής:

Πρόγραμμα Ανατολικής Μακεδονίας & Θράκης - 639,1 εκ. ευρώ

Πρόγραμμα Κεντρικής Μακεδονίας - 1.440,1 εκ. ευρώ

Πρόγραμμα Θεσσαλίας - 553,9 εκ. ευρώ

Πρόγραμμα Ηπείρου - 426,0 εκ. ευρώ

Πρόγραμμα Δυτικής Ελλάδας - 628,4 εκ. ευρώ

Πρόγραμμα Δυτικής Μακεδονίας - 394,1 εκ. ευρώ

Πρόγραμμα Στερεάς Ελλάδας - 426,0 εκ. ευρώ

Πρόγραμμα Πελοποννήσου - 410,1 εκ. ευρώ

Πρόγραμμα Ιονίων Νήσων - 287,6 εκ. ευρώ

Πρόγραμμα Βορείου Αιγαίου - 394,0 εκ. ευρώ

Πρόγραμμα Κρήτης - 564,5 εκ. ευρώ

Πρόγραμμα Αττικής - 1.617,0 εκ. ευρώ

5.3. Πρόγραμμα Φιλόδημος II

Το Πρόγραμμα «ΦΙΛΟΔΗΜΟΣ II» απευθύνεται στην ενίσχυση των δήμων και των νομικών τους προσώπων, σε όλη την ελληνική επικράτεια, με σκοπό να χρηματοδοτηθούν έργα, προμήθειες, υπηρεσίες και μελέτες τους.

Η διάρκεια του προγράμματος αρχικά ήταν η περίοδος 2018-2022 ενώ δόθηκε παράταση μέχρι και την 31/12/2023 και ακολούθησε νέα παράταση στις 22/07/2022 όπου όρισε ως χρόνο εφαρμογής το διάστημα 2018-2025 με δυνατότητα περαιτέρω παράτασης ύστερα από απόφαση του Υπουργού Εσωτερικών.

Στους βασικούς στόχους του προγράμματος περιλαμβάνονται τα εξής:

- α) Ενδυνάμωση της ισόρροπης, βιώσιμης και δίκαιης ανάπτυξης
- β) Βελτίωση των υποδομών
- γ) Αύξηση της απασχόλησης
- δ) Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των δήμων.

Σύμφωνα με την υπ'Αριθμ. 4748/20-02-2018 Απόφαση Υπουργείου Εσωτερικών και την Γενική Διεύθυνση Οικονομικών Τοπικής Αυτοδιοίκησης & Αναπτυξιακής Πολιτικής, Δικαιούχοι του προγράμματος είναι οι Δήμοι καθώς και τα νομικά πρόσωπα αυτών και η περιοχή παρέμβασης του Προγράμματος «ΦΙΛΟΔΗΜΟΣ II» είναι όλη η χώρα.

Περαιτέρω, οι άξονες στους οποίους δίνεται προτεραιότητα είναι οι ακόλουθοι:

- α) Στον τομέα της τοπικής ανάπτυξης και της προστασίας του περιβάλλοντος περιλαμβάνονται έργα όπως η κατασκευή, βελτίωση και συντήρηση των έργων τεχνικών υποδομών, δράσεις που εστιάζουν στην προστασία του περιβάλλοντος και την αναβάθμιση της ποιότητας ζωής καθώς και η χρηματοδότηση των μελετών που αφορούν τους παραπάνω τομείς αλλά και η προμήθεια του κατάλληλου εξοπλισμού.

⁸ <https://www.espa.gr/el/Pages/newespa21-27.aspx>

β) Στον τομέα των κοινωνικών και πολιτιστικών υποδομών και δραστηριοτήτων των δήμων περιλαμβάνονται έργα όπως η κατασκευή, η βελτίωση και η συντήρηση των διοικητικών, κοινωνικών, αθλητικών και πολιτιστικών υποδομών καθώς και η χρηματοδότηση των αναγκαίων μελετών.

Σχετικά με τους πόρους του προγράμματος, η χρηματοδότηση των έργων που εντάσσονται στο «Πρόγραμμα ΦΙΛΟΔΗΜΟΣ II» πραγματοποιείται από το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων με προϋπολογισμό 300.εκ ευρώ.

Στο άρθρο 5 της σχετικής απόφασης (4748/2018), αναλύονται τα βασικά κριτήρια επιλογής των δράσεων και ένταξης των έργων, σύμφωνα με τους αναπτυξιακούς στόχους του προγράμματος για την εύρυθμη και αποτελεσματική λειτουργία του κάθε δήμου.

Αξίζει να σημειωθεί ότι σχετικά με την Επιχορήγηση των Δήμων της χώρας από το «Πρόγραμμα ΦΙΛΟΔΗΜΟΣ II», σύμφωνα με την Υπουργική απόφαση 30292/19-04-2019, κατανέμετε ποσό ύψους 150.εκ ευρώ για την υλοποίηση έργων και επενδυτικών δραστηριοτήτων, που εντάσσονται στους αναπτυξιακούς άξονες προτεραιότητας του «Προγράμματος ΦΙΛΟΔΗΜΟΣ II».⁹

5.4. Πρόγραμμα «ΑΝΤΩΝΗΣ ΤΡΙΤΣΗΣ»

Το πρόγραμμα «Αντώνης Τρίτσης» αποτελεί ένα Ειδικό Αναπτυξιακό Πρόγραμμα που απευθύνεται στους ΟΤΑ α΄ και β΄ βαθμού, τους συνδέσμους Δήμων και τα νομικά πρόσωπα. Το πρόγραμμα περιγράφεται στην απόφαση με Αριθμό 22766/09-04-2020 «ΟΤΑ Πρόγραμμα Ανάπτυξης και Αλληλεγγύης για την Τοπική Αυτοδιοίκηση «Αντώνης Τρίτσης». Η διάρκεια υλοποίησης του προγράμματος είναι τα έτη 2020 – 2023 ενώ δίνεται και δυνατότητα παράτασης. Επιπλέον, ο συνολικός προϋπολογισμός για όλη τη διάρκεια υλοποίησης ανέρχεται σε 2.5 δις ευρώ και η χρηματοδότηση προέρχεται από δανεισμό του Ταμείου Παρακαταθηκών και Δανείων καθώς και την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων (Ε.Τ.Ε.Π.).

⁹ <https://www.ypes.gr/politikes-kai-driseis/programma-filodimos-2/thesmiko-plaisio-ii>

Ο σκοπός του προγράμματος είναι να εφαρμοσθεί ένας ολοκληρωμένος στρατηγικός σχεδιασμός με στόχο την ανάπτυξη και την κοινωνική αλληλεγγύη μέσω των δήμων. Πιο αναλυτικά, οι στόχοι του προγράμματος είναι οι εξής:

- Βελτίωση και εκσυγχρονισμός των βασικών υποδομών των ΟΤΑ α' και β' βαθμού των Συνδέσμων Δήμων και των νομικών προσώπων των ΟΤΑ. Στόχος της βελτίωσής τους καθίσταται η βιώσιμη ανάπτυξη, η ασφάλεια και η εξασφάλιση της ποιότητας ζωής των πολιτών.
- Δεδομένων των δυσμενών συνεπειών που επέφερε η κρίση εξαιτίας του κορονοϊού, στόχος καθίσταται η επανεκκίνηση της οικονομικής και κοινωνικής ζωής καθώς και η προστασία της δημόσιας υγείας.
- Ανάλυση δράσεων και πρωτοβουλιών που εστιάζουν στην κοινωνική συνοχή και την αλληλεγγύη. Έμφαση δίνεται στη στήριξη των δομών παροχής κοινωνικών υπηρεσιών της τοπικής αυτοδιοίκησης.
- Εκσυγχρονισμός της τοπικής αυτοδιοίκησης μέσω της εισαγωγής τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνίας με στόχο την καλύτερη επικοινωνία με τους πολίτες και την ενδυνάμωση του ψηφιακού πολιτισμού.
- Ενίσχυση της ανταπόκρισης της διοίκησης στους τομείς αρμοδιότητας της τοπικής αυτοδιοίκησης και εκσυγχρονισμός του θεσμού της πολιτικής προστασίας σε τοπικό επίπεδο.

Ακολούθως, αναφέρονται οι άξονες του Προγράμματος «Αντώνης Τρίτσης»:

- Στον τομέα της πολιτικής προστασία δίνεται έμφαση στην απόκτηση εξοπλισμού και μέσων με στόχο την ενίσχυση της διοίκησης ώστε να καταστεί πιο αποτελεσματική στο έργο της.
- Προστασία της δημόσιας υγείας με έμφαση στην προστασία του πληθυσμού από την εξάπλωση της πανδημίας του κορονοϊού COVID-19.
- Ποιότητα ζωής για όλους τους πολίτες και εύρυθμη λειτουργία όλων των πόλεων, των οικισμών και της υπαίθρου της χώρας.
- Στις δράσεις που αφορούν το περιβάλλον περιλαμβάνονται αυτές που αφορούν τη βιώσιμη ανάπτυξη, την εξοικονόμηση ενέργειας, τις

ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, τη διαχείριση υδάτων και των αποβλήτων κ.ά.

- Έμφαση στην ψηφιακή σύγκλιση και τις έξυπνες ψηφιακές τεχνολογίες καθώς και εφαρμογή τους στην τοπική διοικητική δράση και την εν γένει καθημερινότητα των πολιτών. Απώτερος σκοπός είναι ο μετασχηματισμός των πόλεων σε «έξυπνες πόλεις».
- Έμφαση στην κοινωνική συνοχή και αλληλεγγύη. Ανάληψη δράσεων για όλους τους πολίτες με έμφαση στις ευπαθείς κοινωνικές ομάδες και τον μετριασμό του κοινωνικού αποκλεισμού.
- Δράσεις που αφορούν την παιδεία, τον πολιτισμό, τον τουρισμό και τον αθλητισμό.¹⁰

¹⁰ <https://eyde.ypes.gr/tritsis>

6. Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία και ο ρόλος των ΟΤΑ στην Ευρώπη

6.1. Αστικές προκλήσεις του μέλλοντος για την ενέργεια και το περιβάλλον

Ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός Περιβάλλοντος συντάσσει κάθε πέντε χρόνια μία έκθεση σχετικά με την κατάσταση και τις προοπτικές του περιβάλλοντος σε ευρωπαϊκή κλίμακα. Συγκεκριμένα, στην έκτη έκδοσή της που φέρει τον τίτλο «Το Ευρωπαϊκό περιβάλλον — κατάσταση και προοπτικές 2020» κρούει τον κώδωνα του κινδύνου ώστε οι χώρες να αναλάβουν άμεσα δράση. Στην έκθεση SOER 2020, αναφέρεται ότι οι δράσεις της Ε.Ε. μέσω της νομοθεσίας και των πολιτικών στόχων έχουν αποφέρει θετικά αποτελέσματα όσον αφορά στις εκπομπές ατμοσφαιρικών ρύπων και αερίων του θερμοκηπίου ενώ περαιτέρω τα εδάφη και οι θάλασσες της Ευρώπης είναι στο μεγαλύτερο ποσοστό τους προστατευμένα. Επίσης, υπάρχει μεγαλύτερο ποσοστό ανακύκλωσης των αστικών αποβλήτων στις χώρες της Ευρώπης. Ωστόσο, παρόλες τις προσπάθειες, αυτές φαίνονται να είναι ανεπαρκής καθώς ο ρυθμός προόδου δεν μπορεί να αντιμετωπίσει τις ταχείς προκλήσεις σε περιβαλλοντικό επίπεδο (Bruyninckx, 2019).

Πιο αναλυτικά, σύμφωνα με την έκθεση SOER 2020, αναδεικνύεται ότι οι ρυθμοί κατανάλωσης και παραγωγής ατμοσφαιρικών ρύπων και αερίων του θερμοκηπίου, είναι αρκετά ταχύτεροι από την ικανότητα αναπλήρωσης των φυσικών πόρων σε φυσικούς ρυθμούς. Περαιτέρω, οι τρόποι παραγωγής και κατανάλωσης διοχετεύουν ρύπους στο περιβάλλον και οι εν λόγω ρύποι συσσωρεύονται δημιουργώντας προβλήματα στο οικοσύστημα και την ανθρώπινη υγεία. Όλα αυτά σε συνδυασμό με την υφιστάμενη κλιματική κρίση και την απώλεια της βιοποικιλότητας καθιστούν το μέλλον αβέβαιο. Οι συνέπειες όλων αυτών είναι ήδη εμφανείς σε πολλές χώρες και σε ομάδες ανθρώπων. Χαρακτηριστικά αναφέρονται οι αρνητικές επιδράσεις των απρόβλεπτων καιρικών συνθηκών στους αγρότες αλλά και στις πόλεις καθώς πολλοί πολίτες έρχονται αντιμέτωποι με καταστροφικές πλημμύρες. Επιπλέον, οι αστικές περιοχές καταλαμβάνουν σημαντικό χώρο των παραγωγικών εκτάσεων και αυτό επιβαρύνει ακόμα περισσότερο το περιβάλλον (European Environment Agency, 2019).

Η μεγάλη επιβάρυνση του περιβάλλοντος, οδήγησε την Ε.Ε. να αναλάβει δράση ενώ οι ευρωπαϊκές χώρες έχουν υποχρέωση για εφαρμογή της νομοθεσίας και των οδηγιών ώστε να επέλθουν βελτιώσεις και να καταστεί το περιβάλλον βιώσιμο. Αναφορικά πάλι με την έκθεση SOER 2020, τονίζεται ότι η κατασκευή αποτελεσματικότερων αυτοκινήτων ή καθαρότερων καυσίμων δεν επαρκούν ενώ η διαλογή των αστικών αποβλήτων δεν οδηγεί σε ένα σύστημα κυκλικής οικονομίας. Πιο αναλυτικά, *«τα προϊόντα και οι διαδικασίες παραγωγής πρέπει να σχεδιάζονται κατά τέτοιο τρόπο ώστε οι εξαγόμενοι πόροι να διατηρούνται εντός της οικονομίας. Για την επίτευξη ουδέτερου ισοζυγίου διοξειδίου του άνθρακα, κυκλικής οικονομίας, στρατηγικής μηδενικής ρύπανσης, καθώς και μιας δίκαιης οικονομίας, πρέπει να επανεξετάσουμε, να ανασχεδιάσουμε και να ανοικοδομήσουμε τα συστήματα στα οποία στηρίζονται οι οικονομίες μας αλλά και η καθημερινή μας ζωή, αρχίζοντας από το ενεργειακό σύστημα, το σύστημα τροφίμων και το σύστημα κινητικότητας»*. Επιπρόσθετα, τονίζεται ότι για τις αλλαγές απαιτείται συλλογική δράση καθώς και υιοθέτηση ενός υγιεινού και δίκαιου συστήματος τροφίμων καθώς και καλύτερης διαχείρισης της γης. Φυσικά, για να επιτευχθούν όλα αυτά χρειάζονται χρηματοδοτήσεις και σωστές επενδυτικές κινήσεις (Bruyninckx, 2019).

Το 2019, εκατομμύρια ευρωπαίοι σε όλον τον κόσμο, διαδήλωσαν καλώντας τα κράτη να αναλάβουν δράση για την προστασία του πλανήτη. Το συγκεκριμένο έτος θα μείνει στην ιστορία ως έτος-σταθμός για την ανάληψη δράσης ενώ επισημάνθηκε το μέγεθος των μελλοντικών προκλήσεων και η επιτακτικότητα για δράση. Το ξεκίνημα έγινε κυρίως με την Ευρωπαϊκή πράσινη συμφωνία που παρουσιάστηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και μετέτρεψε τις εκκλήσεις των πολιτών σε χάρτη για ανάληψη δράσης από όλα τα κράτη (Bruyninckx, 2019).

6.2. Ευρωπαϊκή πολιτική για το κλίμα και την ενέργεια

Το 2019, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ξεκίνησε την **Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία** (EGD) για να κάνει την Ευρώπη την πρώτη κλιματικά ουδέτερη ήπειρο (European Commission, 2020). Για την επίτευξη καθαρών μηδενικών εκπομπών αερίων θερμοκηπίου (GHG) έως το 2050, η ΕΠΣ στοχεύει να αποσυνδέσει την οικονομική ανάπτυξη από τη χρήση των πόρων και να εξασφαλίσει κοινωνική δικαιοσύνη με όραμα «να μην μείνει κανένας πολίτης και καμία χώρα πίσω».

Βασικός στόχος είναι μία θεμελιώδης μετάβαση των ευρωπαϊκών ενεργειακών συστημάτων και η προώθηση μιας νέας «πράσινης» οικονομικής ανάπτυξης με απαλλαγή από τις ανθρακούχες εκπομπές.

Η ΕΠΣ προέκυψε από τις πολιτικές της Ε.Ε. που σχετίζονται με το κλίμα και την ενέργεια που χρονολογούνται από τις αρχές της δεκαετίας του 1990. Αυτές οι πολιτικές έχουν αναπτυχθεί από διάφορες και ξεχωριστές πρωτοβουλίες για την κλιματική και την ενεργειακή πολιτική σε ευρύτερα συντονισμένα πακέτα με στόχο την επίτευξη ολοένα και πιο φιλόδοξων στόχων για το κλίμα. Εκκινώντας από τη δέσμευση της Ε.Ε. για μείωση των εκπομπών αερίων θερμοκηπίου κατά 8% στην πρώτη περίοδο δέσμευσης του Πρωτοκόλλου του Κιότο (2008–2012), οι φιλοδοξίες αυξήθηκαν σε 20% μείωση των εκπομπών έως το 2020 και 40% έως το 2030 σε σύγκριση με τα επίπεδα του 1990 (Skjærseth, 2021).

Το Δεκέμβριο του 2020, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο συμφώνησε να αυξήσει τον στόχο του 2030 στο 55% σύμφωνα με την πρώτη πενταετή «απογραφή» της Συμφωνίας του Παρισιού. Ωστόσο, η εν λόγω εξέλιξη αντιμετωπίζει σημαντικές δυσχέρειες καθώς στην Ε.Ε. έχουν ενταχθεί χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης οι οποίες εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από τον άνθρακα όπως είναι για παράδειγμα η Πολωνία (Skjærseth 2018).

Πιο αναλυτικά, από το 1997 έως το 2007, οι πολιτικές της ΕΕ για το κλίμα, την ενέργεια και την καινοτομία αναπτύχθηκαν σε μεγάλο βαθμό μεμονωμένα και βασίστηκαν σε διαφορετικές ανησυχίες όπως είναι η κλιματική αλλαγή, η ενεργειακή ασφάλεια και η οικονομική ανάπτυξη. Το κύριο μέσο πολιτικής για το κλίμα ήταν το υποχρεωτικό σύστημα εμπορίας εκπομπών της ΕΕ (EU ETS) που εγκρίθηκε το 2003 και αρχικά κάλυπτε την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας και τις βιομηχανίες έντασης ενέργειας. Ακολούθως, οι ενεργειακές πολιτικές επικεντρώθηκαν κυρίως στην ενεργειακή ασφάλεια και ακολούθησαν διαφορετική πορεία. Οι νέες οδηγίες που εγκρίθηκαν για την προώθηση της ανανεώσιμης ενέργειας και της ενεργειακής απόδοσης στην ηλεκτρική ενέργεια, τις μεταφορές και τα κτίρια δεν είχαν φιλοδοξία και γενικά δεν ήταν νομικά δεσμευτικές για τα κράτη (Skjærseth et al., 2016).

Τον Μάρτιο του 2007, οι ηγέτες της Ε.Ε. ενέκριναν τους στόχους του 2020 που ήταν οι εξής: **1.** 20% μείωση των αερίων του θερμοκηπίου συγκριτικά με τα επίπεδα του 1990, **2.** 20% της ενέργειας της ΕΕ από ανανεώσιμες πηγές και **3.** 20% βελτίωση

της ενεργειακής απόδοσης. Ακολούθως, τον Δεκέμβριο του 2008, η Ε.Ε. συνέδεσε τις πολιτικές για το κλίμα και την ενέργεια εγκρίνοντας ένα πακέτο για την επίτευξη αυτών των στόχων του 2020 (Oberthür & Pallemarts, 2010). Το πακέτο περιλάμβανε δύο διατομεακά μέσα. Το πρώτο ήταν ένα αναθεωρημένο EU ETS με στόχο τη μείωση των εκπομπών κατά 21% στους τομείς του ETS, σε σύγκριση με το 2005. Η αναθεώρηση περιελάμβανε τη μετάβαση από ένα αποκεντρωμένο σύστημα σε ένα ανώτατο όριο σε επίπεδο Ε.Ε που θα μειώνεται ετησίως κατά 1,74%. Το δεύτερο μέσο ήταν μια απόφαση επιμερισμού της προσπάθειας που βασιζόταν σε δεσμευτικούς εθνικούς στόχους, για να αποφέρει μείωση 10% στην ΕΕ από τα επίπεδα του 2005 για τομείς που δεν καλύπτονται από το Σύστημα Εμπορίας Δικαιωμάτων Εκπομπών (ΣΕΔΕ), όπως οι μεταφορές, η γεωργία, τα απόβλητα και τα κτίρια. Η δέσμη περιλάμβανε επίσης νομοθεσία για την προώθηση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας με βάση δεσμευτικούς εθνικούς στόχους και ένα πλαίσιο για ασφαλή Carbon Capture & Storage (CCS). Αυτό το πλαίσιο σχετιζόταν με τη φιλοδοξία της ΕΕ να κατασκευάσει έως και δώδεκα πιλοτικές μονάδες μεγάλης κλίμακας στην Ευρώπη έως το 2015 (Skjærseth, 2021).

Τον Οκτώβριο του 2009, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο συμφώνησε να υποστηρίξει έναν στόχο της Ε.Ε. για μείωση των εκπομπών GHG μεταξύ 80 και 95% έως το 2050 σε σύγκριση με τα επίπεδα του 1990. Εκτός από αυτές τις πολιτικές που αποσκοπούν στην έλξη της ανάπτυξης τεχνολογιών χαμηλών εκπομπών άνθρακα στην αγορά, η ΕΕ υιοθέτησε επίσης έναν συμπληρωματικό πυλώνα ώθησης τεχνολογικής πολιτικής, με στόχο την επιτάχυνση της καινοτομίας μέσω της ανάπτυξης και επίδειξης ενεργειακών τεχνολογιών χαμηλών εκπομπών άνθρακα που θα μείωναν το κόστος. Η χρηματοδότηση της έρευνας και της καινοτομίας με χαμηλές εκπομπές άνθρακα αυξήθηκε σημαντικά από το 2008 με το Στρατηγικό Σχέδιο Ενεργειακής Τεχνολογίας της Ε.Ε. (Σχέδιο SET), συγκεντρώνοντας τους πόρους έρευνας και καινοτομίας σε έξι υποσχόμενες τεχνολογίες χαμηλών εκπομπών άνθρακα: αιολική, ηλιακή ενέργεια, βιοενέργεια, CCS, ηλεκτρικό δίκτυο και πυρηνική παραγωγή (Eikeland & Skjærseth, 2019).

Οι εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου (GHG) της Ε.Ε. μειώθηκαν περαιτέρω μετά το Παρίσι στο 24% κάτω από τα επίπεδα του 1990 το 2019. Τον Οκτώβριο του 2014, οι 28 ηγέτες της Ε.Ε. ενέκριναν ένα πλαίσιο πολιτικής για το κλίμα και την ενέργεια για το 2030, συμπεριλαμβανομένου ενός νέου στόχου για εγχώριες μειώσεις

GHG κατά τουλάχιστον 40% σε σύγκριση με το 1990. Οι ηγέτες συμφώνησαν επίσης σε αύξηση κατά 27% στην κατανάλωση ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές ενώ ταυτόχρονα συμφώνησαν στην αναθεώρηση των στόχων ώστε να υπάρχει προσαρμοστικότητα ανάλογα με τις εκάστοτε ανάγκες. Ακολούθως, ο στόχος του 40% έως το 2030 χρησίμευσε ως εθνικά καθορισμένη συνεισφορά της Ε.Ε. για τη διάσκεψη του Παρισιού (Skjærseth, 2021).

Το Νοέμβριο του 2018, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή παρουσίασε το μακροπρόθεσμο όραμά της «Ένας καθαρός πλανήτης για όλους». Οι ηγέτες της Ε.Ε. συνέχισαν με τον πιο φιλόδοξο στόχο καθαρών μηδενικών εκπομπών έως το 2050. Τον Ιούνιο του 2019, ωστόσο, η συμφωνία απέτυχε λόγω της αντίθεσης από την Πολωνία, την Ουγγαρία, την Τσεχική Δημοκρατία και την Εσθονία (Skjærseth, 2021).

Τον Δεκέμβριο του 2019, η νέα Επιτροπή ξεκίνησε την Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία (European Green Deal - EGD) ως στρατηγική πράσινης ανάπτυξης που δίνει έμφαση στην καινοτομία, στις νέες «πράσινες» θέσεις εργασίας και στη βιώσιμη μεταμόρφωση. Για πρώτη φορά, η Επιτροπή τοποθέτησε τις κλιματικές και περιβαλλοντικές πολιτικές στο επίκεντρο ενός ολοκληρωμένου σχεδίου που ανταποκρίνεται στις ευρύτερες φιλοδοξίες της βιωσιμότητας, της βιομηχανίας, της καινοτομίας και της κοινωνίας. Συνοπτικά, το EGD έχει τρεις στόχους για το 2050 (Skjærseth, 2021):

- καμία καθαρή εκπομπή αερίων θερμοκηπίου
- οικονομική ανάπτυξη αποσυνδεδεμένη από τη χρήση πόρων
- κανένα άτομο ή μέρος να μην μείνει πίσω.

Ο οδικός χάρτης της EGD περιλαμβάνει 47 «βασικές δράσεις» που αποτελούνται από νομικές δράσεις, ειδικές και γενικές, στις οποίες περιλαμβάνονται τόσο νέες όσο και παλαιότερες δράσεις. Η Επιτροπή αντιμετωπίζει τουλάχιστον δύο μεγάλες προκλήσεις για την υλοποίηση του EGD. Πρώτον, είναι αρκετά δαπανηρό να διασφαλιστεί μια κοινωνικά δίκαιη μετάβαση που δεν αφήνει κανέναν πίσω. Για παράδειγμα, θα χρειαστούν αποζημίωση ή νέες θέσεις εργασίας για περισσότερους από 230.000 εργάτες άνθρακα σε 31 περιφέρειες άνθρακα σε 11 κράτη μέλη. Δεύτερον, η EGD της Επιτροπής χρειάζεται υποστήριξη από τα 27 κράτη μέλη και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο για όλα τα «σκληρά» μέτρα που περιλαμβάνουν αλλαγές

στη νομοθεσία. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο έχει εκφράσει γενική υποστήριξη για την EGD, αλλά οι προτιμήσεις των κρατών-μελών ποικίλλουν ευρέως (Dunlap et al., 2022).

Η Επιτροπή ανακοίνωσε μια νέα πρόταση «υπερπακέτο» τον Ιούνιο του 2021 η οποία είναι ακόμα περισσότερο φιλόδοξη. Συγκεκριμένα, αυτή περιλαμβάνει ένα διευρυμένο σύστημα εμπορίας εκπομπών, κατανομή προσπαθειών για τομείς εκτός ETS, φόρους άνθρακα στα σύνορα, πιο αυστηρούς λογιστικούς κανόνες για τα δάση και τη χρήση γης, πιο φιλόδοξες οδηγίες για τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και οδηγίες για την ενεργειακή απόδοση και πιο αυστηρά πρότυπα απόδοσης εκπομπών για αυτοκίνητα/φορτηγά. Αυτές οι πρωτοβουλίες του 2030 θα χρησιμεύσουν επίσης ως ενδιάμεσοι λίθοι προς το νέο στόχο «καθαρών μηδενικών εκπομπών» έως το 2050, ο οποίος μέχρι στιγμής γίνεται αποδεκτός από όλα τα κράτη μέλη. Επιπλέον, εντοπίζονται πολλές άλλες σχετικές με το κλίμα και την ενέργεια πρωτοβουλίες που συνδέονται με τις πράσινες επενδύσεις, την ενεργειακή ασφάλεια, τη βιομηχανική στρατηγική, την κυκλική οικονομία, την κινητικότητα και τις οριζόντιες πολιτικές, όπως οι κανόνες για τις κρατικές ενισχύσεις (Skjærseth, 2021).

6.3. Ο ρόλος των ΟΤΑ στην εφαρμογή των στόχων για πράσινη ανάπτυξη

Η επίτευξη των στόχων της εξοικονόμησης ενέργειας, της ενεργειακής απόδοσης, της ανάπτυξης ανανεώσιμων πηγών και της μείωσης των εκπομπών που αλλάζουν το κλίμα δεν μπορεί να διαχωριστεί από την ενεργή συμμετοχή των κοινοτήτων και των τοπικών κυβερνήσεων. Πολλές αποφάσεις που μπορούν να επηρεάσουν άμεσα ή έμμεσα τον μετριασμό και την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή, και γενικά να επιδιώξουν τη βιώσιμη ανάπτυξη, λαμβάνονται σε τοπικό επίπεδο.

Δεδομένου ότι οι τοπικές κυβερνήσεις είναι πιο κοντά στους πολίτες, είναι επίσης αυτές που είναι δυνητικά πιο ικανές να ενημερώνουν, να συμμετέχουν και να κατευθύνουν επιλογές και είναι επίσης αυτές που έχουν τον μεγαλύτερο βαθμό γνώσης για τις εδαφικές, περιβαλλοντικές, κοινωνικές και οικονομικές συνθήκες των πόλεων τόσο σε κρίσιμα ζητήματα όσο και σε κινδύνους και ευκαιρίες. Η σφαίρα τοπικής δράσης είναι αρκετά ευρεία και επιμελείται ζητήματα όπως την προστασία των φυσικών πόρων, την προστασία και δημιουργία τοπικών οικολογικών δικτύων,

τη μείωση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης, τη διαχείριση απορριμμάτων, τη χρήση ανανεώσιμων πηγών κ.ά. (Loffredo, 2011).

Οι τοπικές αρχές και ιδιαίτερα οι δήμοι, καλούνται να διαδραματίσουν ρόλο θεμελιώδους σημασίας. Αφενός θα πρέπει να εφαρμόζουν κανόνες και οδηγίες και αφετέρου να εποπτεύουν την εφαρμογή τους και να παρέχουν κατευθυντήριες γραμμές ώστε να διευκολύνουν τη μετάβαση στο νέο τρόπο ζωής προσανατολισμένο στην προστασία του περιβάλλοντος. Σε διεθνές επίπεδο, η σημασία της τοπικής δράσης για την επίτευξη των στόχων της περιβαλλοντικής βιωσιμότητας και της καταπολέμησης της υπερθέρμανσης του πλανήτη έχει υπογραμμιστεί πολλές φορές και έχουν προωθηθεί σημαντικές πρωτοβουλίες που βασίζονται στην εθελοντική συμμετοχή των τοπικών αρχών σε αντίστοιχες δράσεις. Η σημαντικότητα της τοπικής αυτοδιοίκησης απορρέει από το γεγονός ότι οι αποφάσεις πρέπει να λαμβάνονται σε επίπεδο όσο το δυνατόν πιο κοντά στους ενδιαφερόμενους ώστε οι πολίτες και οι τοπικοί φορείς να συμμετέχουν και να ενημερώνονται για να διασφαλιστεί ένα επίπεδο ανταλλαγής επιλογών που καθιστά δυνατή την επίτευξη των στόχων.

Περαιτέρω, η δράση της τοπικής αυτοδιοίκησης ευαισθητοποιεί τους ανθρώπους βοηθώντας παράλληλα στη διάδοση της γνώσης, της ευαισθητοποίησης, της συμμετοχής μεταξύ των πολιτών και στη δημιουργία ενός δικτύου μεταξύ των τοπικών αρχών, οι οποίες έχουν την ευκαιρία να μοιραστούν εργαλεία, επιτυχίες και αποτυχίες σχετικά με την επίτευξη του κοινού στόχου που είναι η προστασία του κλίματος και του περιβάλλοντος σε παγκόσμιο επίπεδο. Έτσι, μολονότι οι τοπικές αρχές λειτουργούν κατά βάση σε εθελοντική σφαίρα, στην πραγματικότητα απαιτούν, σε θεσμικό επίπεδο, ενεργό ρόλο στην καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής (Loffredo, 2011).

Στην Ελλάδα, το Ινστιτούτο Τοπικής Αυτοδιοίκησης τονίζει την προσπάθεια από τους ΟΤΑ για την υιοθέτηση της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας ενώ αναφέρεται ότι αυτή διέπει την καθημερινή τους λειτουργία. Πιο αναλυτικά αναφέρεται ότι *«Η Τοπική Αυτοδιοίκηση πρέπει να προωθήσει έναν ολοκληρωμένο σχεδιασμό, να εφαρμόσει πολιτικές και να αναζητήσει λύσεις που να απαντούν άμεσα στις προκλήσεις αυτές ορίζοντας τις προτεραιότητες τους, (όπως, θέματα για ακραία καιρικά φαινόμενα, εξασφάλιση για την επαρκή άρδευση των καλλιεργειών, προστασία του αστικού πρασίνου, μετάβαση στην κυκλική οικονομία με*

εξειδικευμένη διαλογή στην πηγή και ανάλογες επενδύσεις τόσο στην ανακύκλωση, όσο και στην ανάκτησης προϊόντων, καθώς επίσης σε θέματα που αφορούν την κοινωνική προστασία και αλληλεγγύη κ.ά.)» (Πολίτης, 2021).

Η ψήφιση του νέου Εθνικού Κλιματικού Νόμου 4936 ΦΕΚ 105/27-05-2022 *«Εθνικός Κλιματικός Νόμος - Μετάβαση στην κλιματική ουδετερότητα και προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή, επείγουσες διατάξεις για την αντιμετώπιση της ενεργειακής κρίσης και την προστασία του περιβάλλοντος»*, ήρθε να ενισχύσει την όλη προσπάθεια, με τον επαναπροσδιορισμό και θέσπιση ήδη υπαρχόντων διατάξεων για την προσαρμογή της χώρας στην κλιματική αλλαγή. Πέρα από την Εθνική Στρατηγική για την Προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή (ΕΣΠΚΑ), σημαντικό ρόλο έχουν οι περιφέρειες της χώρας και οι ιδιαίτερα οι ΟΤΑ καθώς αφενός καλούνται να εντοπίσουν τις τοπικές ανάγκες και αφετέρου να εφαρμόσουν τις οδηγίες προς το στόχο της πράσινης ανάπτυξης για την αντιμετώπιση της ενεργειακής και περιβαλλοντικής κρίσης.

7. Μεθοδολογία Έρευνας

7.1. Ερευνητικά Ερωτήματα

Από την παραπάνω βιβλιογραφική ανασκόπηση που πραγματοποιήθηκε προέκυψε η ανάγκη για τη διερεύνηση των ακόλουθων παραμέτρων που αποτυπώνονται ως ερευνητικά ερωτήματα της παρούσας μελέτης και είναι τα εξής:

- α) Ποιος είναι ο βαθμός αξιοποίησης, από τους ΟΤΑ, των προγραμμάτων που εστιάζουν στην Πράσινη Ανάπτυξη και την προστασία του περιβάλλοντος;
- β) Ποια είναι η εξειδίκευση των υπαλλήλων των ΟΤΑ σχετικά με τη διαχείριση και εφαρμογή των προγραμμάτων που εστιάζουν στην πράσινη ανάπτυξη και την προστασία του περιβάλλοντος;
- γ) Ποια είναι η άποψη των υπαλλήλων των ΟΤΑ σχετικά με τις προκλήσεις από την εφαρμογή των χρηματοδοτούμενων προγραμμάτων για το κλίμα και την ενέργεια;
- δ) Ποιο είναι το επίπεδο ετοιμότητας και εξειδίκευσης των ΟΤΑ σχετικά με την μελλοντική ένταξη σε προγράμματα που αφορούν το κλίμα και την ενέργεια;

7.2. Είδος έρευνας και Ερευνητικό Εργαλείο

Η ερευνητική μέθοδος που επιλέχθηκε είναι η ποσοτική (Quantitative Research) και το ερευνητικό εργαλείο αποτέλεσε ένα ερωτηματολόγιο που συντάχθηκε στην ελληνική γλώσσα. Το ερωτηματολόγιο είναι ένα τυποποιημένο σχέδιο για τη συλλογή και την καταγραφή συγκεκριμένης και σχετικής με το θέμα πληροφόρησης, με ακρίβεια και πληρότητα. Η διαδικασία συλλογής των πληροφοριών γίνεται με συστηματικό και καθοδηγούμενο τρόπο.

Τα βασικά χαρακτηριστικά και οι αρχές ενός πετυχημένου ερωτηματολογίου αναφέρονται στις έννοιες της πληρότητας, της σαφήνειας, της συνοχής και της κατάλληλης δομής. Επιπλέον, το ερωτηματολόγιο σχεδιάστηκε ώστε να είναι σύντομο, απλό και κατανοητό από όλους τους υπαλλήλους ανεξαρτήτως εκπαιδευτικού επιπέδου και να περιλαμβάνει βασικές οδηγίες συμπλήρωσης και επεξηγήσεις (Ρόντος και Παπάνης, 2006).

Για τις ανάγκες της παρούσας έρευνας, το ερωτηματολόγιο αποτελείται από 21 ερωτήσεις, καταναμημένες σε 5 ενότητες οι οποίες σχετίζονται με τα ερευνητικά ερωτήματα. Οι εν λόγω ενότητες είναι: Α. Δημογραφικά / Προσωπικά Στοιχεία, Β. Αξιοποίηση των προγραμμάτων που εστιάζουν στην πράσινη ανάπτυξη και την προστασία του περιβάλλοντος, Γ. Εξειδίκευση σχετικά με τη διαχείριση και εφαρμογή των προγραμμάτων που εστιάζουν στην πράσινη ανάπτυξη και την προστασία του περιβάλλοντος, Δ. Προκλήσεις σχετικά με την εφαρμογή των χρηματοδοτούμενων προγραμμάτων για το κλίμα και την ενέργεια και Ε. Επίπεδο ετοιμότητας και εξειδίκευσης των ΟΤΑ και των υπαλλήλων τους σχετικά με την μελλοντική ένταξη σε προγράμματα που αφορούν το κλίμα και την ενέργεια. Σημειώνεται πως κάθε ενότητα αντιπροσωπεύει και ένα ερευνητικό ερώτημα, εκτός από την πρώτη όπου αποτελεί καταγραφή των δημογραφικών – προσωπικών στοιχείων.

7.3. Ερευνητικό Δείγμα και Διαδικασία συλλογής δεδομένων

Για την επιλογή του ερευνητικού δείγματος προκρίθηκε η δειγματοληψία να πραγματοποιηθεί από ομάδες ατόμων που είναι υπάλληλοι στους δήμους, συγκεκριμένων εργασιακών χώρων, σε ειδικά θέματα προγραμματισμού και λήψης αποφάσεων σχετικά με χρηματοδοτούμενα προγράμματα για την κλιματική αλλαγή. Οι ερωτηθέντες είναι άτομα κάθε ηλικίας και μορφωτικού επιπέδου, καθώς και κάθε οικογενειακής και επαγγελματικής κατάστασης.

Πιο αναλυτικά, το ηλεκτρονικό ερωτηματολόγιο στάλθηκε αρχικά δοκιμαστικά σε τρεις συναδέλφους για τυχόν παρατηρήσεις και υποδείξεις σχετικά με την κατανόηση των ερωτήσεων και μετά στάλθηκε σε υπηρεσιακά (και προσωπικά) email διευθύνσεων, τμημάτων και συναδέλφων που ασχολούνται με τον προγραμματισμό και καταγραφή αναγκών για τα νέα επενδυτικά προγράμματα των δήμων στην Ελλάδα.¹¹

Καθώς οι περισσότεροι Δήμοι έχουν κεντρική γραμματεία, επιλέχθηκαν οι κεντρικές γραμματείες των Δήμων, με προώθηση στα τμήματα που ασχολούνται με τον προγραμματισμό και τα ευρωπαϊκά προγράμματα. Συνολικά απεστάλησαν

¹¹ Οι δήμοι στους οποίους εστάλη το ερωτηματολόγιο παρουσιάζονται στο Παράρτημα Β'

σχεδόν 60 emails σε Δήμους του νομού Θεσσαλονίκης αλλά και σε όμορους Δήμους με τους οποίους υπάρχει συνεργασία. Τη δεύτερη εβδομάδα απεστάλησαν εκ νέου emails για υπενθύμιση στους ανωτέρω δήμους και ελήφθησαν απαντημένα ερωτηματολόγια γεγονός που δείχνει ότι υπήρξε σχεδόν καλή κάλυψη επί του συνόλου των αποστολών email. Το τελικό ερευνητικό δείγμα αποτέλεσαν 173 συμμετέχοντες από τα 232 συνολικά άτομα που έλαβαν το ερωτηματολόγιο, ποσοστό 75,57%.

Η διαδικασία συλλογής των δεδομένων πραγματοποιήθηκε με τη χρήση του προγράμματος Google Forms. Πιο αναλυτικά, αφού το ερωτηματολόγιο δημιουργήθηκε μέσα στην πλατφόρμα, εξήχθη το link το οποίο και διαμοιράστηκε στους συμμετέχοντες. Τέλος, σημειώνεται πως το ερωτηματολόγιο ήταν στη διάθεση των συμμετεχόντων προς συμπλήρωση το διάστημα από 7 Νοεμβρίου 2022 έως και 25 Νοεμβρίου 2022.

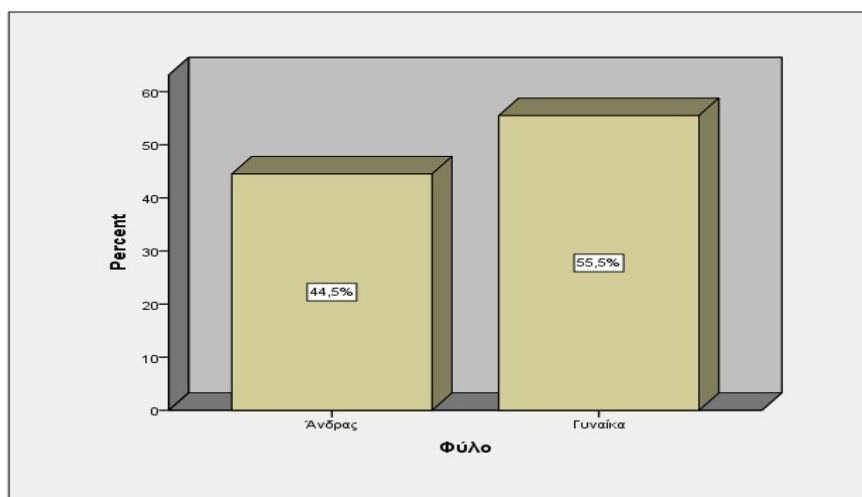
7.4. Επεξεργασία Δεδομένων

Μετά τη συγκέντρωση των δεδομένων, τα αποτελέσματα εξήχθησαν από το πρόγραμμα του Google Forms σε μορφή xls. Ακολούθως, πραγματοποιήθηκε αριθμητική κωδικοποίηση των δεδομένων και μεταφέρθηκαν για ανάλυση στο πρόγραμμα SPSS Statistics (Version 26) της εταιρείας IBM. Στη συνέχεια, εξήχθησαν οι πίνακες συχνοτήτων καθώς και τα γραφήματα που περιλάμβαναν όλες τις ερωτήσεις του ερωτηματολογίου. Ακολούθως, πραγματοποιήθηκαν συσχετίσεις όλων των μεταβλητών των ερωτήσεων των ενοτήτων από Β έως Ε με τα δημογραφικά δεδομένα από όπου και προέκυψαν τα στατιστικά σημαντικά δεδομένα που σχετίζονται με τα ερευνητικά ερωτήματα και θα παρουσιαστούν σε επόμενη ενότητα.

8. Παρουσίαση Αποτελεσμάτων Έρευνας

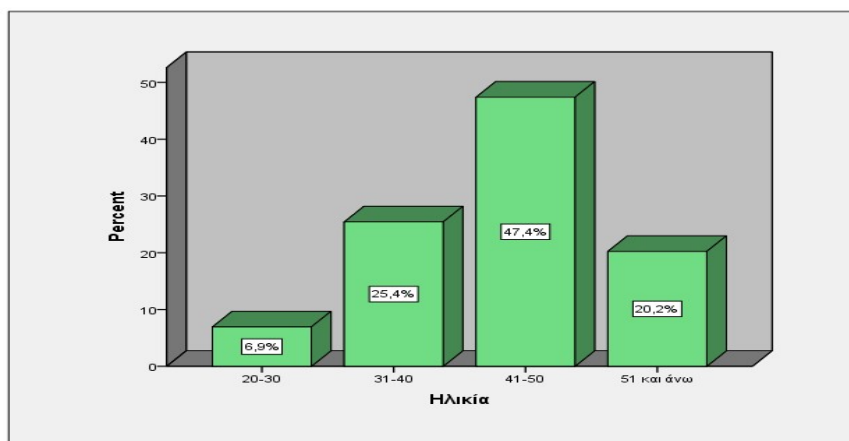
8.1. Δημογραφικά δεδομένα

Από την ανάλυση των δημογραφικών δεδομένων προέκυψε ότι η πλειοψηφία των συμμετεχόντων ήταν γυναίκες σε ποσοστό 55,5% ενώ η πιο συχνή ηλικιακή ομάδα ήταν εκείνη των 41-50 ετών σε ποσοστό 47,4%.

Γράφημα 2: Φύλο

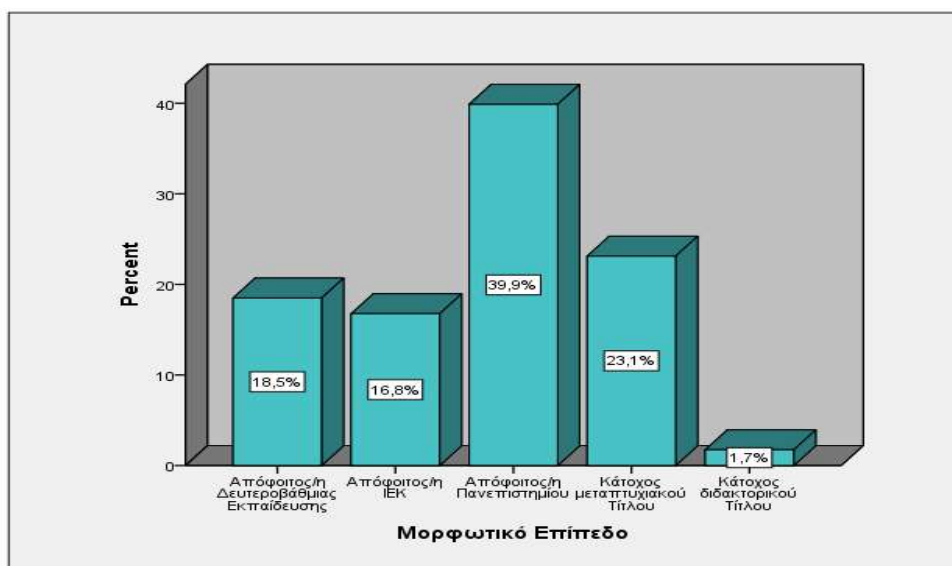
Πηγή: Ίδια επεξεργασία πρωτογενών δεδομένων έρευνας

Γράφημα 3: Ηλικία

Πηγή: Ίδια επεξεργασία πρωτογενών δεδομένων έρευνας

Στη συνέχεια, μελετήθηκε το εκπαιδευτικό υπόβαθρο των συμμετεχόντων από όπου προέκυψε ότι η πλειοψηφία ήταν απόφοιτοι πανεπιστημίου σε ποσοστό 39,9% ενώ μόλις το 1,7% ήταν κάτοχοι διδακτορικού τίτλου

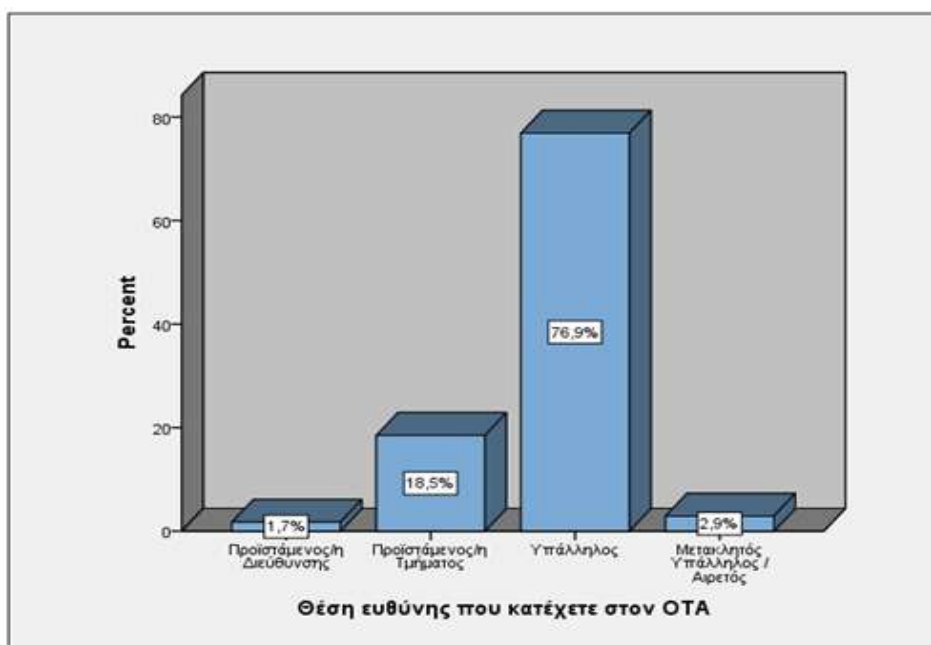

Γράφημα 4: Μορφωτικό Επίπεδο

Πηγή: Ίδια επεξεργασία πρωτογενών δεδομένων έρευνας

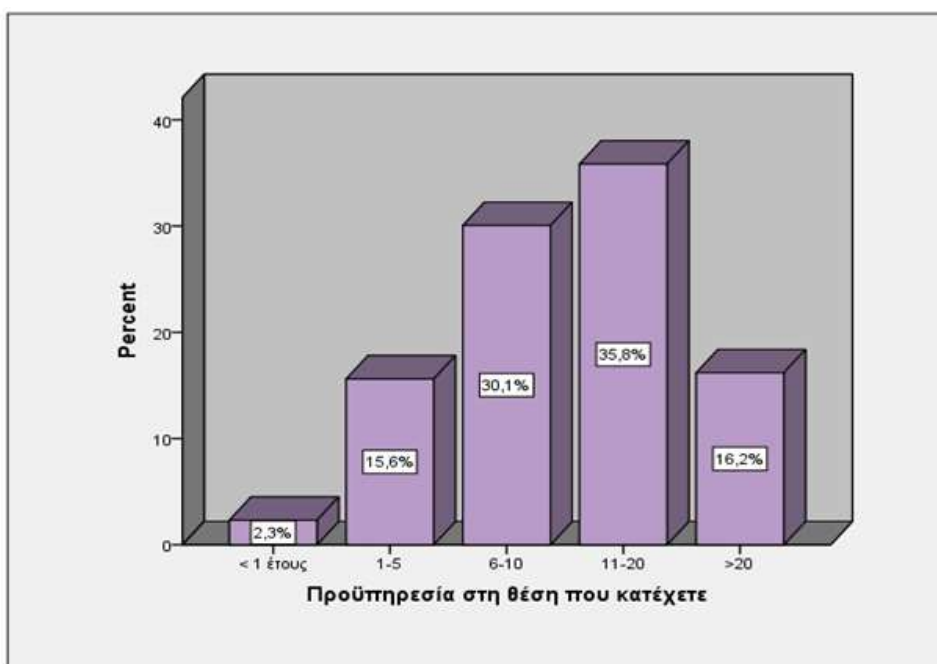
Στα γραφήματα που ακολουθούν παρουσιάζονται αντίστοιχα η θέση ευθύνης και η προϋπηρεσία των συμμετεχόντων στους ΟΤΑ οι πλειοψηφία ήταν απλοί υπάλληλοι σε ποσοστό 76,9% ενώ η προϋπηρεσία φαίνεται μοιρασμένη στις κλίμακες 6-10 έτη (30,1%) και 11-20 έτη (35,8%).

:

Γράφημα 5: Θέση ευθύνης στους ΟΤΑ

Πηγή: Ίδια επεξεργασία πρωτογενών δεδομένων έρευνας

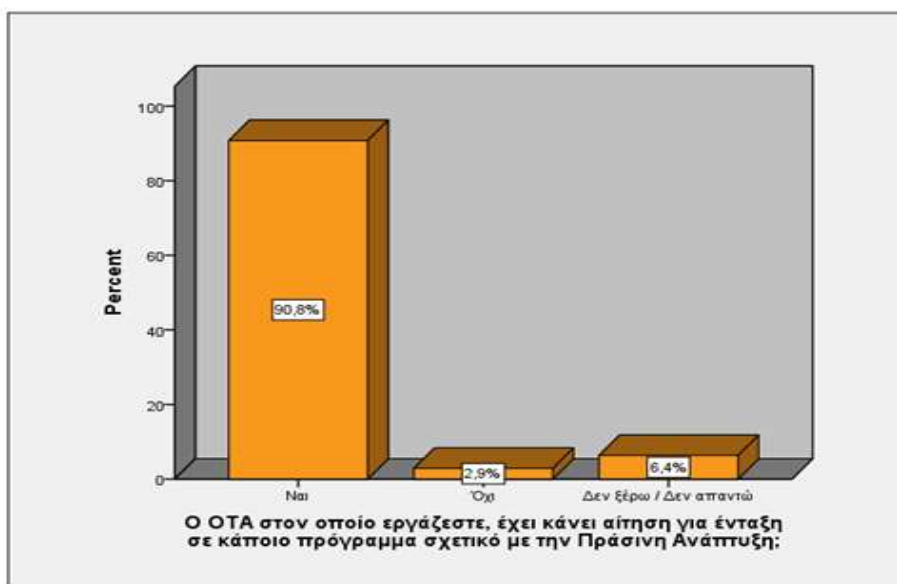
Γράφημα 6: Προϋπηρεσία στη θέση που κατέχουν

Πηγή: Ίδια επεξεργασία πρωτογενών δεδομένων έρευνας

8.2. Αξιοποίηση των προγραμμάτων που εστιάζουν στην πράσινη ανάπτυξη και την προστασία του περιβάλλοντος

Στη συγκεκριμένη ενότητα αναλύονται δεδομένα σχετικά με την αξιοποίηση των προγραμμάτων πράσινης ανάπτυξης και προστασίας του περιβάλλοντος από τους ΟΤΑ.

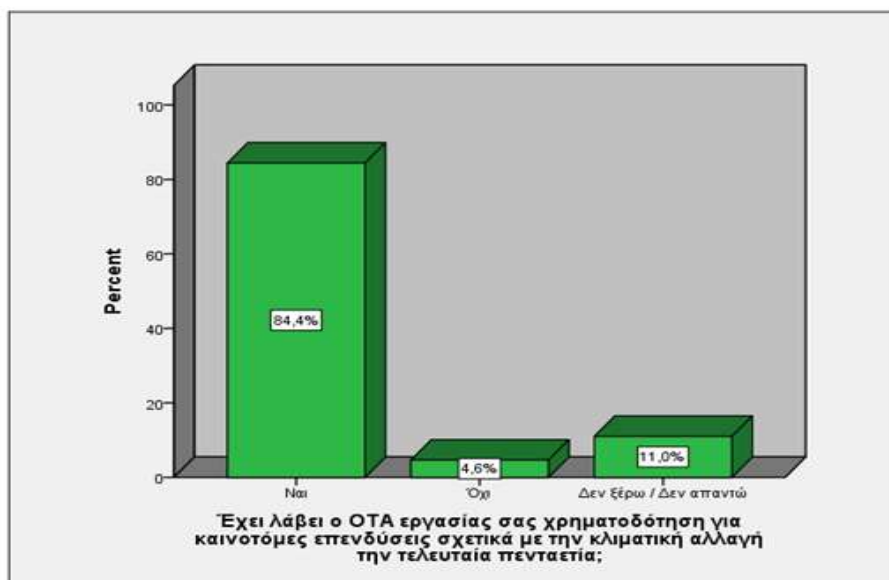
Πιο αναλυτικά, σε ερώτηση σχετικά με το εάν ο δήμος εργασίας τους έχει κάνει αίτηση για ένταξη σε κάποιο πρόγραμμα σχετικό με την πράσινη ανάπτυξη, οι συμμετέχοντες απάντησαν κατά πλειοψηφία καταφατικά σε ποσοστό 90,8%, αρνητικά σε ποσοστό 2,9% ενώ το 6,4% απάντησε «Δεν ξέρω/ Δεν απαντώ».

Γράφημα 7: Αίτηση του ΟΤΑ για ένταξη σε προγράμματα πράσινης ανάπτυξης

Πηγή: Ίδια επεξεργασία πρωτογενών δεδομένων έρευνας

Σε επόμενη ερώτηση σχετικά με το εάν ο ΟΤΑ στον οποίο εργάζονται οι συμμετέχοντες έχει λάβει χρηματοδότηση για καινοτόμες επενδύσεις/επενδυτικά σχέδια που σχετίζονται άμεσα με την κλιματική αλλαγή την τελευταία πενταετία η πλειοψηφία απάντησε καταφατικά σε ποσοστό 84,4%, αρνητικά σε ποσοστό 4,6% ενώ το 11% απάντησε «Δεν ξέρω/ Δεν απαντώ».

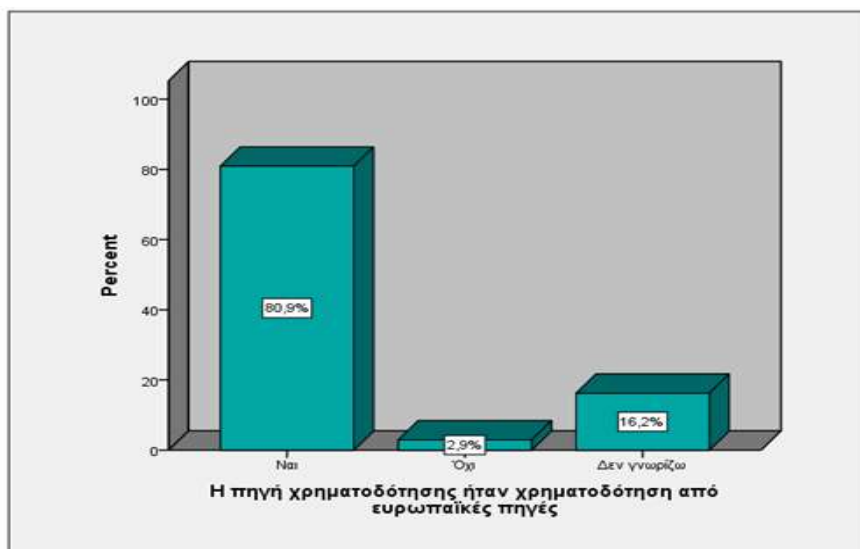

Γράφημα 8: Χρηματοδότηση για καινοτόμες επενδύσεις την τελευταία πενταετία

Πηγή: Ίδια επεξεργασία πρωτογενών δεδομένων έρευνας

Στη συνέχεια, ακολουθεί μία συστάδα ερωτήσεων, στην οποία δόθηκαν στους συμμετέχοντες επιλογές πηγών χρηματοδότησης και έπρεπε να απαντήσουν εάν οι ΟΤΑ που απασχολούνται έχουν λάβει χρηματοδότηση από τις συγκεκριμένες πηγές.

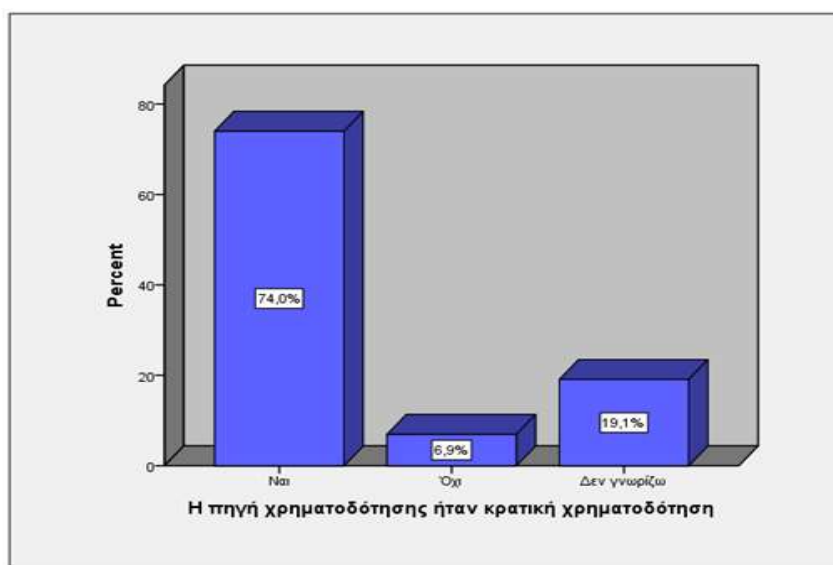
Στην επιλογή σχετικά με το εάν η χρηματοδότηση ήταν από ευρωπαϊκές πηγές η πλειοψηφία απάντησε καταφατικά σε ποσοστό 80,9%.

Γράφημα 9: Χρηματοδότηση από ευρωπαϊκές πηγές

Πηγή: Ίδια επεξεργασία πρωτογενών δεδομένων έρευνας

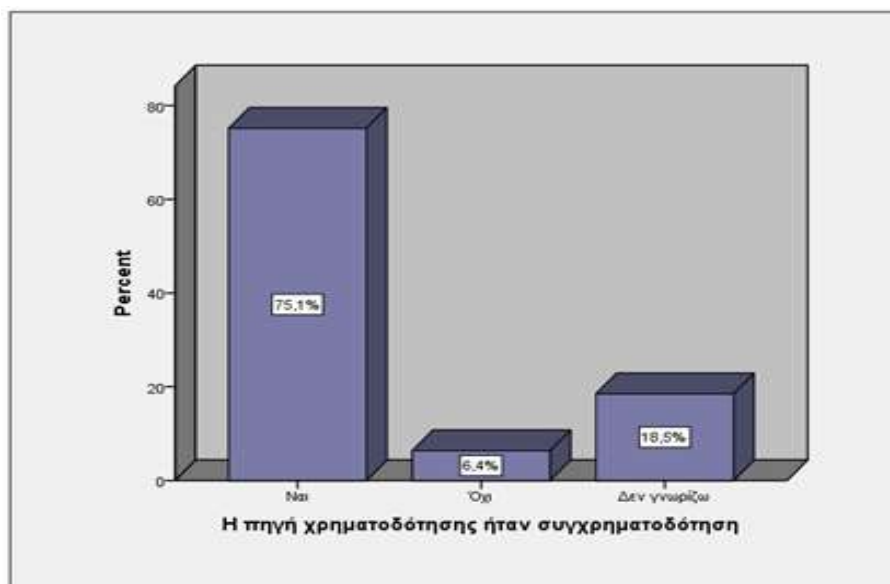
Στην επιλογή σχετικά με το εάν η χρηματοδότηση ήταν κρατική, η πλειοψηφία απάντησε καταφατικά σε ποσοστό 74%.

Γράφημα 10: Κρατική χρηματοδότηση

Πηγή: Ίδια επεξεργασία πρωτογενών δεδομένων έρευνας

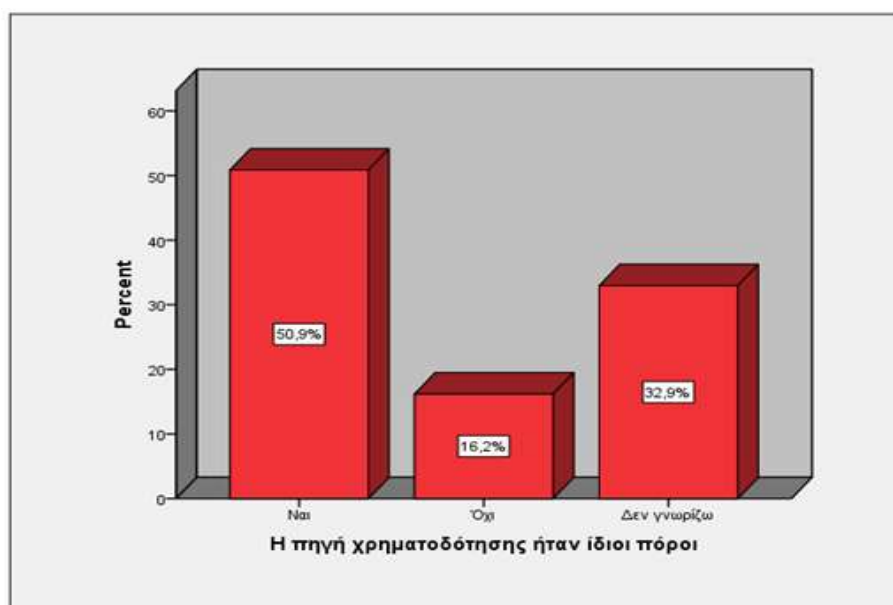
Στην επιλογή σχετικά με το εάν η χρηματοδότηση ήταν με την μορφή συγχρηματοδότησης η πλειοψηφία απάντησε καταφατικά σε ποσοστό 75,1%.

Γράφημα 11: Συγχρηματοδότηση

Πηγή: Ίδια επεξεργασία πρωτογενών δεδομένων έρευνας

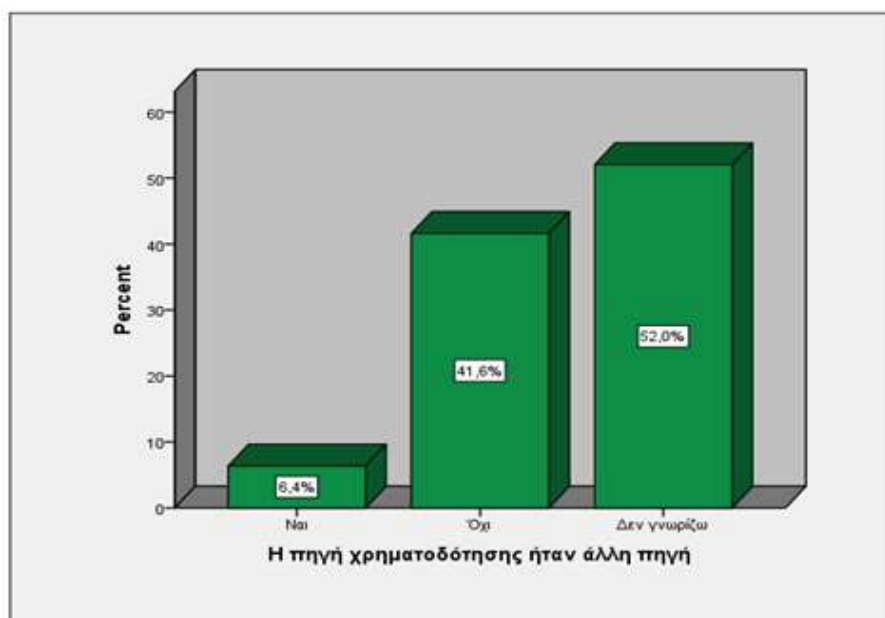
Στην επιλογή σχετικά με το εάν η χρηματοδότηση ήταν από ίδιους πόρους η πλειοψηφία απάντησε καταφατικά σε ποσοστό 50,9% ενώ σημαντικό ήταν και το ποσοστό αυτών που απάντησαν «Δεν γνωρίζω», δηλαδή το 32,9%.

Γράφημα 12: Χρηματοδότηση από ίδιους πόρους

Πηγή: Ίδια επεξεργασία πρωτογενών δεδομένων έρευνας

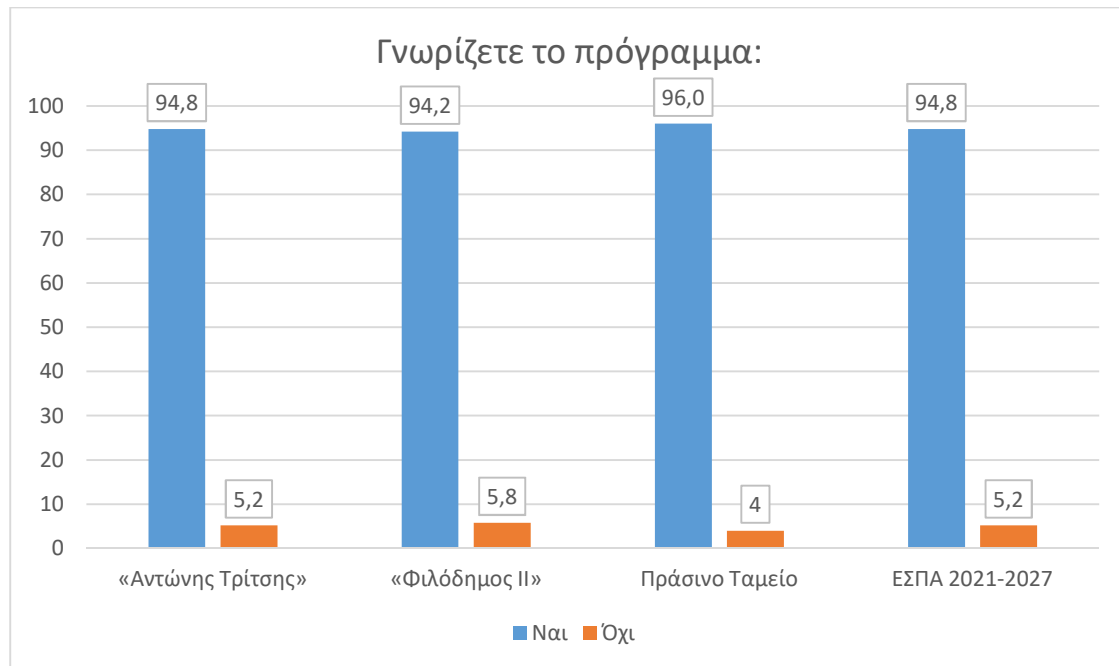
Τέλος, δόθηκε η επιλογή οι συμμετέχοντες να απαντήσουν «Άλλοι πόροι» όπου τα αποτελέσματα σχεδόν μοιράστηκαν μεταξύ της επιλογής «όχι» (41,6%) και «Δεν γνωρίζω» (52%).

Γράφημα 13: Χρηματοδότηση από άλλη πηγή

Πηγή: Ίδια επεξεργασία πρωτογενών δεδομένων έρευνας

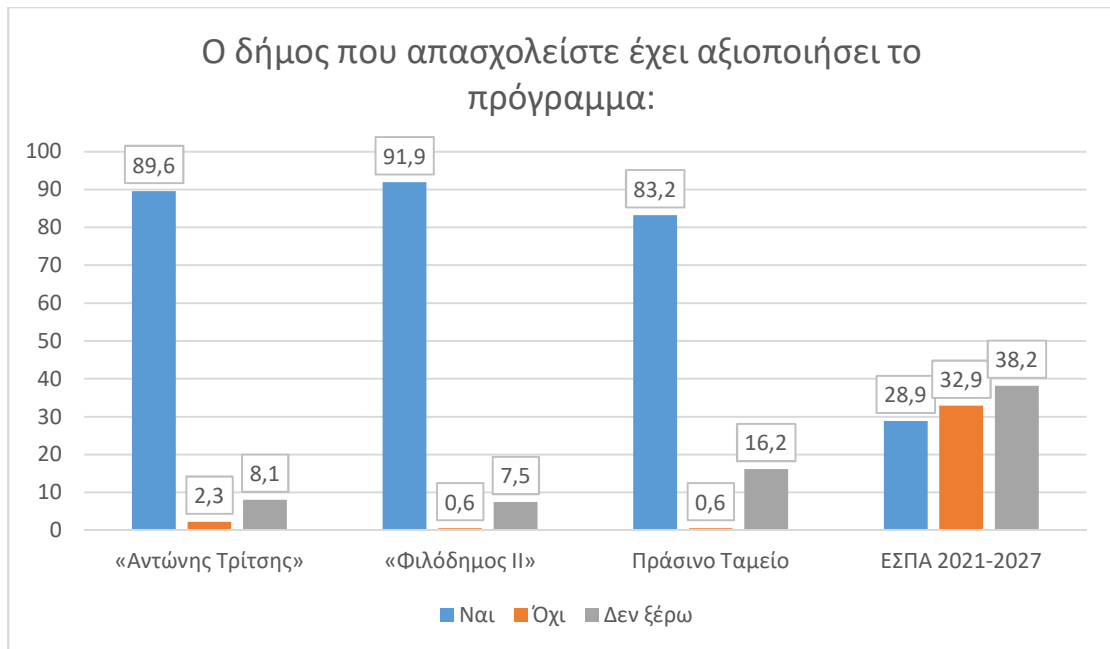
Παρακάτω, οι συμμετέχοντες κλήθηκαν να απαντήσουν εάν γνωρίζουν ορισμένα προγράμματα. Στο συγκεντρωτικό γράφημα που ακολουθεί παρουσιάζονται οι απαντήσεις που δόθηκαν για κάθε πρόγραμμα. Όπως χαρακτηριστικά φαίνεται, η συντριπτική πλειοψηφία του δείγματος φαίνεται να γνωρίζει το σύνολο των προγραμμάτων, για τα οποία ερωτήθηκαν.

Γράφημα 14: Γνώση προγραμμάτων

Πηγή: Ίδια επεξεργασία πρωτογενών δεδομένων έρευνας

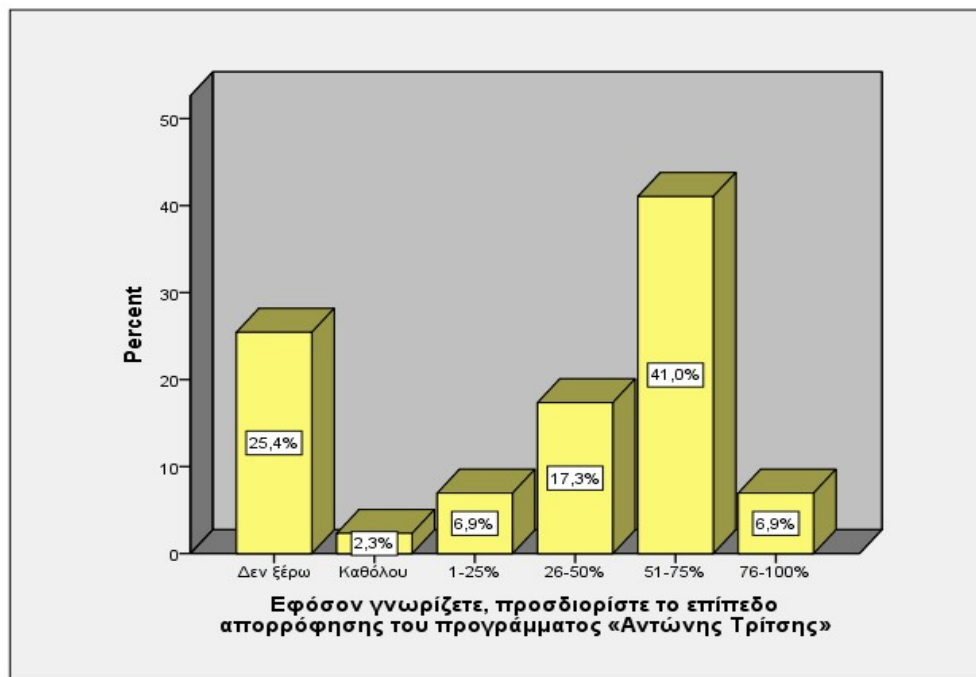
Ακολούθως, οι συμμετέχοντες κλήθηκαν να απαντήσουν εάν οι δήμοι στους οποίους εργάζονται έχουν αξιοποιήσει κάποιο από τα προγράμματα για τα οποία ρωτήθηκαν. Σε αυτή την περίπτωση, όσον αφορά τα προγράμματα «Αντώνης Τρίτσης», «Φιλόδημος II» και Πράσινο Ταμείο η πλειοψηφία των συμμετεχόντων δήλωσε ότι ο δήμος στον οποίο απασχολούνται έχει αξιοποιήσει αυτά τα προγράμματα. Ωστόσο, στην περίπτωση του ΕΣΠΑ 2021-2027, οι απαντήσεις που έδωσαν οι συμμετέχοντες ήταν μοιρασμένες, καθώς το 28,9% απάντησε καταφατικά, το 32,9% αρνητικά, ενώ το υπόλοιπο 38,2% δήλωσε ότι δε γνωρίζει σχετικά με την αξιοποίηση του προγράμματος. Αναλυτικά οι απαντήσεις παρουσιάζονται και στο συγκεντρωτικό γράφημα που ακολουθεί.

Γράφημα 15: Αξιοποίηση προγραμμάτων

Πηγή: Ίδια επεξεργασία πρωτογενών δεδομένων έρευνας

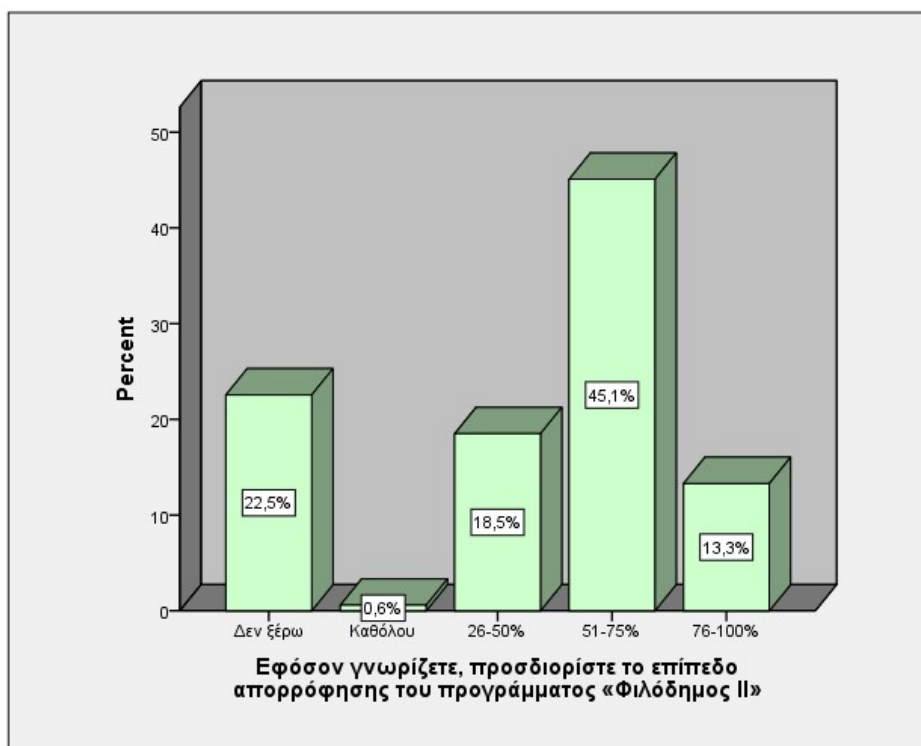
Στη συνέχεια, όσον αφορά το επίπεδο απορρόφησης του προγράμματος «Αντώνης Τρίτσης», οι συμμετέχοντες δήλωσαν ότι δεν ξέρουν σε ποσοστό 25,4%, καθόλου σε ποσοστό 2,3%, 1-25% σε ποσοστό 6,9%, 26-50% σε ποσοστό 17,3%, 51-75% σε ποσοστό 41,0% και 76-100% σε ποσοστό 6,9%.

Γράφημα 16: Επίπεδο απορρόφησης του προγράμματος «Αντώνης Τρίτσης»

Πηγή: Ίδια επεξεργασία πρωτογενών δεδομένων έρευνας

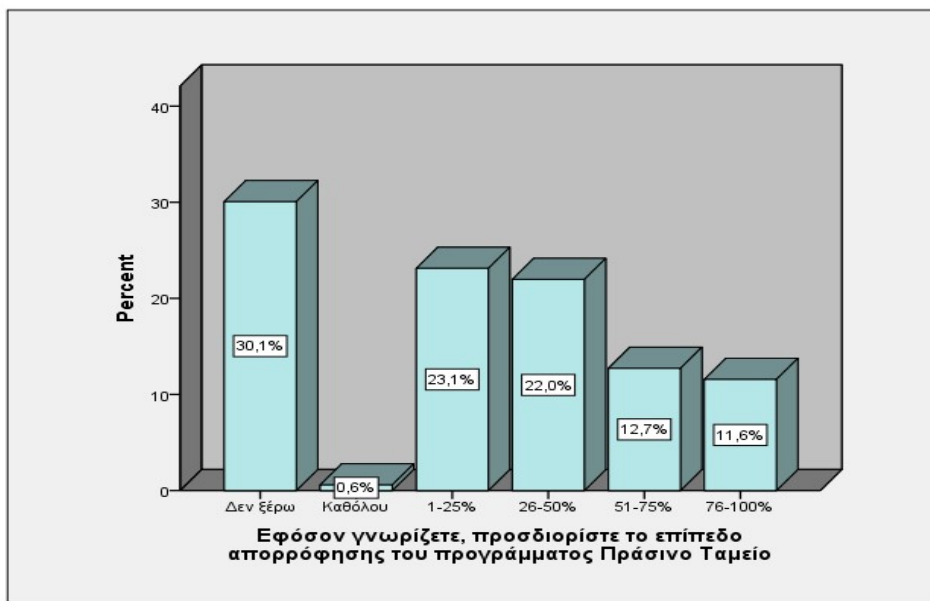
Σχετικά με το επίπεδο απορρόφησης του προγράμματος «Φιλόδημος II», οι συμμετέχοντες δήλωσαν ότι δεν το γνωρίζουν σε ποσοστό 22,5%, καθόλου σε ποσοστό 0,6%, κανένας δεν απάντησε ότι το επίπεδο απορρόφησης του εν λόγω προγράμματος είναι της τάξεως 1-25%, ενώ με την τάξη 26-50% απάντησε το 18,5% του δείγματος, με την τάξη 51-75% το 45,1% του δείγματος και με την τάξη 76-100% το υπόλοιπο 13,3% του δείγματος.

Γράφημα 17: Επίπεδο απορρόφησης του προγράμματος «Φιλόδημος II»

Πηγή: Ίδια επεξεργασία πρωτογενών δεδομένων έρευνας

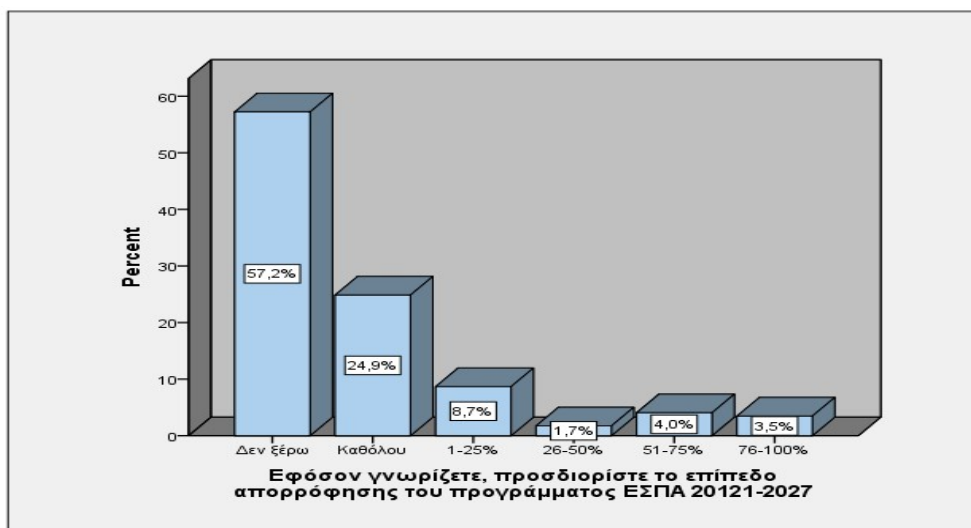
Στην ερώτηση σχετικά με το επίπεδο απορρόφησης του προγράμματος Πράσινο Ταμείο στο δήμο όπου εργάζονται οι συμμετέχοντες, φαίνεται ότι δεν υπάρχει μεγάλο επίπεδο τριβής με το συγκεκριμένο πρόγραμμα καθώς το 30,1% του δείγματος, το οποίο αποτελεί και την πλειοψηφία, δήλωσε ότι δε γνωρίζει κάτι σχετικό. Ακολούθως, το 0,6% του δείγματος δήλωσε καθόλου, το 23,1% με την τάξη 1-25%, το 22% με την τάξη 26-50%, το 12,7% με την τάξη 51-75% και το υπόλοιπο 11,6% με την τάξη 76-100%, όπως φαίνεται και στο γράφημα που ακολουθεί.

Γράφημα 18: Επίπεδο απορρόφησης του προγράμματος Πράσινο Ταμείο

Πηγή: Ίδια επεξεργασία πρωτογενών δεδομένων έρευνας

Όσον αφορά το επίπεδο απορρόφησης του προγράμματος ΕΣΠΑ 2021-2027, και σε αυτή την περίπτωση, οι συμμετέχοντες φαίνεται να μην έχουν μεγάλη εξοικείωση σχετικά με το ζήτημα, καθώς περισσότεροι από τους μισούς, σε ποσοστό 57,2% δήλωσαν ότι δε γνωρίζουν κάτι σχετικά με το επίπεδο απορρόφησης του στο δήμο όπου εργάζονται. Αναλυτικότερα, σχετικά με τις υπόλοιπες απαντήσεις, το 24,9% δήλωσε καθόλου, το 8,7% με την τάξη 1-25%, το 1,7% με την τάξη 26-50%, το 4% με την τάξη 51-57% και το εναπομείναν 3,5% με την τάξη 76-100%.

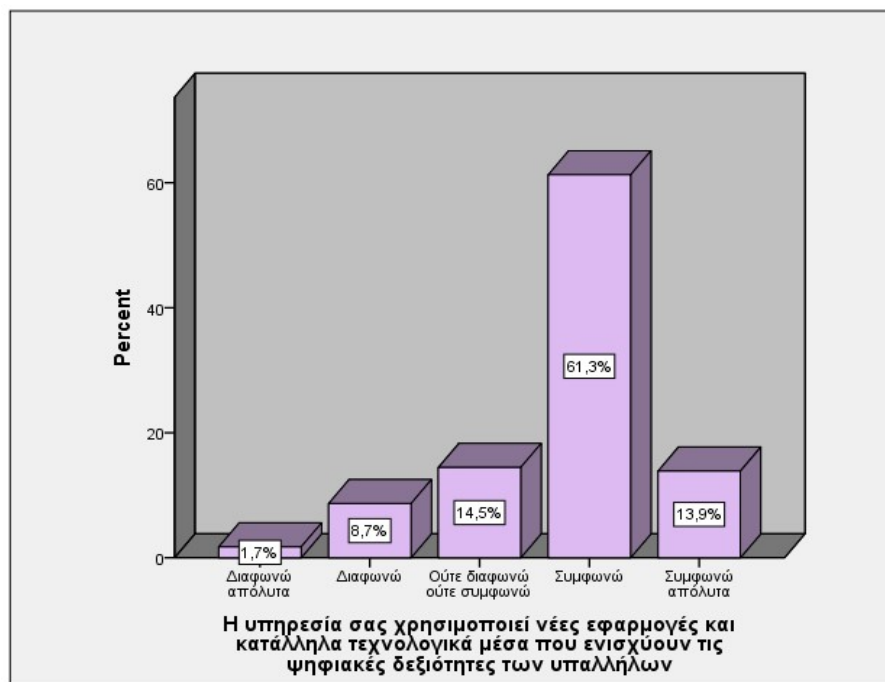
Γράφημα 19: Επίπεδο απορρόφησης του προγράμματος ΕΣΠΑ 2021-2027

Πηγή: Ίδια επεξεργασία πρωτογενών δεδομένων έρευνας

8.3. Εξειδίκευση σχετικά με τη διαχείριση και εφαρμογή των προγραμμάτων που εστιάζουν στην πράσινη ανάπτυξη και την προστασία του περιβάλλοντος

Σε αυτή την ενότητα του ερωτηματολογίου εξετάστηκε η εξειδίκευση των εργαζομένων σχετικά με τη διαχείριση και εφαρμογή των υπό εξέταση προγραμμάτων, τα οποία επικεντρώνουν την εστίασή τους στην πράσινη ανάπτυξη και την προστασία του περιβάλλοντος.

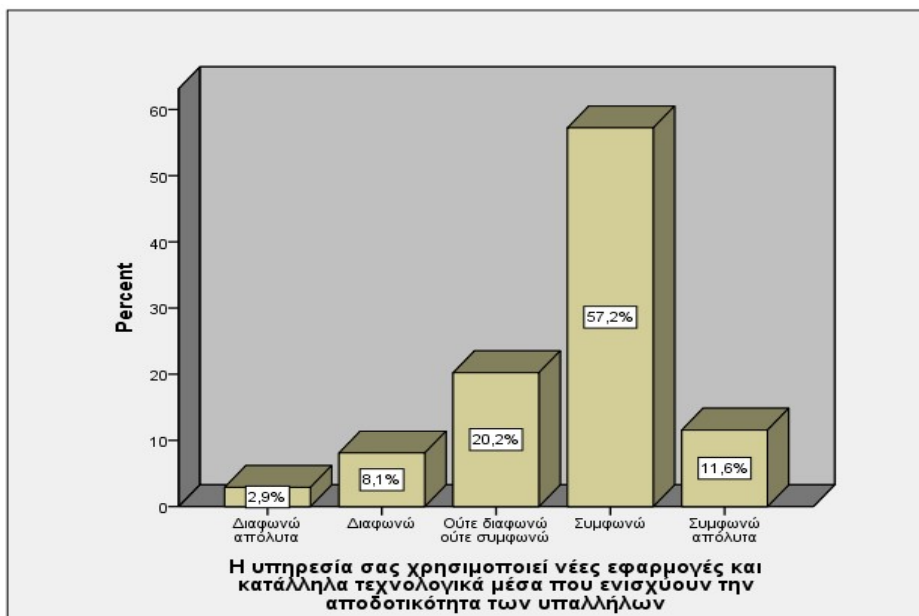
Σε αυτό το σημείο οι συμμετέχοντες κλήθηκαν να δηλώσουν το βαθμό συμφωνίας τους σχετικά με το εάν η υπηρεσία στην οποία εργάζονται χρησιμοποιεί νέες εφαρμογές και κατάλληλα τεχνολογικά μέσα που ενισχύουν τις ψηφιακές δεξιότητες των υπαλλήλων. Σε αυτή την περίπτωση, το 1,7% του δείγματος δήλωσε ότι διαφωνεί απόλυτα και το 61,3% ότι συμφωνεί.

Γράφημα 20: Χρήση νέων εφαρμογών και κατάλληλων τεχνολογικών μέσων για την ενίσχυση των ψηφιακών δεξιοτήτων των υπαλλήλων

Πηγή: Ίδια επεξεργασία πρωτογενών δεδομένων έρευνας

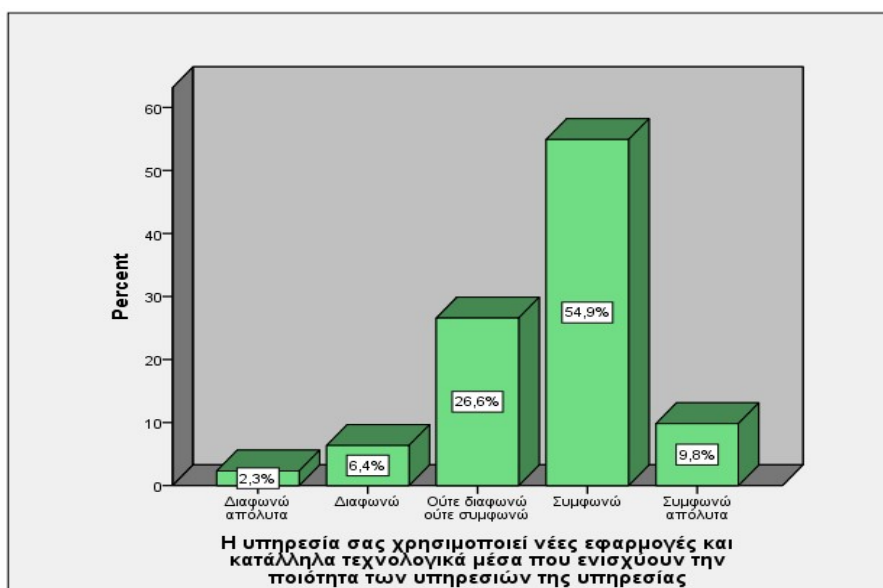
Ακολούθως, όσον αφορά τη χρήση νέων εφαρμογών και κατάλληλων τεχνολογικών μέσων για την ενίσχυση της αποδοτικότητας των υπαλλήλων, το 8,1% δήλωσε ότι διαφωνεί και το 57,2% ότι συμφωνεί.

Γράφημα 21: Χρήση νέων εφαρμογών και κατάλληλων τεχνολογικών μέσων για την ενίσχυση της αποδοτικότητας των υπαλλήλων

Πηγή: Ίδια επεξεργασία πρωτογενών δεδομένων έρευνας

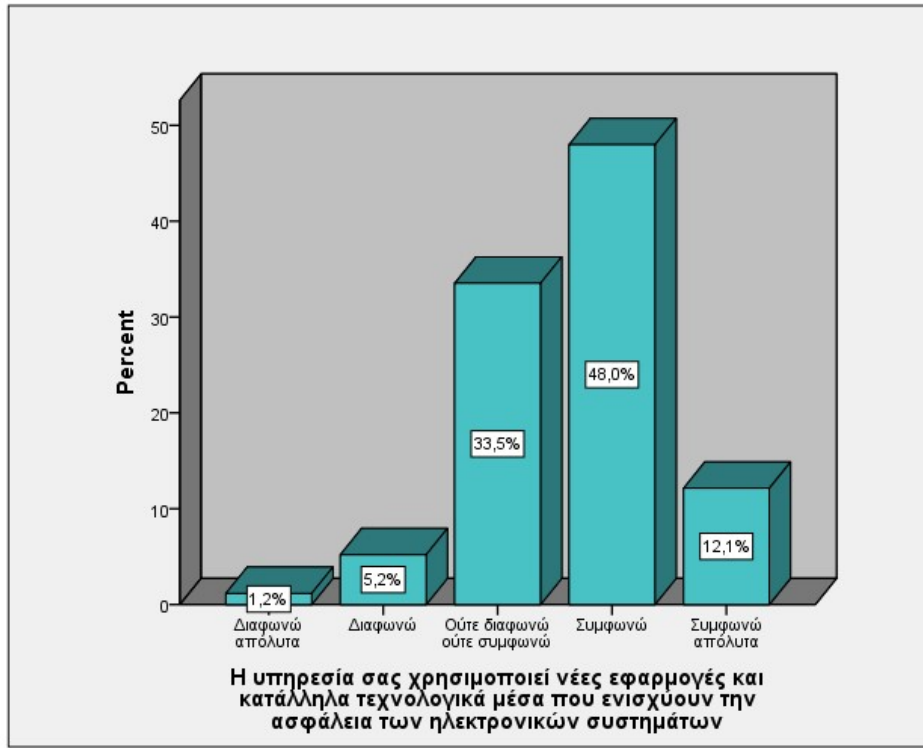
Στη συνέχεια, σχετικά με τη χρήση νέων εφαρμογών και κατάλληλων τεχνολογικών μέσων για την ενίσχυση της ποιότητας των υπηρεσιών της υπηρεσίας, το 2,3% δήλωσε ότι διαφωνεί απόλυτα, το 6,4% ότι διαφωνεί, το 26,6% ότι ούτε διαφωνεί, ούτε συμφωνεί, το 54,9% ότι συμφωνεί και το 9,8% ότι συμφωνεί απόλυτα.

Γράφημα 22: Χρήση νέων εφαρμογών και κατάλληλων τεχνολογικών μέσων για την ενίσχυση της ποιότητας των υπηρεσιών της υπηρεσίας

Πηγή: Ίδια επεξεργασία πρωτογενών δεδομένων έρευνας

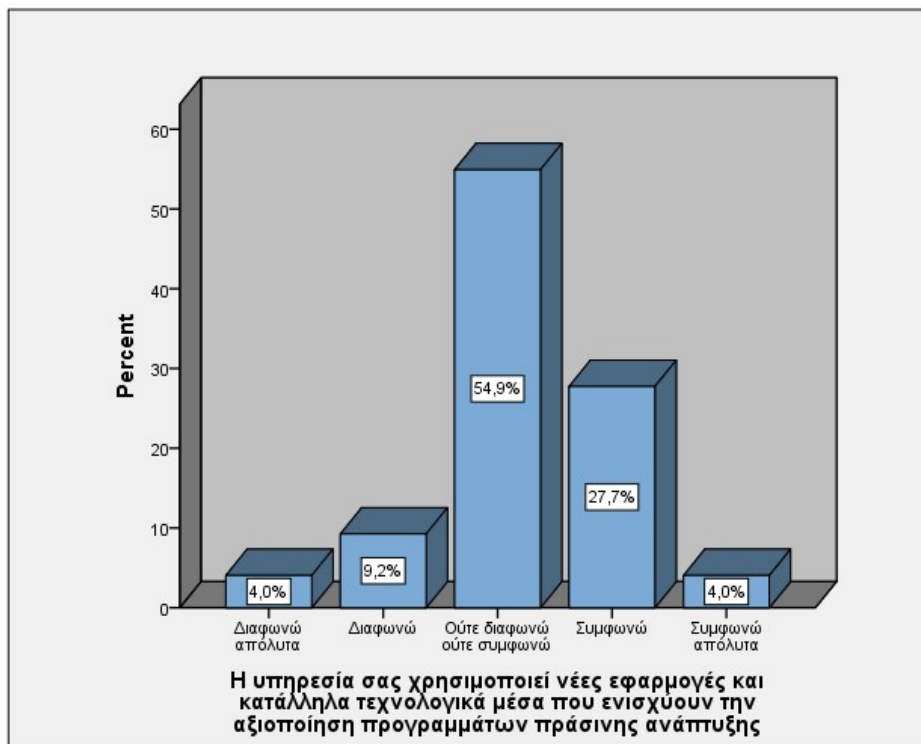
Ακόμη, όσον αφορά τη χρήση νέων εφαρμογών και κατάλληλων τεχνολογικών μέσων για την ενίσχυση της ασφάλειας των ηλεκτρονικών συστημάτων, το 5,2% δήλωσε ότι διαφωνεί και το 48% ότι συμφωνεί.

Γράφημα 23: Χρήση νέων εφαρμογών και κατάλληλων τεχνολογικών μέσων για την ενίσχυση της ασφάλειας των ηλεκτρονικών συστημάτων

Πηγή: Ίδια επεξεργασία πρωτογενών δεδομένων έρευνας

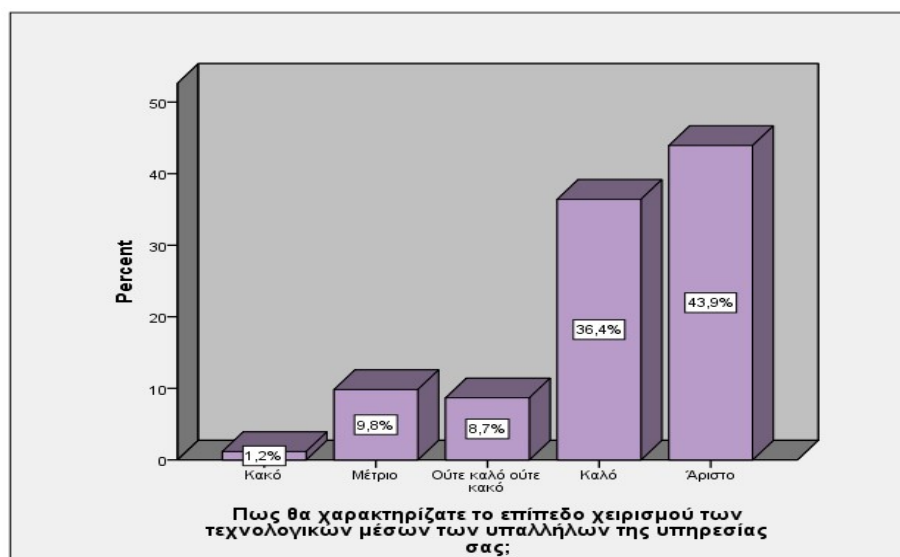
Επιπλέον, σχετικά με τη χρήση νέων εφαρμογών και κατάλληλων τεχνολογικών μέσων για την ενίσχυση της αξιοποίησης προγραμμάτων πράσινης ανάπτυξης, το 4% του δείγματος δήλωσε ότι διαφωνεί απόλυτα, το 9,2% ότι διαφωνεί, το 54,9% ότι ούτε διαφωνεί, ούτε συμφωνεί, το 27,7% ότι συμφωνεί και το υπόλοιπο 4% ότι διαφωνεί απόλυτα.

Γράφημα 24: Χρήση νέων εφαρμογών και κατάλληλων τεχνολογικών μέσων για την ενίσχυση της αξιοποίησης προγραμμάτων πράσινης ανάπτυξης

Πηγή: Ίδια επεξεργασία πρωτογενών δεδομένων έρευνας

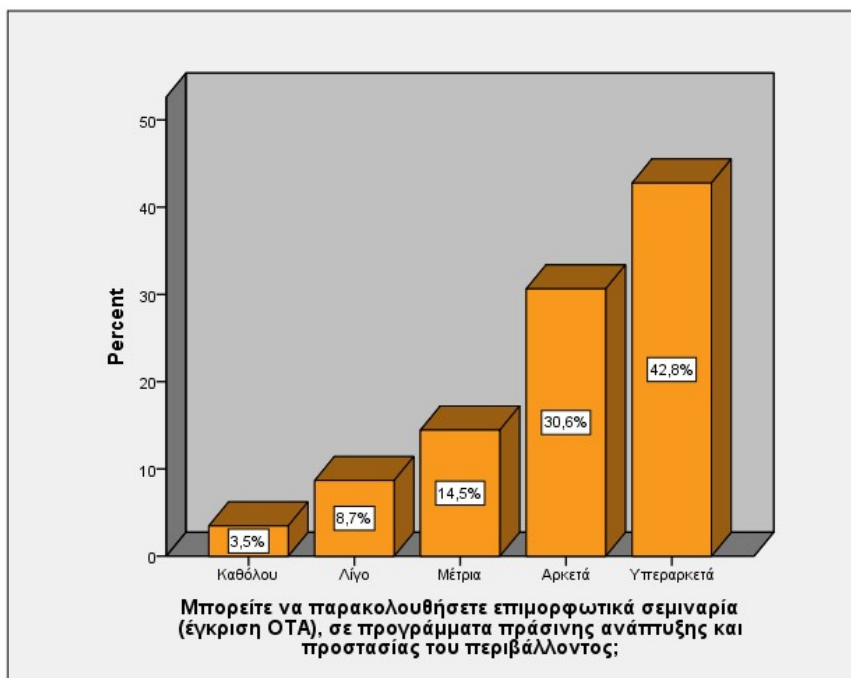
Στη συνέχεια οι συμμετέχοντες στην έρευνα κλήθηκαν να αξιολογήσουν το επίπεδο χειρισμού των τεχνολογικών μέσων των υπαλλήλων της υπηρεσίας, όπου εργάζονται, το 1,2% δήλωσε κακό και το 43,9% άριστο.

Γράφημα 25: Αξιολόγηση επιπέδου χειρισμού των τεχνολογικών μέσων των υπαλλήλων της υπηρεσίας

Πηγή: Ίδια επεξεργασία πρωτογενών δεδομένων έρευνας

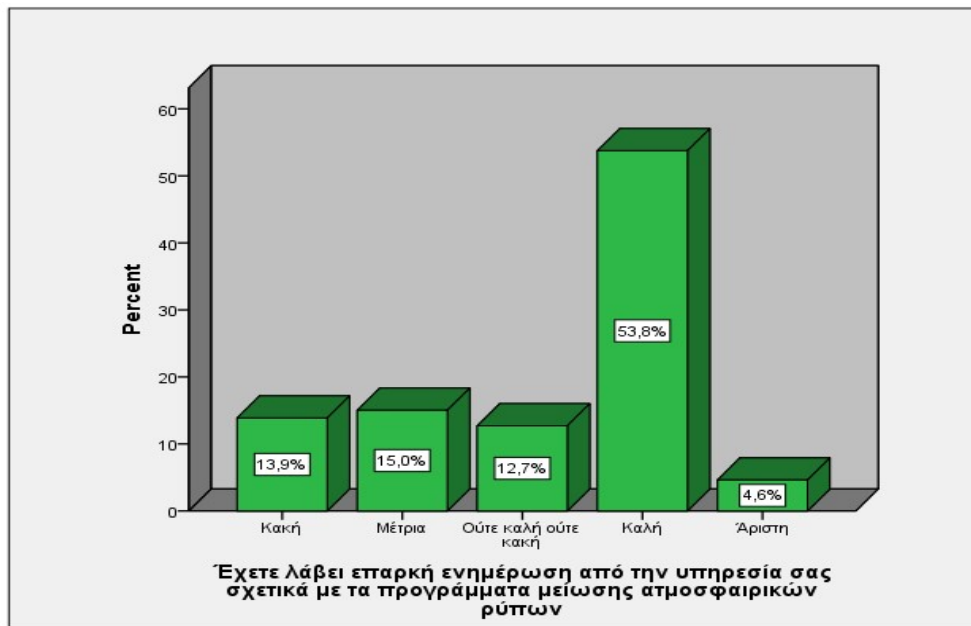
Παρακάτω, όσον αφορά την παρακολούθηση επιμορφωτικών σεμιναρίων (έγκριση ΟΤΑ), σε προγράμματα πράσινης ανάπτυξης και προστασίας του περιβάλλοντος, το 3,5% απάντησε καθόλου, το 8,7% λίγο, το 14,5% μέτρια, το 30,6% αρκετά και το 42,8%, το οποίο αποτελεί και την πλειοψηφία, υπεραρκετά.

Γράφημα 26: Παρακολούθηση επιμορφωτικών σεμιναρίων (έγκριση ΟΤΑ), σε προγράμματα πράσινης ανάπτυξης και προστασίας του περιβάλλοντος

Πηγή: Ίδια επεξεργασία πρωτογενών δεδομένων έρευνας

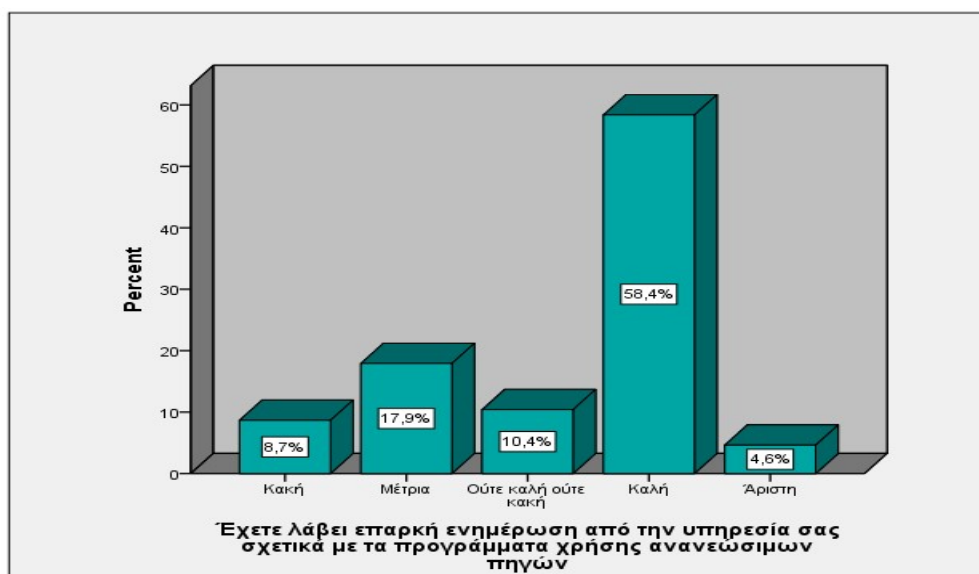
Στη συνέχεια, στην ερώτηση σχετικά με τη λήψη επαρκούς ενημέρωσης από την υπηρεσία τους σχετικά με τα προγράμματα μείωσης ατμοσφαιρικών ρύπων, το 13,9% δήλωσε ότι είναι κακή, το 15% μέτρια, το 12,7% ούτε καλή, ούτε κακή, το 53,8% καλή και το υπόλοιπο 4,6% άριστη.

Γράφημα 27: Λήψη επαρκούς ενημέρωσης από την υπηρεσία σχετικά με τα προγράμματα μείωσης ατμοσφαιρικών ρύπων

Πηγή: Ίδια επεξεργασία πρωτογενών δεδομένων έρευνας

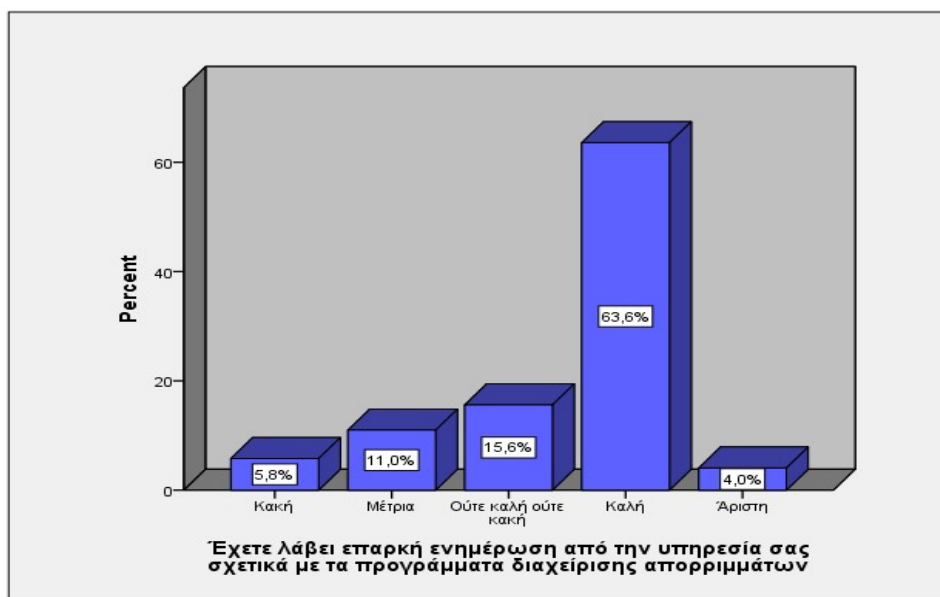
Ακολούθως, στην ερώτηση σχετικά με τη λήψη επαρκούς ενημέρωσης από την υπηρεσία τους για προγράμματα χρήσης ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, το 8,7% του δείγματος δήλωσε ότι αυτή είναι κακή, το 17,9% ότι είναι μέτρια, το 10,4% ούτε καλή, ούτε κακή, το 58,4% καλή και το 4,6% άριστη.

Γράφημα 28: Λήψη επαρκούς ενημέρωσης από την υπηρεσία για προγράμματα χρήσης ανανεώσιμων πηγών

Πηγή: Ίδια επεξεργασία πρωτογενών δεδομένων έρευνας

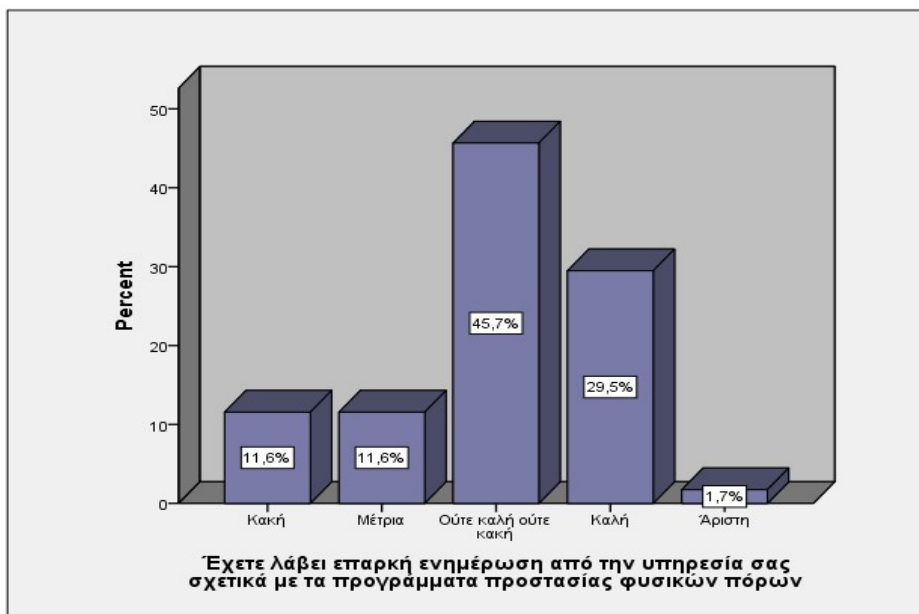
Ακόμη, όσον αφορά τη λήψη επαρκούς ενημέρωσης από την υπηρεσία τους για προγράμματα διαχείρισης απορριμμάτων, το 5,8% του δείγματος την αποτίμησε ως κακή, το 11% ως μέτρια, το 15,6% ούτε καλή, ούτε κακή, το 63,6%, το οποίο αποτελεί και την πλειοψηφία, ως καλή και το υπόλοιπο 4% ως άριστη.

Γράφημα 29: Λήψη επαρκούς ενημέρωσης από την υπηρεσία για προγράμματα διαχείρισης απορριμμάτων

Πηγή: Ίδια επεξεργασία πρωτογενών δεδομένων έρευνας

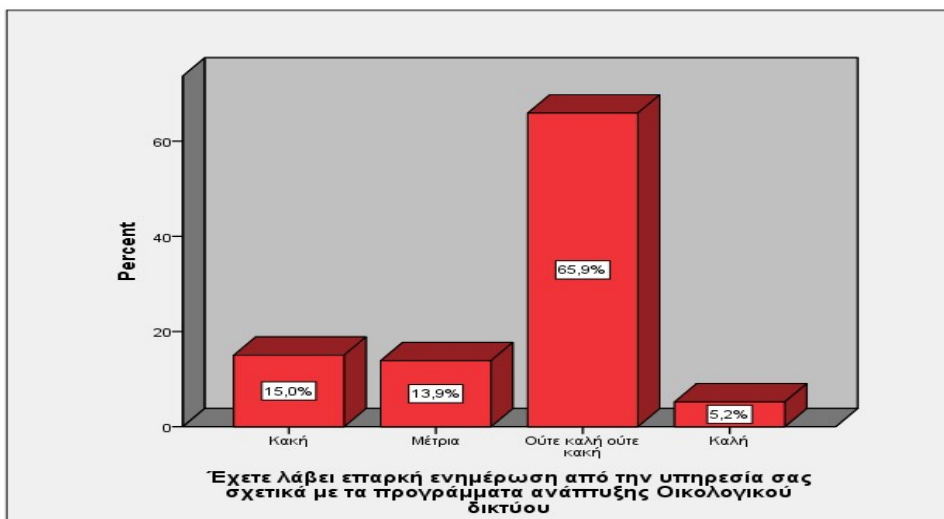
Επιπλέον, στην ερώτηση σχετικά με τη λήψη επαρκούς ενημέρωσης από την υπηρεσία τους για προγράμματα προστασίας των φυσικών πόρων, οι συμμετέχοντες απάντησαν ότι έχουν λάβει κακή ενημέρωση σε ποσοστό 11,6%, μέτρια σε ποσοστό, επίσης, 11,6%, ούτε καλή, ούτε κακή σε ποσοστό 45,7%, καλή σε ποσοστό 29,5% και άριστη σε ποσοστό 1,7%.

Γράφημα 30: Λήψη επαρκούς ενημέρωσης από την υπηρεσία για προγράμματα προστασίας των φυσικών πόρων

Πηγή: Ίδια επεξεργασία πρωτογενών δεδομένων έρευνας

Παρακάτω, οι ερωτώμενοι σχετικά με τη λήψη επαρκούς ενημέρωσης από την υπηρεσία τους για τα προγράμματα ανάπτυξης οικολογικού δικτύου, δήλωσαν σε ποσοστό 15% ότι είναι κακή, σε ποσοστό 13,9% μέτρια, σε ποσοστό 65,9% ούτε καλή, ούτε κακή, το 5,2% ότι είναι καλή, ενώ κανένας δε θεωρεί ότι είναι άριστη.

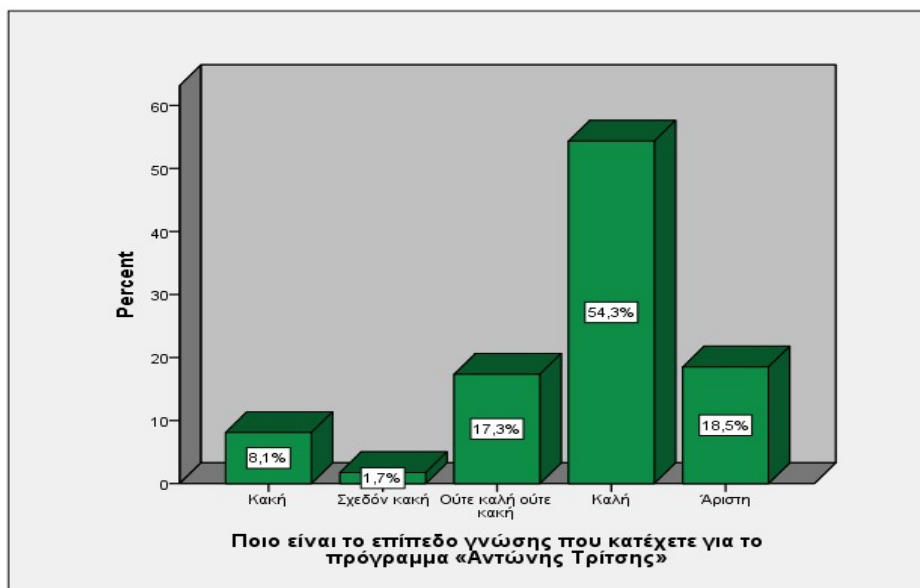

Γράφημα 31: Λήψη επαρκούς ενημέρωσης από την υπηρεσία για προγράμματα ανάπτυξης οικολογικού δικτύου

Πηγή: Ίδια επεξεργασία πρωτογενών δεδομένων έρευνας

Ακολούθως, όσον αφορά το επίπεδο γνώσης των συμμετεχόντων σχετικά με το πρόγραμμα «Αντώνης Τρίτσης», το 8,1% δήλωσε ότι είναι κακό, το 1,7% σχεδόν

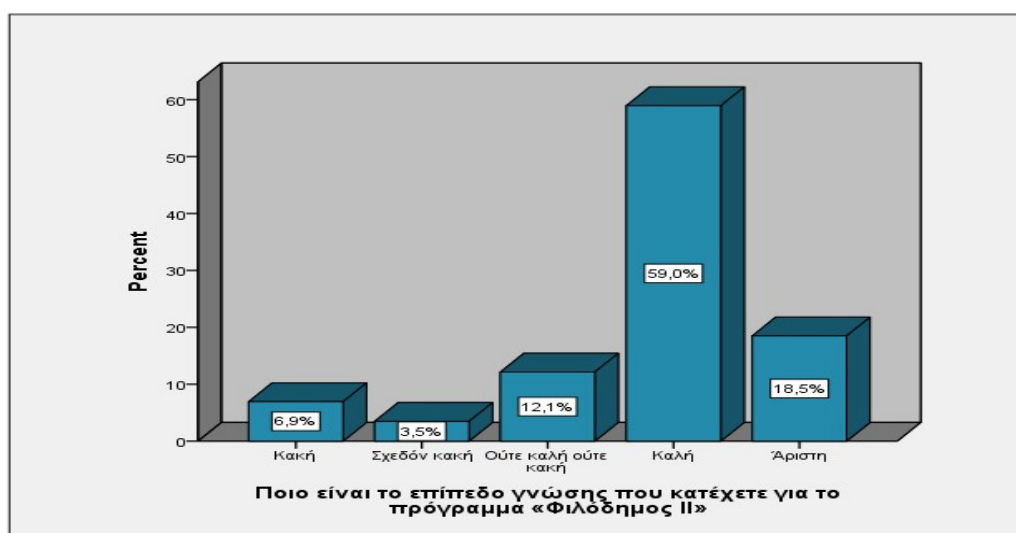
κακό, το 13,7% ούτε καλό, ούτε κακό, το 54,3% καλό και το υπόλοιπο 18,5% άριστο.

Γράφημα 32: Επίπεδο γνώσης προγράμματος «Αντώνης Τρίτσης»

Πηγή: Ίδια επεξεργασία πρωτογενών δεδομένων έρευνας

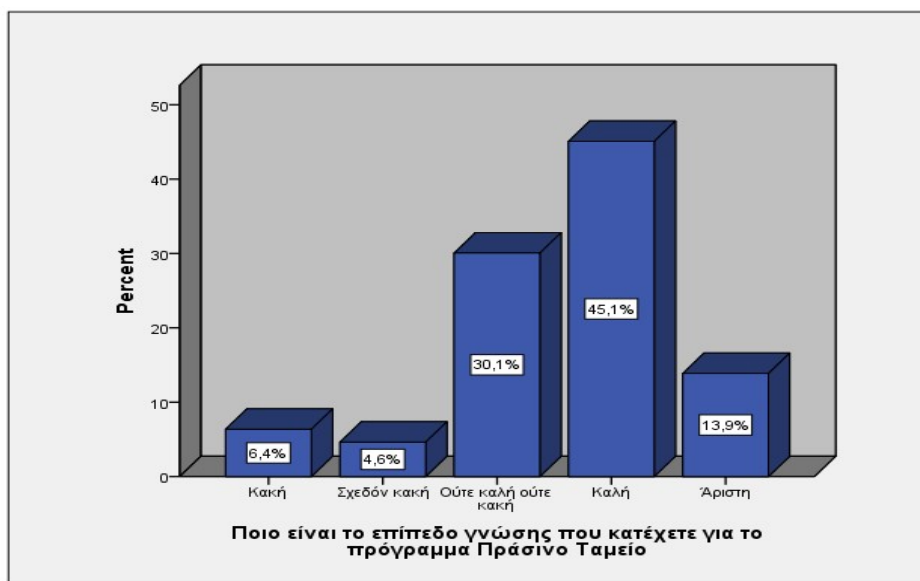
Παρακάτω, σχετικά με το επίπεδο γνώσης των συμμετεχόντων για το πρόγραμμα «Φιλόδημος II», το δείγμα δήλωσε σε ποσοστό 6,9% ότι είναι κακό, το 3,5% σχεδόν κακό, το 12,1% ούτε καλό, ούτε κακό, το 59% καλό και το 18,5% άριστο.

Γράφημα 33: Επίπεδο γνώσης προγράμματος «Φιλόδημος II»

Πηγή: Ίδια επεξεργασία πρωτογενών δεδομένων έρευνας

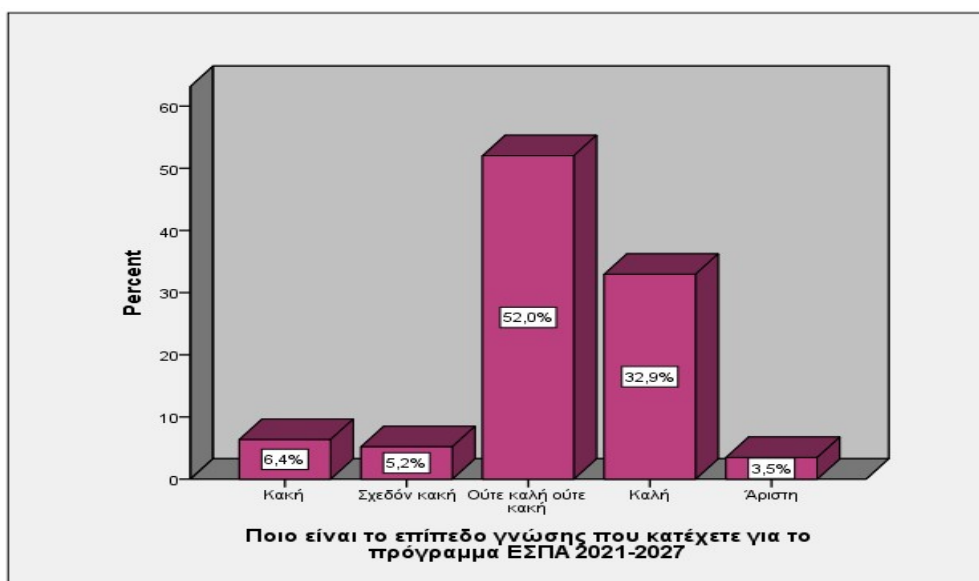
Όσον αφορά το επίπεδο γνώσης των συμμετεχόντων σχετικά με το πρόγραμμα Πράσινο Ταμείο, το 6,4% δήλωσε ότι αυτό είναι κακό, το 4,6% σχεδόν κακό, το 30,1% ούτε καλό, ούτε κακό, το 45,1% καλό και το 13,9% άριστο.

Γράφημα 34: Επίπεδο γνώσης προγράμματος Πράσινο Ταμείο

Πηγή: Ίδια επεξεργασία πρωτογενών δεδομένων έρευνας

Επιπλέον, όσον αφορά το επίπεδο γνώσης των ατόμων που συμμετείχαν στην έρευνα σχετικά με το πρόγραμμα ΕΣΠΑ 2021-2027, το 6,4% των συμμετεχόντων το αποτίμησε ως κακό, το 5,2% ως σχεδόν κακό, το 52% ως ούτε καλό, ούτε κακό, το 32,9% ως καλό και το εναπομείναν 3,5% ως άριστο.

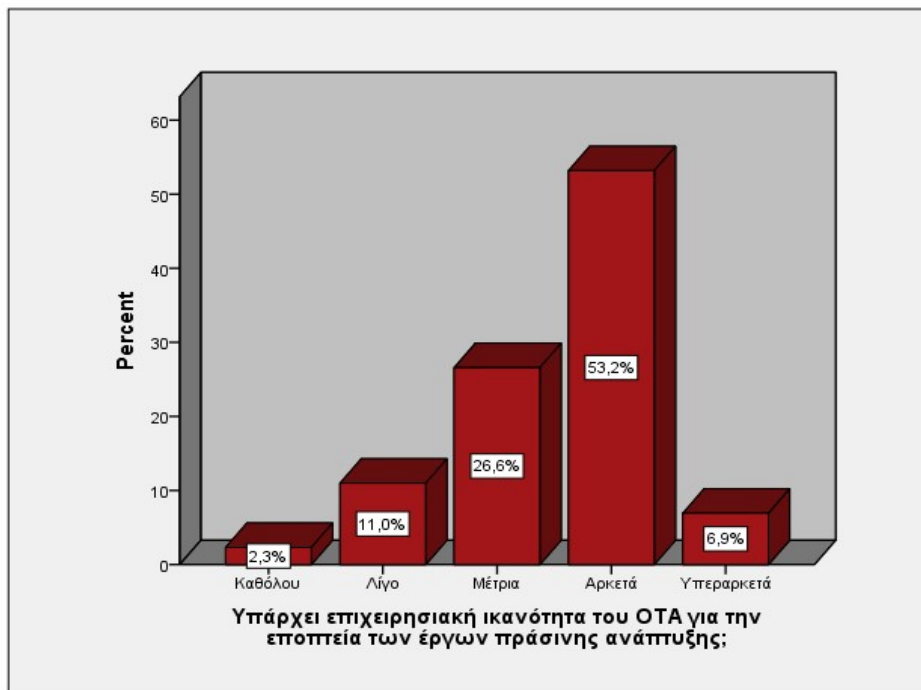
Γράφημα 35: Επίπεδο γνώσης προγράμματος ΕΣΠΑ 2021-2027

Πηγή: Ίδια επεξεργασία πρωτογενών δεδομένων έρευνας

8.4. Προκλήσεις σχετικά με την εφαρμογή των χρηματοδοτούμενων προγραμμάτων για το κλίμα και την ενέργεια

Στην εν λόγω ενότητα εξετάζονται οι προκλήσεις με τις οποίες έρχεται αντιμέτωπος ο εκάστοτε ΟΤΑ σχετικά με την εφαρμογή των χρηματοδοτούμενων προγραμμάτων για το κλίμα και την ενέργεια.

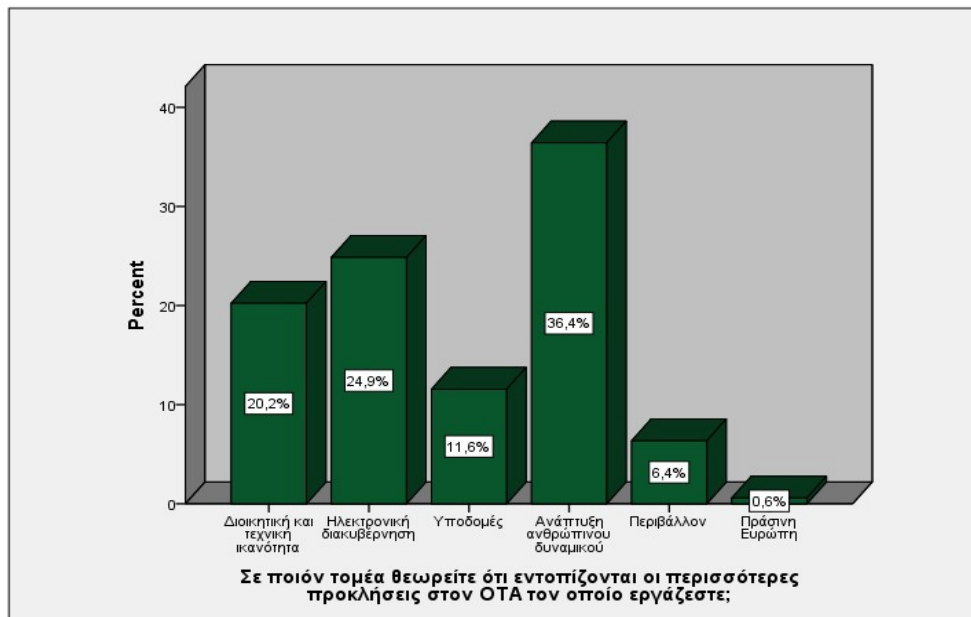
Στην ερώτηση σχετικά με το κατά πόσο υπάρχει επιχειρησιακή ικανότητα του ΟΤΑ για την εποπτεία των έργων πράσινης ανάπτυξης, οι συμμετέχοντες δήλωσαν σε ποσοστό 2,3% ότι δεν υπάρχει καθόλου, σε ποσοστό 11% λίγο, σε ποσοστό 26,6% μέτρια, σε ποσοστό 53,2% αρκετά και σε ποσοστό 6,9% υπεραρκετά.

Γράφημα 36: Επιχειρησιακή ικανότητα ΟΤΑ για την εποπτεία έργων πράσινης ανάπτυξης

Πηγή: Ίδια επεξεργασία πρωτογενών δεδομένων έρευνας

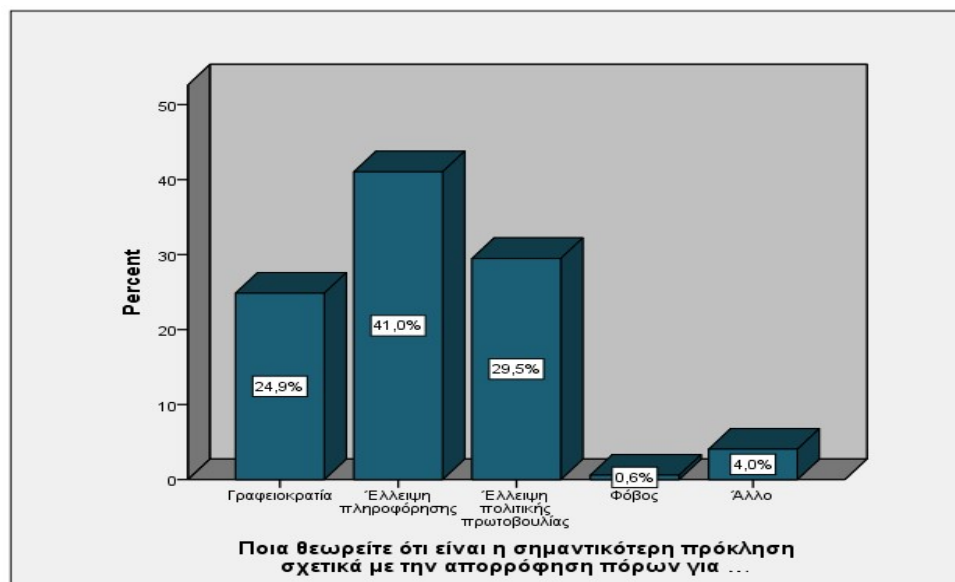
Ακολούθως, όσον αφορά τον τομέα όπου εντοπίζονται οι περισσότερες προκλήσεις στον ΟΤΑ απασχόλησης των συμμετεχόντων, χαρακτηριστικά αναφέρεται η ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού, η ηλεκτρονική διακυβέρνηση και η διοικητική και τεχνική ικανότητα, οι οποίες συγκεντρώνουν τα μεγαλύτερα ποσοστά. Αναλυτικότερα οι απαντήσεις παρουσιάζονται συγκεντρωμένα στο γράφημα που ακολουθεί.

Γράφημα 37: Εντοπισμός προκλήσεων στον ΟΤΑ ανά τομέα

Πηγή: Ίδια επεξεργασία πρωτογενών δεδομένων έρευνας

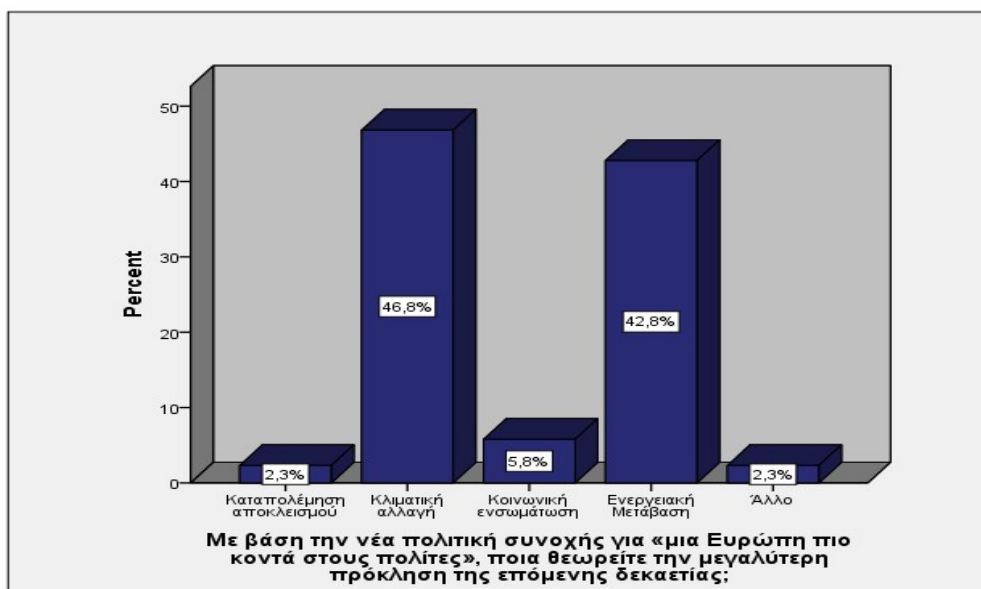
Επιπλέον, σχετικά με τη σημαντικότερη πρόκληση που αφορά την απορρόφηση πόρων για επενδύσεις/ επενδυτικά σχέδια από ελληνικούς ΟΤΑ, οι συμμετέχοντες έκριναν την έλλειψη πληροφόρησης, την έλλειψη πολιτικής πρωτοβουλίας και τη γραφειοκρατία ως βασικότερες. Πιο αναλυτικά παρουσιάζονται τα αποτελέσματα και στο παρακάτω γράφημα.

Γράφημα 38: Σημαντικότερη πρόκληση που αφορά την απορρόφηση πόρων για επενδύσεις/ επενδυτικά σχέδια από ελληνικούς ΟΤΑ

Πηγή: Ίδια επεξεργασία πρωτογενών δεδομένων έρευνας

Στη συνέχεια, οι συμμετέχοντες κλήθηκαν να αξιολογήσουν ποια θεωρούν ως τη μεγαλύτερη πρόκληση της επόμενης δεκαετίας με βάση την νέα πολιτική συνοχής για «μια Ευρώπη πιο κοντά στους πολίτες». Σε αυτή την περίπτωση, ως πιο σημαντικές κρίθηκαν η κλιματική αλλαγή και η ενεργειακή μετάβαση. Αναλυτικότερα τα αποτελέσματα παρουσιάζονται στο γράφημα που ακολουθεί.

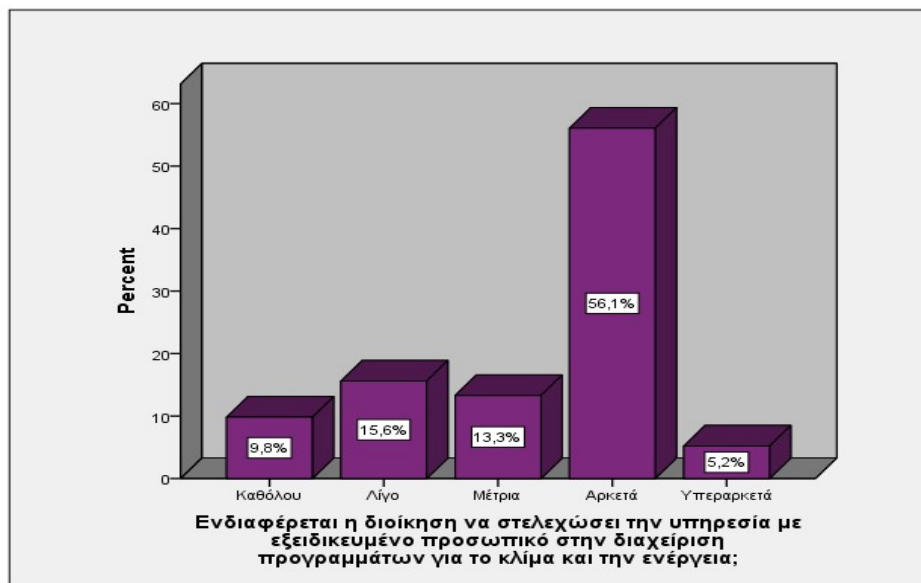
Γράφημα 39: Αξιολόγηση μεγαλύτερης πρόκλησης της επόμενης δεκαετίας με βάση την νέα πολιτική συνοχής για «μια Ευρώπη πιο κοντά στους πολίτες»

Πηγή: Ίδια επεξεργασία πρωτογενών δεδομένων έρευνας

8.5. Επίπεδο ετοιμότητας και εξειδίκευσης σχετικά με την μελλοντική ένταξη σε προγράμματα που αφορούν το κλίμα και την ενέργεια

Η τελευταία ενότητα του ερωτηματολογίου αφορούσε το επίπεδο ετοιμότητας και εξειδίκευσης σχετικά με την ένταξη των ΟΤΑ σε κάποιο πρόγραμμα σχετικά με το κλίμα και την ενέργεια.

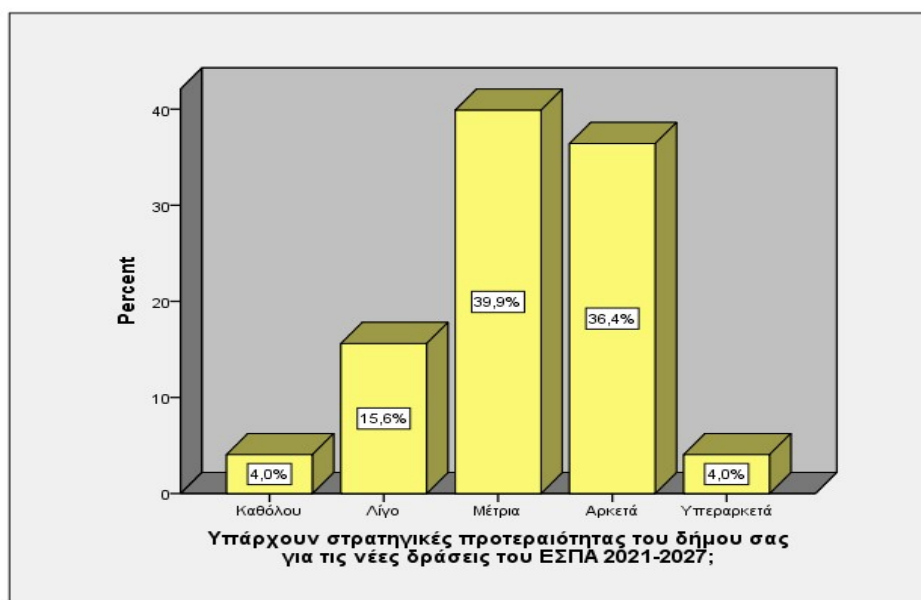
Σε αυτή την περίπτωση, το δείγμα της έρευνας κλήθηκε να αξιολογήσει κατά πόσο η διοίκηση ενδιαφέρεται να στελεχώσει την υπηρεσία με εξειδικευμένο προσωπικό στην διαχείριση προγραμμάτων για το κλίμα και την ενέργεια, όπου το 9,8% των συμμετεχόντων δήλωσε καθόλου, το 15,6% λίγο, το 13,3% μέτρια, το 56,1% αρκετά και το 5,2% υπεραρκετά.

Γράφημα 40: Ενδιαφέρον διοίκησης για τη στελέχωση της υπηρεσίας με εξειδικευμένο προσωπικό για τη διαχείριση προγραμμάτων για το κλίμα και την ενέργεια

Πηγή: Ίδια επεξεργασία πρωτογενών δεδομένων έρευνας

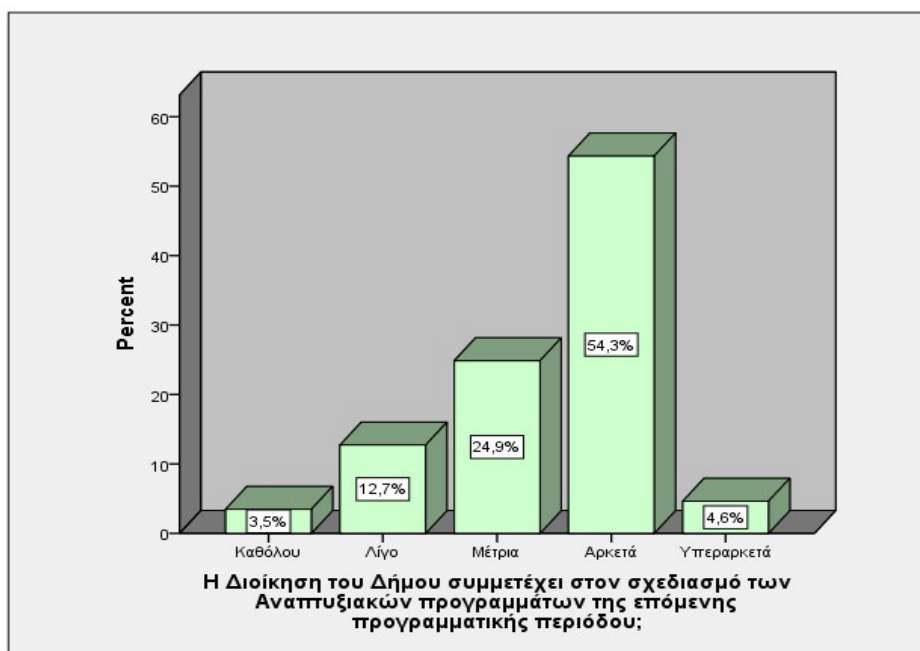
Ακολούθως, όσον αφορά την ύπαρξη στρατηγικών προτεραιότητας του δήμου αναφοράς των συμμετεχόντων για τις νέες δράσεις του ΕΣΠΑ 2021-2027, το 4% δήλωσε καθόλου, το 15,6% λίγο, το 39,9% μέτρια, το 36,4% αρκετά και το εναπομείναν 4% υπεραρκετά.

Γράφημα 41: Ύπαρξη στρατηγικών προτεραιότητας για τις νέες δράσεις του ΕΣΠΑ 2021-2027

Πηγή: Ίδια επεξεργασία πρωτογενών δεδομένων έρευνας

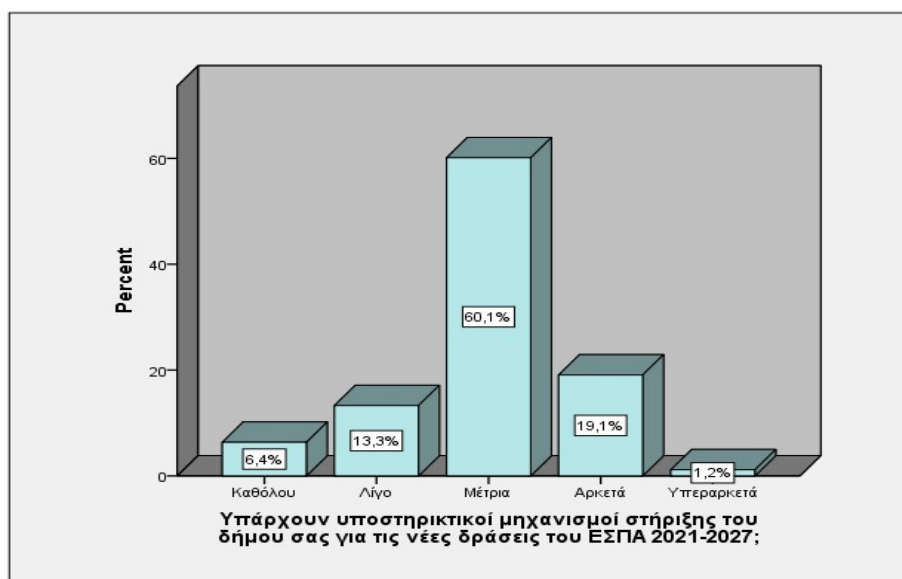
Ακόμη, σχετικά με το κατά πόσο η διοίκηση του δήμου συμμετέχει στον σχεδιασμό των αναπτυξιακών προγραμμάτων της επόμενης προγραμματικής περιόδου, σε αυτή την περίπτωση, το 3,5% των συμμετεχόντων απάντησε καθόλου, το 12,7% λίγο, το 24,9% μέτρια, το 54,3% αρκετά και το 4,6% υπεραρκετά.

Γράφημα 42: Συμμετοχή διοίκησης του δήμου στο σχεδιασμό αναπτυξιακών προγραμμάτων της επόμενης προγραμματικής περιόδου

Πηγή: Ίδια επεξεργασία πρωτογενών δεδομένων έρευνας

Τέλος, σχετικά με την ύπαρξη υποστηρικτικών μηχανισμών στήριξης του δήμου για τις νέες δράσεις του ΕΣΠΑ 2021-2027, οι συμμετέχοντες απάντησαν καθόλου σε ποσοστό 6,4%, λίγο σε ποσοστό 13,3%, μέτρια σε ποσοστό 60,1%, αρκετά σε ποσοστό 19,1% και υπεραρκετά σε ποσοστό 1,2%.

Γράφημα 43: Ύπαρξη υποστηρικτικών μηχανισμών στήριξης του δήμου για τις νέες δράσεις του ΕΣΠΑ 2021-2027

Πηγή: Ίδια επεξεργασία πρωτογενών δεδομένων έρευνας

8.6. Συσχετίσεις Μεταβλητών

Σε αυτό το σημείο επιλέχθηκε να παρουσιαστούν ορισμένες συσχετίσεις που διερευνήθηκαν, οι οποίες ήταν στατιστικά σημαντικές και θεωρήθηκε ότι συμβάλλουν στην εξαγωγή ποιοτικότερων συμπερασμάτων για την έρευνα.

Αρχικά, παρουσιάζονται οι εξαρτημένες και ανεξάρτητες μεταβλητές ως εξής:

Εξαρτημένες Μεταβλητές

Αξιοποίηση προγραμμάτων που εστιάζουν στην πράσινη ανάπτυξη και την προστασία του περιβάλλοντος

- Πηγή Χρηματοδότησης – Ίδιοι Πόροι
- Επίπεδο απορρόφησης Πρόγραμμα Αντώνης Τρίτσης

Εξειδίκευση προγραμμάτων που εστιάζουν στην Πράσινη Ανάπτυξη - Περιβάλλον:

- Αποδοτικότητα Υπαλλήλων
- Μείωση Ατμοσφαιρικών ρύπων
- Χρήση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας

- Επίπεδο γνώσης για το Πρόγραμμα «Φιλόδημος II
- Επίπεδο γνώσης για το Πρόγραμμα Αντώνης Τρίτσης

Ανεξάρτητες Μεταβλητές

- Φύλο
- Ηλικία

Για τον έλεγχο της συνάφειας (ανεξαρτησίας) και την μέτρηση της συσχέτισης μεταξύ δύο ή περισσότερων ποιοτικών μεταβλητών επιλέχθηκε το χ^2 Τεστ (Chi-Square Test). Για την αξιοπιστία του ελέγχου χ^2 θα πρέπει το ποσοστό των κελιών με αναμενόμενη συχνότητα μικρότερη ή ίση του 5 να μην ξεπερνά το 20% των κελιών του πίνακα. Στην τελευταία γραμμή του πίνακα φαίνεται το ποσοστό των κελιών που έχουν αναμενόμενη συχνότητα μικρότερη του 5 και έχει νόημα να ερμηνεύσουμε το χ^2 . Επιλέχθηκαν όλες εκείνες οι περιπτώσεις με το ποσοστό να είναι μικρότερο ή ίσο του 20%.

Για τις στατιστικές δοκιμές χρησιμοποιήθηκε η έννοια της μηδενικής υπόθεσης (**Ho μηδενική υπόθεση = ανεξάρτητη μεταβλητή και H₁ εξαρτημένη μεταβλητή**), με παράλληλο έλεγχο της σημαντικότητας (Asympromatic Significance = p).

Όπου: αν $p > 0,05$ δεν μπορεί να απορριφθεί η Ho και

αν $p < 0,05$ απορρίπτεται η Ho και είναι αποδεκτή η H₁.

Αρχικά θα εξεταστεί η πιθανή συσχέτιση μεταξύ φύλου των ερωτώμενων και εφόσον γνωρίζουν, ποιο είναι το επίπεδο απορρόφησης του προγράμματος Αντώνης Τρίτσης. Εξετάζοντας στην προκειμένη περίπτωση τον Πίνακα 2, οι άνδρες απάντησαν σε ποσοστό 44,2% ότι το επίπεδο απορρόφησης του συγκεκριμένου προγράμματος, ήταν της τάξεως 51-75% και αντίστοιχα οι γυναίκες απάντησαν σε ποσοστό 38,5%. Όσον αφορά τον Πίνακα 3 το $p(0,20) > 0,05$ δεν απορρίπτουμε τη μηδενική υπόθεση της ανεξαρτησίας και μπορούμε να πούμε ότι δεν υπάρχει εξάρτηση μεταξύ των μεταβλητών του φύλου και του επιπέδου απορροφητικότητας του προγράμματος Αντώνης Τρίτσης.

**Πίνακας 2: Επίπεδο απορρόφησης Προγράμματος Αντώνης Τρίτσης - Φύλο
(Διασταύρωση)**

		Φύλο		Σύνολο
		Άνδρας	Γυναίκα	
	Δεν ξέρω	14,3%	34,4%	25,4%
Εφόσον γνωρίζετε, προσδιορίστε το επίπεδο απορρόφησης του προγράμματος «Αντώνης Τρίτσης»	Καθόλου	1,3%	3,1%	2,3%
	1-25%	7,8%	6,3%	6,9%
	26-50%	20,8%	14,6%	17,3%
	51-75%	44,2%	38,5%	41,0%
	76-100%	11,7%	3,1%	6,9%
Σύνολο		100,0%	100,0%	100,0%

Πίνακας 3: Chi-Square Tests - Επίπεδο απορρόφησης Προγράμματος Αντώνης Τρίτσης – Φύλο

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	13,334 ^a	5	,020
Likelihood Ratio	13,867	5	,016
Linear-by-Linear Association	10,157	1	,001
N of Valid Cases	173		

a. 2 cells (16,7%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 1,78.

Στη συνέχεια θα εξεταστεί η πιθανή συσχέτιση για την χρήση κατάλληλων τεχνολογικών μέσων που ενισχύουν την αποδοτικότητα των υπαλλήλων και το φύλο

Πίνακας 4: Χρήση Τεχνολογικών μέσων που ενισχύουν την αποδοτικότητα των υπαλλήλων – Φύλο (Διασταύρωση)

		Φύλο		Σύνολο
		Άνδρας	Γυναίκα	
Η υπηρεσία σας χρησιμοποιεί νέες εφαρμογές και κατάλληλα τεχνολογικά μέσα που ενισχύουν την αποδοτικότητα των υπαλλήλων	Διαφωνώ απόλυτα	3,9%	2,1%	2,9%
	Διαφωνώ	6,5%	9,4%	8,1%
	Ούτε διαφωνώ ούτε συμφωνώ	10,4%	28,1%	20,2%
	Συμφωνώ	64,9%	51,0%	57,2%
	Συμφωνώ απόλυτα	14,3%	9,4%	11,6%
Σύνολο		100,0%	100,0%	100,0%

Από τον Πίνακα 4 προκύπτει ότι το μεγαλύτερο ποσοστό των ανδρών με 64,9% συμφωνούν ότι η υπηρεσία χρησιμοποιεί νέες εφαρμογές και κατάλληλα τεχνολογικά μέσα που ενισχύουν την αποδοτικότητα των υπαλλήλων, ενώ αντίστοιχα οι γυναίκες συμφωνούν σε ποσοστό 51,0%. Εφόσον $p(0,042) < 0,05$ (Πίνακας 5), απορρίπτεται η H_0 και δεχόμαστε την H_1 , υπάρχει εξάρτηση μεταξύ των μεταβλητών

Πίνακας 5: Chi-Square Tests - Χρήση Τεχνολογικών μέσων που ενισχύουν την αποδοτικότητα των υπαλλήλων - Φύλο

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	9,900 ^a	4	,042
Likelihood Ratio	10,372	4	,035
Linear-by-Linear Association	2,840	1	,092
N of Valid Cases	173		

a. 2 cells (20,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 2,23.

Ακολουθεί η πιθανή συσχέτιση μεταξύ φύλου και ενημέρωση από την υπηρεσία σχετικών προγραμμάτων για την μείωση των ατμοσφαιρικών ρύπων. Το

63,6% των ανδρών δηλώνουν ότι είχαν μια καλή ενημέρωση σχετικά με τα αντίστοιχα προγράμματα, ενώ το ποσοστό των γυναικών ανέρχεται στο ποσοστό 45,8%. Επίσης από τον Πίνακα 7 φαίνεται το $p(0,059) > 0,05$ άρα δεν απορρίπτουμε την H_0 και άρα δεν υπάρχει εξάρτηση μεταξύ των μεταβλητών

**Πίνακας 6: Προγράμματα για την μείωση των ατμοσφαιρικών ρύπων –Φύλο
(Διασταύρωση)**

		Φύλο		Σύνολο
		Άνδρας	Γυναίκα	
Έχετε λάβει επαρκή ενημέρωση από την υπηρεσία σας σχετικά με τα προγράμματα μείωσης ατμοσφαιρικών ρύπων	Κακή	6,5%	19,8%	13,9%
	Μέτρια	11,7%	17,7%	15,0%
	Ούτε καλή ούτε κακή	13,0%	12,5%	12,7%
	Καλή	63,6%	45,8%	53,8%
	Άριστη	5,2%	4,2%	4,6%
Σύνολο		100,0%	100,0%	100,0%

Πίνακας 7: Chi-Square Tests - Προγράμματα για την μείωση των ατμοσφαιρικών ρύπων –Φύλο

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	9,102 ^a	4	,059
Likelihood Ratio	9,570	4	,048
Linear-by-Linear Association	8,435	1	,004
N of Valid Cases	173		

a. 2 cells (20,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 3,56.

Στην συνέχεια ακολουθεί η συσχέτιση μεταξύ φύλου και την ενημέρωση από την υπηρεσία των προγραμμάτων για χρήση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας. Το 71,4% ποσοστό των ανδρών απάντησε ότι είχαν καλή και αντίστοιχα οι γυναίκες είχαν ποσοστό 47,9%. Από τον πίνακα 9 επίσης φαίνεται ότι $p(0,29) > 0,05$ δεν

υπάρχει εξάρτηση μεταξύ των μεταβλητών. Το φύλο δεν επηρεάζει την ενημέρωση για τα προγράμματα ανανεώσιμων πηγών ενέργειας.

Πίνακας 8: Πρόγραμμα ανανεώσιμων πηγών – Φύλο (Διασταύρωση)

		Φύλο		Σύνολο
		Άνδρας	Γυναίκα	
Έχετε λάβει επαρκή ενημέρωση από την υπηρεσία σας σχετικά με τα προγράμματα χρήσης ανανεώσιμων πηγών	Κακή	5,2%	11,5%	8,7%
	Μέτρια	10,4%	24,0%	17,9%
	Ούτε καλή ούτε κακή	9,1%	11,5%	10,4%
	Καλή	71,4%	47,9%	58,4%
	Άριστη	3,9%	5,2%	4,6%
Σύνολο		100,0%	100,0%	100,0%

Πίνακας 9: Chi-Square Tests - Προγράμματα ανανεώσιμων πηγών – Φύλο

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	10,759 ^a	4	,029
Likelihood Ratio	11,082	4	,026
Linear-by-Linear Association	7,880	1	,005
N of Valid Cases	173		

a. 2 cells (20,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 3,56.

Ακολουθεί η συσχέτιση των μεταβλητών μεταξύ φύλου και επιπέδου γνώσης για το πρόγραμμα Αντώνης Τρίτσης. Το 59,7% των ανδρών απάντησαν ότι έχουν καλή γνώση για το συγκεκριμένο πρόγραμμα, ενώ αντίστοιχα οι γυναίκες απάντησαν σε ποσοστό 50,0%. Εξετάζοντας και το $p(0,00) < 0,05$ (Πίνακας 11), άρα

απορρίπτεται η H_0 και γίνεται αποδεκτή η H_1 . Υπάρχει δηλαδή συνάφεια (εξάρτηση) μεταξύ φύλου και επιπέδου γνώσης για το πρόγραμμα του Αντώνη Τρίτση.

**Πίνακας 10: Επίπεδο γνώσης για το Πρόγραμμα Αντώνη Τρίτση – Φύλο
(Διασταύρωση)**

		Φύλο		Σύνολο
		Άνδρας	Γυναίκα	
Ποιο είναι το επίπεδο γνώσης που κατέχετε για το πρόγραμμα «Αντώνη Τρίτση»	Κακή	5,2%	10,4%	8,1%
	Σχεδόν κακή	3,9%		1,7%
	Ούτε καλή ούτε κακή	5,2%	27,1%	17,3%
	Καλή	59,7%	50,0%	54,3%
	Άριστη	26,0%	12,5%	18,5%
Σύνολο		100,0%	100,0%	100,0%

Πίνακας 11: Chi-Square Tests Επίπεδο γνώσης για το Πρόγραμμα Αντώνη Τρίτση – Φύλο

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	21,925 ^a	4	,000
Likelihood Ratio	24,817	4	,000
Linear-by-Linear Association	7,317	1	,007
N of Valid Cases	173		

a. 2 cells (20,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 1,34.

Στη συνέχεια έχουμε την συσχέτιση μεταξύ φύλου και του επιπέδου γνώσης για το Πρόγραμμα «Φιλόδημος II». Το 61,0% των ανδρών απάντησαν ότι έχουν καλή γνώση του προγράμματος και αντίστοιχα οι γυναίκες απάντησαν σε ποσοστό 57,3%. Επίσης εξετάζοντας τον Πίνακα 13 και το $p(0,57) > 0,05$ βλέπουμε ότι δεν

υπάρχει συνάφεια μεταξύ των μεταβλητών του φύλου και του επιπέδου γνώσης του σχετικού προγράμματος «Φιλόδημος II».

**Πίνακας 12: Επίπεδο γνώσης προγράμματος «Φιλόδημος II» - Φύλο
(Διασταύρωση)**

		Φύλο		Σύνολο
		Άνδρας	Γυναίκα	
Ποιο είναι το επίπεδο γνώσης που κατέχετε για το πρόγραμμα «Φιλόδημος II»	Κακή	5,2%	8,3%	6,9%
	Σχεδόν κακή	3,9%	3,1%	3,5%
	Ούτε καλή ούτε κακή	5,2%	17,7%	12,1%
	Καλή	61,0%	57,3%	59,0%
	Άριστη	24,7%	13,5%	18,5%
Σύνολο		100,0%	100,0%	100,0%

Πίνακας 13: Chi-Square Tests Επίπεδο γνώσης προγράμματος «Φιλόδημος II» - Φύλο

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	9,157 ^a	4	,057
Likelihood Ratio	9,690	4	,046
Linear-by-Linear Association	4,123	1	,042
N of Valid Cases	173		

a. 2 cells (20,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 2,67.

Η επόμενη συσχέτιση (Πίνακας 14) αφορά τις μεταβλητές ηλικία και την πηγή χρηματοδότησης ίδιοι πόροι. Η ηλικιακή τάξη μεταξύ των 20-30 απάντησαν ότι δεν γνωρίζουν σε ποσοστό 83,3% , ενώ η ηλικιακή τάξη των 31-40 απάντησαν ότι δεν γνωρίζουν σε ποσοστό 43,2%. Από τον Πίνακα 15 βλέπουμε ότι $p(0,00) < 0,05$ άρα

υπάρχει συνάφεια μεταξύ των μεταβλητών, απορρίπτεται η μηδενική υπόθεση H_0 και αποδεχόμαστε την H_1 .

Πίνακας 14: Πηγή χρηματοδότησης – Ηλικία (Διασταύρωση)

	Ηλικία				Σύνολο
	20-30	31-40	41-50	51 και άνω	
Η πηγή Ναι	16,7%	40,9%	63,4%	45,7%	50,9%
χρηματ οδότησ ης ήταν ίδιοι πόροι		15,9%	19,5%	14,3%	16,2%
Όχι					
Δεν γνωρίζω	83,3%	43,2%	17,1%	40,0%	32,9%
Σύνολο	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0 %

Πίνακας 15: Chi-Square Tests Πηγή χρηματοδότησης – Ηλικία

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	26,366 ^a	6	,000
Likelihood Ratio	27,559	6	,000
Linear-by-Linear Association	6,343	1	,012
N of Valid Cases	173		

a. 2 cells (16,7%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 1,94

9. Επίλογος

9.1. Σύνοψη και συμπεράσματα

Τα τελευταία χρόνια τα κράτη βρίσκονται αντιμέτωπα με νέες προκλήσεις που αφορούν την εύρεση λύσεων για την προστασία του περιβάλλοντος, την ενεργειακή κρίση και τη βιωσιμότητα. Στην κινητοποίηση της ΕΕ και των κρατών της για τη χάραξη νέων πολιτικών πράσινης ανάπτυξης, κεντρικό ρόλο διαδραματίζουν οι ΟΤΑ που καλούνται να εφαρμόσουν τις εν λόγω πολιτικές. Στόχος της μελέτης ήταν η καταγραφή των απόψεων των υπαλλήλων των τμημάτων προγραμματισμού των Δήμων της περιφερειακής ενότητας Θεσσαλονίκης και όμορων νομών, σχετικά με την αξιοποίηση των προγραμμάτων πράσινης χρηματοδότησης καθώς και την εναρμόνιση με τις νέες οδηγίες, δεδομένης της κλιματικής αλλαγής.

Από την ποσοτική έρευνα που πραγματοποιήθηκε, και στην οποία συμμετείχαν 173 υπάλληλοι ΟΤΑ, προέκυψαν τα ακόλουθα δεδομένα που αναλύονται ανά ερευνητικό ερώτημα:

Σχετικά με το πρώτο ερευνητικό ερώτημα «Ποιος είναι ο βαθμός αξιοποίησης, από τους ΟΤΑ, των προγραμμάτων που εστιάζουν στην Πράσινη Ανάπτυξη και την προστασία του περιβάλλοντος;» από τα αποτελέσματα προέκυψε ότι η πλειοψηφία των δήμων έχει αιτηθεί και έχει λάβει χρηματοδότηση για καινοτόμες επενδύσεις/επενδυτικά σχέδια που σχετίζονται άμεσα με την κλιματική αλλαγή την τελευταία πενταετία. Σχετικά με την αξιοποίηση των προγραμμάτων προέκυψε ότι οι δήμοι έχουν αξιοποιήσει τα προγράμματα «Αντώνης Τρίτσης», «Φιλόδημος II» καθώς και τις χρηματοδοτήσεις από το Πράσινο Ταμείο ενώ το ποσοστό απορρόφησής τους ανέρχεται περίπου στο 51-75% για τα προγράμματα «Αντώνης Τρίτσης» και «Φιλόδημος II», ενώ για το Πράσινο Ταμείο δεν προέκυψαν σαφή δεδομένα καθώς οι περισσότεροι απάντησαν ότι δεν γνωρίζουν το ποσοστό απορρόφησης. Σχετικά με την αξιοποίηση του ΕΣΠΑ 2021-2027 δεν προέκυψαν σαφή δεδομένα καθώς οι απαντήσεις ήταν μοιρασμένες και δεν μπορούν να θεωρηθούν αξιόπιστες. Ωστόσο, το γεγονός αυτό δικαιολογείται δεδομένου ότι πρόκειται για ένα πρόσφατο πρόγραμμα που δεν μπορεί ακόμα να αποτιμηθεί.

Σχετικά με το δεύτερο ερευνητικό ερώτημα «Ποια είναι η εξειδίκευση των υπαλλήλων των ΟΤΑ σχετικά με τη διαχείριση και εφαρμογή των προγραμμάτων που εστιάζουν στην πράσινη ανάπτυξη και την προστασία του περιβάλλοντος;» από τα αποτελέσματα προέκυψε ότι υπάρχει ένα σχετικά καλό επίπεδο εξειδίκευσής τους. Πιο αναλυτικά, προέκυψε ότι οι δήμοι χρησιμοποιούν νέες εφαρμογές και κατάλληλα τεχνολογικά μέσα που ενισχύουν τις ψηφιακές δεξιότητες και την αποδοτικότητα των υπαλλήλων ενώ παράλληλα ενισχύουν την ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών. Αντίθετα, μπορεί να λεχθεί ότι οι δήμοι φαίνεται να υστερούν στη χρήση νέων εφαρμογών και κατάλληλων τεχνολογικών μέσων για την ενίσχυση της αξιοποίησης προγραμμάτων πράσινης ανάπτυξης. Επιπλέον, βρέθηκε ότι το επίπεδο χειρισμού των τεχνολογικών μέσων από τους υπαλλήλους της υπηρεσίας είναι καλό προς άριστο ενώ οι ΟΤΑ φροντίζουν για την παρακολούθηση επιμορφωτικών σεμιναρίων σε προγράμματα πράσινης ανάπτυξης και προστασίας του περιβάλλοντος από τους υπαλλήλους τους ενώ παράλληλα φαίνεται να υπάρχει επαρκής ενημέρωση σε ζητήματα όπως τα προγράμματα μείωσης ατμοσφαιρικών ρύπων, η χρήση ανανεώσιμων πηγών και τα προγράμματα διαχείρισης απορριμμάτων. Όσο αφορά το επίπεδο γνώσης των υπαλλήλων σχετικά με τα προγράμματα «Αντώνης Τρίτσης», «Φιλόδημος II» και Πράσινο Ταμείο αυτή κυμαίνεται σε καλά επίπεδα ενώ φαίνεται να υπάρχουν ελλειπείς γνώσεις στο πρόγραμμα ΕΣΠΑ 2021-2027.

Σχετικά με το τρίτο ερευνητικό ερώτημα «Ποια είναι η άποψη των υπαλλήλων των ΟΤΑ σχετικά με τις προκλήσεις από την εφαρμογή των χρηματοδοτούμενων προγραμμάτων για το κλίμα και την ενέργεια;» από τα αποτελέσματα προέκυψε ότι υπάρχουν αρκετές προκλήσεις που εντοπίζονται κυρίως στην ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού, την ηλεκτρονική διακυβέρνηση και τη διοικητική και τεχνική ικανότητα. Επιπλέον, οι σημαντικότερες προκλήσεις που αφορούν την απορρόφηση πόρων για επενδύσεις/ επενδυτικά σχέδια από ελληνικούς ΟΤΑ, οι συμμετέχοντες έκριναν ότι αυτές είναι η έλλειψη πληροφόρησης, η έλλειψη πολιτικής πρωτοβουλίας και η γραφειοκρατία ενώ σχετικά με τη μεγαλύτερη πρόκληση της επόμενης δεκαετίας με βάση την νέα πολιτική συνοχής για «μια Ευρώπη πιο κοντά στους πολίτες» τα μεγαλύτερα ποσοστά συγκέντρωσαν η κλιματική αλλαγή και η ενεργειακή μετάβαση.

Σχετικά με το τέταρτο ερευνητικό ερώτημα «Ποιο είναι το επίπεδο ετοιμότητας και εξειδίκευσης των ΟΤΑ σχετικά με την μελλοντική ένταξη σε

προγράμματα που αφορούν το κλίμα και την ενέργεια;» από τα αποτελέσματα προέκυψε ένα μέτριο επίπεδο ετοιμότητας και εξειδίκευσης. Η εν λόγω διαπίστωση προκύπτει από το γεγονός ότι οι ΟΤΑ παρόλο που επιδεικνύουν αρκετό ενδιαφέρον σχετικά με τη στελέχωση των υπηρεσιών με εξειδικευμένο προσωπικό στην διαχείριση προγραμμάτων για το κλίμα και την ενέργεια και τον σχεδιασμό αναπτυξιακών προγραμμάτων ωστόσο χαρακτηρίζονται ως μέτριες οι στρατηγικές προτεραιότητας και οι υποστηρικτικοί μηχανισμοί για τις νέες δράσεις του ΕΣΠΑ 2021-2027.

Ακολούθως, από τον έλεγχο συνάφειας που πραγματοποιήθηκε με τη μέθοδο Chi-Square Test φαίνεται να υπάρχει συσχέτιση των απαντήσεων ανάλογα με το φύλο και την ηλικία των συμμετεχόντων. Πιο αναλυτικά, υπάρχει συνάφεια μεταξύ των μεταβλητών του φύλου και των εφαρμογών κατάλληλων τεχνολογιών που ενισχύουν την αποδοτικότητα των υπαλλήλων, όπως αποτυπώνεται από την πλευρά των ανδρών με 64,9%. Επίσης φαίνεται να υπάρχει συνάφεια μεταξύ των μεταβλητών του φύλου και του επιπέδου γνώσης για το πρόγραμμα «Αντώνης Τρίτσης». Επιπλέον, υπάρχει συνάφεια (εξάρτηση) μεταξύ των μεταβλητών, ηλικία και πηγή χρηματοδότησης ίδιοι πόροι. Αυτό σημαίνει ότι όσο μεγαλύτεροι σε ηλικία, τόσο υπάρχει μεγαλύτερο ποσοστό γνώσης για την πηγή προέλευσης της χρηματοδότησης ίδιοι πόροι. Αποτυπώνεται από την ηλικιακή τάξη 41-50 με ποσοστό 63,4% και την ηλικιακή τάξη 51 και άνω με 45,7%

Από τις συσχετίσεις όπου δεν υπάρχει εξάρτηση μεταξύ των μεταβλητών μπορούμε να επισημάνουμε, του φύλου και του επιπέδου απορροφητικότητας του προγράμματος «Αντώνης Τρίτσης». Το φύλο δεν επηρεάζει την επιλογή του προγράμματος. Επίσης δεν υπάρχει εξάρτηση μεταξύ των μεταβλητών του φύλου και την ενημέρωση σχετικά με τα προγράμματα μείωσης ατμοσφαιρικών ρύπων. Καθώς επίσης και μεταξύ των μεταβλητών του φύλου και την ενημέρωση σχετικά με τα προγράμματα χρήσης ανανεώσιμων πηγών ενέργειας. Το φύλο δεν επηρεάζει την ενημέρωση των προγραμμάτων. Το ίδιο συμβαίνει και με τις μεταβλητές, φύλο και το πρόγραμμα «Φιλόδημος II» όπου δεν υπάρχει εξάρτηση (συνάφεια).

9.2. Περιορισμοί και μελλοντικές επεκτάσεις

Όπως σε όλες τις επιστημονικές έρευνες έτσι και στην παρούσα εντοπίζονται κάποιοι περιορισμοί που ενδέχεται να επηρεάσουν αρνητικά την εγκυρότητα των αποτελεσμάτων. Αρχικά, αναφέρεται ότι στην παρούσα έρευνα έλαβαν μέρος 173 συμμετέχοντες. Το δείγμα ωστόσο δεν είναι αρκετά ικανοποιητικό δεδομένου ότι το ερωτηματολόγιο διανεμήθηκε σε 22 δήμους ενώ πρέπει να σημειωθεί ότι για την συγκέντρωση των απαντήσεων πραγματοποιήθηκαν επαναληπτικές υπενθυμίσεις μέσω αποστολής emails. Επιπροσθέτως, διαπιστώθηκε ότι σε ορισμένες ερωτήσεις, υπήρχε δυσκολία κατανόησης από μέρους των υπαλλήλων των ΟΤΑ ειδικά με την απορροφητικότητα των προγραμμάτων. Περαιτέρω, ακόμα ένας περιορισμός που σχετίζεται άμεσα με το ερευνητικό αντικείμενο της παρούσας μελέτης αποτελεί το γεγονός ότι πολλοί υπάλληλοι βρίσκονται ακόμα σε στάδιο εκπαίδευσης στα ζητήματα διαχείρισης των προγραμμάτων πράσινης ανάπτυξης. Ως εκ τούτου δεν είναι ακόμα σε θέση να γνωρίζουν εις βάθος τις ανάγκες για την αξιοποίηση των προγραμμάτων στην υπηρεσία τους και αυτό μπορεί να οδηγήσει σε ασαφείς ή λανθασμένες απαντήσεις.

Επίσης η έρευνα θα μπορούσε να επεκταθεί και στους ΟΤΑ Β΄ βαθμού για μια πιο ολοκληρωμένη εικόνα για την στάση της Ελληνικής Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

Από τα παραπάνω, προκύπτει ότι στο μέλλον μπορούν να πραγματοποιηθούν παρόμοιες επιστημονικές έρευνες οι οποίες θα άρουν τους προαναφερόμενους περιορισμούς. Αρχικά, προτείνεται η έρευνα να πραγματοποιηθεί σε μία χρονική στιγμή όπου οι ΟΤΑ θα έχουν καλύτερο επίπεδο ετοιμότητας και οργάνωσης σε θέματα διαχείρισης και αξιοποίησης των προγραμμάτων πράσινης ανάπτυξης. Επιπλέον, θα πρέπει να αποσταλεί σε περισσότερες περιφερειακές ενότητες ώστε το δείγμα να είναι ικανοποιητικό ενώ σχετικά με την εξασφάλιση της κατανόησης των ερωτήσεων θα μπορούσαν να πραγματοποιηθούν ταυτόχρονα και κάποιες συνεντεύξεις ώστε να συσχετισθούν οι απαντήσεις τους.

Βιβλιογραφία

A. Ξενόγλωσση

- Araos, M., Berrang-Ford, L., Ford, J. D., Austin, S. E., Biesbroek, R., & Lesnikowski, A. (2016). Climate change adaptation planning in large cities: A systematic global assessment. *Environmental Science & Policy*, 66, 375-382.
- Bird, R., (2010). Taxation and Decentralization. *The World Bank, Economic Premise*.
- Brezovšek, M., & Kukovič, S. (2015). Evropska javna uprava (European Public Administration). *Ljubljana: Faculty of Social Sciences*.
- Brezovšek, M., Haček, M., Zver, M., Ferfila, B., & Zajc, D. (2008). *Organizacija oblasti v Sloveniji*. Fakulteta za družbene vede. (*Organization of authorities in Slovenia*). Faculty of Social Sciences.
- Bruyninckx, H. (2019). Όρα για δράση για το κλίμα, τη φύση και τον άνθρωπο. *Ενημερωτικό Δελτίο του ΕΟΠ, 04/2019*.
- Carmin, J., Nadkarni, N., & Rhie, C. (2012). Progress and challenges in urban climate adaptation planning. *Boston, MA*.
- CASCADE, (2019). The role of local governments in adapting to the climate. CASCADE, Ανακτήθηκε την 09 Απριλίου, 2022, από: <https://www.cascade-bsr.eu/>
- Christiansen, L. Schaer C. Larsen C. Naswa P. (2016). Monitoring and Evaluation for Climate Change Adaptation, A Summary of the key challenges and emerging practice, UNEP DTU Partnership Working Papers series; *Climate Resilient Development Programme*, Working Paper 1 Ανακτήθηκε την 26 Μαρτίου, 2022: www.UNEPDTU.org
- Dunlap, A., & Laratte, L. (2022). European Green Deal necropolitics: Exploring ‘green’ energy transition, degrowth & infrastructural colonization. *Political Geography*, 97.
- Eikeland, P. O., & Skjærseth, J. B. (2019). *The politics of low carbon innovation: The EU strategic energy technology plan*. Cham: Palgrave Macmillan.

- European Commission. (2020). *Financing the green transition: The European green deal investment plan and just transition mechanisms*. Brussels: Press release.
- European Environment Agency, (2019). *The European environment- state and outlook 2020, Knowledge for transition to a sustainable Europe*. Luxembourg: European Environment Agency Ανακτήθηκε την 28 Μαρτίου, 2022, από: <https://www.eea.europa.eu/soer/publications/soer-2020>.
- Greer, P., Murphy, A., & Øgård, M. (2005). *Guide to participatory democracy in Bosnia and Herzegovina and in Serbia and Montenegro* (Vol. 44). Council of Europe.
- Kukovic & Hacek, (2019). Comparative Local Governments in Europe, in *Contemporary Drivers of Local Development (pp.75-93)*, Institute for Local Self-Government Maribor.
- Laffan, B., & Lindner, J. (2005). The Budget: Who Gets What, When and How?”, in: Wallace H., Wallace W. and Pollack M.A., (eds.), *Policy-Making in the European Union*, 5th Edition, Oxford: Oxford University Press, pp. 207-228.
- Loffredo, S. (2011). Cambiamento climatico e valutazione ambientale strategica guida per gli enti locali. *Regione Piemonte, Direzione Ambiente, Settore Compatibilità e Procedure Integrate, Asti*.
- Luck, D., And Rubin, R., (1987). *Statistical Analysis with Missing Data*.
- Mathew, S. Truck, S. Truong C. Davies P. (2016). *Monitoring and Evaluation in adaptation, National Climate Change Adaptation Research Facility (NCCARF)*. Australia: Gold Coast.
- Mendizabal, M., Heidrich, O., Feliu, E., García-Blanco, G., & Mendizabal, A. (2018). Stimulating urban transition and transformation to achieve sustainable and resilient cities. *Renewable and sustainable energy reviews, 94*, 410-418.
- Moloney, S., Scott, H., & Macdonald, F. (2018). Tracking progress on climate change: developing a tool for monitoring and evaluation for local governments. In *Proceedings of the 4th Practical Responses to Climate Change Conference 2018*, pp. 89-96.
- Oberthür, S., & Pallemarts, M. (Eds.). (2010). *The new climate policies of the European Union*. Brussels: VUB Press.

- OECD. (2018). *OECD Economic Surveys: European Union*. Paris: OECD.
- Reckien, D., Flacke, J., Dawson, R. J., Heidrich, O., Olazabal, M., Foley, A., & Pietrapertosa, F. (2014). Climate change response in Europe: what's the reality? Analysis of adaptation and mitigation plans from 200 urban areas in 11 countries. *Climatic change*, 122(1), 331-340.
- Reckien, D., Salvia, M., Heidrich, O., Church, J. M., Pietrapertosa, F., De Gregorio-Hurtado, S., & Dawson, R. (2018). How are cities planning to respond to climate change? Assessment of local climate plans from 885 cities in the EU-28. *Journal of cleaner production*, 191, 207-219.
- Reckien, D., Salvia, M., Pietrapertosa, F., Simoes, S. G., Olazabal, M., Hurtado, S. D. G., & Heidrich, O. (2019). Dedicated versus mainstreaming approaches in local climate plans in Europe. *Renewable and Sustainable Energy Reviews*, 112, 948-959.
- Scott, H.F. (2018). Monitoring and evaluation: How do local government know if they're adapting successfully? *Paper presented at the Climate Adaptation 2018 Conference*, Melbourne, Australia.
- Skjærseth, J. B. (2018). Implementing EU climate and energy policies in Poland: Policy feedback and reform. *Environmental Politics*, 27(3), pp. 487–518.
- Skjærseth, J. B. (2021). Towards a European Green Deal: The evolution of EU climate and energy policy mixes. *International Environmental Agreements: Politics, Law and Economics*, 21(1), pp. 25-41.
- Skjærseth, J. B., Eikeland, P. O., Gulbrandsen, L. H., & Jevnaker, T. (2016). *Linking EU climate and energy policies: Decision-making, implementation and reform*. Cheltenham: Edward Elgar.
- Spearman, M. & McGray, H., (2011). *Making adaptation count: Concepts and options for monitoring and evaluation*, Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ), Bundesministerium für wirtschaftliche Zusammenarbeit und Entwicklung (BMZ), and World Resources Institute (WRI). Germany: Eschborn.

Turner, S. Moloney S. Glover A. and Funfgeld H. (2014). A review of the Monitoring and Evaluation literature for Climate Change Adaptation. *Centre for Urban Research*, Melbourne: RMIT University.

B. Ελληνική

Γέροντας, Α. (2015). *Διοικητικό Δίκαιο*. Αθήνα – Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Σάκκουλα.

ΕΛΙΑΜΕΠ, (2014). *Οι Πολιτικές που Χρηματοδοτούνται από τον Κοινοτικό Προϋπολογισμό και η Ελληνική Οικονομία*. Αθήνα: Τράπεζα της Ελλάδος.

Ελληνική Κυβέρνηση. (2018). *Non-Paper of Greece on the post 2020 Multiannual Financial Framework (MFF) of the European Union*. Available at: <https://bit.ly/2E1XULN>.

Κουλουμπίνη, Ε., (2017). *Τρόποι βελτίωσης της οικονομικής κατάστασης των Δήμων και των επιχειρήσεων αυτών. Σε αναζήτηση επίκαιρων και πιο αποτελεσματικών ελέγχων*. Ανακτήθηκε την 30 Απριλίου 2022: www.esdi.gr/nex/images/stories/pdf/epimorfosi/2017/kouloumbini.pdf

Πολίτης, Κ. (2021). *Ανάπτυξη και Τοπική Αυτοδιοίκηση»: Βασικές παραδοχές για το στρατηγικό σχεδιασμό και την υλοποίηση παρεμβάσεων των Ο.Τ.Α. με στόχο την ανάπτυξη*. Ινστιτούτο Τοπικής Αυτοδιοίκησης, Α Ανακτήθηκε την 28 Μαρτίου, 2022: <https://www.ita.org.gr/el/index.php>

Πρεβεδούρου, Ε. (2020). *Η έννοια του δημοσίου συμφέροντος (Γενικό Διοικητικό Δίκαιο)*. Ανακτήθηκε την 15 Απριλίου, 2022: <https://www.prevedourou.gr/> (Διαδικτυακό μάθημα)

Ρόντος, Κ., Παπάνης, Ε., (2006). *Στατιστική έρευνα: μέθοδοι και εφαρμογές*. Αθήνα: Ι. Σιδέρης, 2006

Σαββαΐδου, Κ., (2009). *Οικονομική Διοίκηση και Διαχείριση των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης, Οικονομική Αυτοτέλεια, Προϋπολογισμός, Φορολογική Αποκέντρωση, Έσοδα-Δαπάνες, Δημοσιονομικός Έλεγχος*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.

Σπηλιωτόπουλος, Ε. (2010). *Εγχειρίδιο Διοικητικού Δικαίου*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.

- Σωσσίδου, Ε. Ν. & Ψευτογιάννη, Δ. (2007). Μεθοδολογία Έρευνας & Στατιστική με τη χρήση του SPSS. Θεσσαλονίκη: 2007.
- Τάτσος, Ν. & Ζώη, Μ., (2021). *Προτάσεις για την ενίσχυση της οικονομικής αυτοδυναμίας και οικονομικής αποτελεσματικότητας των Δήμων. Η φορολογία των ακινήτων ως πηγή χρηματοδότησης*. Αθήνα: διαΝΕΟσις.
- Τάτσος, Ν., (1999). *Δημοσιονομική Αποκέντρωση: Θεωρία και Πράξη*. Αθήνα: Εκδόσεις Τυπωθήτω.
- Τρυποσκούφης, Κ. (2021). *Οικονομικά της τοπικής και της περιφερειακής αυτοδιοίκησης (Δημοσιονομικό σκέλος)*. Αθήνα: Υπουργείο Εσωτερικών Διεύθυνση Οικονομικών Τοπικής Αυτοδιοίκησης Τμήμα Παρακολούθησης και Επεξεργασία Οικονομικών Στοιχείων ΤΑ.
- Τσαπακίδης, Χ. (2019). Multiannual financial framework 2021-2027 and the possible impact on financial flows to Greece. *Region & Periphery*, (8), pp. 101-132.
- Υπουργείο Εξωτερικών. (2018). *Πολυετές Δημοσιονομικό Πλαίσιο*. Ανακτήθηκε την 10 Μαΐου 2022, από: [https:// www.mfa.gr/exoteriki-politiki/i-ellada-stin-ee/neo-poluetes-demosionomikoplaisio.html](https://www.mfa.gr/exoteriki-politiki/i-ellada-stin-ee/neo-poluetes-demosionomikoplaisio.html)

Γ. Νομοθεσία

- Νόμος 1828/1989, Οικονομικοί Πόροι της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, Άρθρο 25, Έσοδα Δήμων και Κοινοτήτων, (ΦΕΚ 2/Α΄/3-1-1989)
- Νόμος 410/1995 - Άρθρο 217, Δημοτικός και Κοινοτικός Κώδικας (ΦΕΚ 231/ τεύχος Α΄/14-11-1995)
- Νόμος 3463/2006, Άρθρο 157, Κύρωση του Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων, (ΦΕΚ 114/08-06-2006)
- Νόμος 4936/2022, Εθνικός Κλιματικός Νόμος - Μετάβαση στην κλιματική ουδετερότητα και προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή, επείγουσες διατάξεις για την αντιμετώπιση της ενεργειακής κρίσης και την προστασία του περιβάλλοντος, (ΦΕΚ 105/27-05-2022)

Νόμος 3889/2010 «Χρηματοδότηση Περιβαλλοντικών Παρεμβάσεων, Πράσινο Ταμείο, Κύρωση Δασικών Χαρτών και άλλες διατάξεις, (ΦΕΚ 182/Α'/14-10-2010)

ΚΥΑ Απόφ. Αρ. 22766/09-04-2020: Ειδικό Αναπτυξιακό Πρόγραμμα ΟΤΑ α' και β' βαθμού, συνδέσμων Δήμων και Νομικών Προσώπων: ΟΤΑ Πρόγραμμα Ανάπτυξης και Αλληλεγγύης για την Τοπική Αυτοδιοίκηση «Αντώνης Τρίτσης», (ΦΕΚ 1386/Τεύχος Β'/14-04-2020)

Δ. Ιστοσελίδες

Υπουργείο Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής, Το Πράσινο Ταμείο Οργανισμός Λειτουργίας Πράσινου Ταμείου (2022), Ανακτήθηκε την 10 Μαΐου, 2022, από <https://prasinotameio.gr/>

Παρουσίαση νέου ΕΣΠΑ 2021-2027 (2022), Ανακτήθηκε την 10 Μαΐου, 2022, από <https://www.espa.gr/el/Pages/newespa21-27.aspx>

Υπουργείο Εσωτερικών Πολιτικές και Δράσεις Πρόγραμμα Φιλόδημος II Θεσμικό Πλαίσιο (2022), Ανακτήθηκε την 19 Μαΐου, 2022, από <https://www.ypes.gr/politikes-kai-draseis/programma-filodimos-2/thesmiko-plaisio-ii>

ΕΥΔΕΥΠΕΣ Πρόγραμμα Ανάπτυξης και Αλληλεγγύης για την Τοπική Αυτοδιοίκηση Πρόγραμμα Αντώνη Τρίτση (2022), Ανακτήθηκε 21 την Μαΐου, από <https://eyde.ypes.gr/tritsis>

Παράρτημα

Παράρτημα Α: Επιστολή και Ερωτηματολόγιο

Έρευνα για την αξιοποίηση των προγραμμάτων πράσινης χρηματοδότησης από τους ΟΤΑ και την εναρμόνισή τους με την κλιματική αλλαγή

Παρακάτω παρατίθεται η συνοδευτική επιστολή που στάλθηκε στους συμμετέχοντες στην έρευνα για τη συμπλήρωση του ερωτηματολογίου στην ελληνική γλώσσα.

Αγαπητοί συνεργάτες,

Το παρόν ερωτηματολόγιο αποτελεί εργαλείο έρευνας για την εκπόνηση της Μεταπτυχιακής μου εργασίας, στο πλαίσιο του Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών «Χρηματοοικονομική Διοίκηση, Λογιστική και Πληροφοριακά Συστήματα», του Τμήματος Λογιστικής και Πληροφοριακών Συστημάτων, του Διεθνούς Πανεπιστημίου της Ελλάδος.

Η έρευνα αφορά στην αξιοποίηση των προγραμμάτων πράσινης χρηματοδότησης από τους ΟΤΑ και την εναρμόνισή τους στην κλιματική αλλαγή. Συγκεκριμένα κατά πόσο οι ΟΤΑ έχουν αξιοποιήσει τα συγκεκριμένα χρηματοδοτικά προγράμματα και κατά πόσο είναι έτοιμη η Τοπική Αυτοδιοίκηση να παρέμβει όχι μόνο στο επίπεδο του σχεδιασμού αλλά και να προετοιμαστεί για την νέα τάξη πραγμάτων δεδομένης της κλιματικής αλλαγής. Η έρευνα θα βασιστεί σε σύγκριση ποσοτικών και ποιοτικών χαρακτηριστικών.

Η παρούσα έρευνα είναι εξαιρετικά σημαντική καθώς πλαισιώνει και αναδεικνύει τα βασικά ζητήματα της διπλωματικής διατριβής. Ωστόσο, η συμμετοχή στην έρευνα είναι εθελοντική και ανώνυμη ενώ τα δημογραφικά στοιχεία που ζητούνται αποσκοπούν μόνο στη συλλογή στατιστικών στοιχείων και καλύπτονται από πλήρη εχεμύθεια και προστασία των προσωπικών σας δεδομένων. Επίσης, τα στοιχεία θα χρησιμοποιηθούν αποκλειστικά για τους σκοπούς της συγκεκριμένης έρευνας και είναι απόλυτα εμπιστευτικά.

Για τη συμπλήρωση του ερωτηματολογίου απαιτούνται περίπου 8 λεπτά από το χρόνο σας και όλες οι ερωτήσεις είναι κλειστού τύπου.

Σας ευχαριστώ εκ των προτέρων για το χρόνο σας και τη συμβολή σας στην ολοκλήρωση αυτής της έρευνας.

Με εκτίμηση,

Γεώργιος Περιλής

Μπορείτε να απαντήσετε στον ακόλουθο σύνδεσμο

<https://forms.gle/GZ3NN3ysFZo1yXfN6>

Ερωτηματολόγιο

A. Δημογραφικά Δεδομένα

1) Φύλο

- Άνδρας
- Γυναίκα

2) Ηλικία

- 20-30
- 31-40
- 41-50
- 51 και άνω

3) Μορφωτικό Επίπεδο

- Απόφοιτος/η Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης
- Απόφοιτος/η ΙΕΚ
- Απόφοιτος/η Πανεπιστημίου
- Κάτοχος μεταπτυχιακού Τίτλου
- Κάτοχος Διδακτορικού Τίτλου

4) Θέση ευθύνης που κατέχετε στον ΟΤΑ

- Προϊστάμενος/η Διεύθυνσης
- Προϊστάμενος/η Τμήματος
- Υπάλληλος
- Μετακλητός Υπάλληλος / Αιρετός

5) Προϋπηρεσία στη θέση που κατέχετε

- < 1 έτους
- 1 – 5
- 6 – 10
- 11 – 20
- >20

B. Αξιοποίηση των προγραμμάτων που εστιάζουν στην πράσινη ανάπτυξη και την προστασία του περιβάλλοντος

6) Ο ΟΤΑ στον οποίο εργάζεστε, έχει κάνει αίτηση για ένταξη σε κάποιο πρόγραμμα σχετικό με την Πράσινη Ανάπτυξη;

- Ναι
- Όχι

- Δεν ξέρω / Δεν απαντώ

7) Έχει λάβει ο ΟΤΑ στον οποίο εργάζεστε χρηματοδότηση για καινοτόμες επενδύσεις/επενδυτικά σχέδια που σχετίζονται άμεσα με την κλιματική αλλαγή την τελευταία πενταετία;

- Ναι
- Όχι
- Δεν ξέρω / Δεν απαντώ

8) Σε περίπτωση που απαντήσατε ΝΑΙ παρακαλώ προσδιορίστε την πηγή χρηματοδότησης:

Πηγή Χρηματοδότησης	ΝΑΙ	ΟΧΙ	ΔΕΝ ΓΝΩΡΙΖΩ
Χρηματοδότηση από ευρωπαϊκές πηγές			
Κρατική Χρηματοδότηση			
Συγχρηματοδότηση			
Ίδιοι Πόροι			
Άλλη Πηγή			

9) Γνωρίζετε κάποιο από τα παρακάτω προγράμματα:

Πρόγραμμα	Ναι	Όχι	Δεν ξέρω
Πρόγραμμα «Αντώνης Τρίτσης»			
Πρόγραμμα «Φιλόδημος II»			
Πράσινο Ταμείο			
ΕΣΠΑ 2021-2027			

10) Σε όσα από τα προγράμματα έχετε απαντήσει Ναι στην προηγούμενη ερώτηση, προσδιορίστε αν ο δήμος που απασχολείστε έχει αξιοποιήσει το πρόγραμμα αυτό:

	Ναι	Όχι	Δεν ξέρω
Πρόγραμμα			

«Αντώνης Τρίτσης»			
Πρόγραμμα «Φιλόδημος II»			
Πράσινο Ταμείο			
ΕΣΠΑ 2021-2027			

11) Εφόσον γνωρίζετε, προσδιορίστε το επίπεδο απορρόφησης του κάθε προγράμματος στον δήμο που απασχολείστε

	Δεν γνωρίζω	Καθόλου	1-25%	26- 50%	51- 75%	76- 100%
Πρόγραμμα «Αντώνης Τρίτσης»						
Πρόγραμμα «Φιλόδημος II»						
Πράσινο Ταμείο						
ΕΣΠΑ 20121- 2027						

Γ. Εξειδίκευση σχετικά με τη διαχείριση και εφαρμογή των προγραμμάτων που εστιάζουν στην πράσινη ανάπτυξη και την προστασία του περιβάλλοντος

12) Παρακαλώ δηλώστε το επίπεδο συμφωνίας σας στις ακόλουθες προτάσεις (Απαντήστε επιλέγοντας τον αντίστοιχο αριθμό που αντιπροσωπεύει το επίπεδο συμφωνίας ως εξής: Όπου 1: Διαφωνώ απόλυτα, 2: Διαφωνώ, 3: Ούτε διαφωνώ ούτε συμφωνώ, 4: Συμφωνώ, 5 Συμφωνώ απόλυτα): Η υπηρεσία του δήμου όπου απασχολείστε έχει νέες εφαρμογές και κατάλληλα τεχνολογικά μέσα που ενισχύουν...

Τις ψηφιακές δεξιότητες των υπαλλήλων.....1 2 3 4 5

Την αποδοτικότητα των υπαλλήλων....1 2 3 4 5

Την ποιότητα των υπηρεσιών της υπηρεσίας..... 1 2 3 4 5

Την ασφάλεια των ηλεκτρονικών συστημάτων.....1 2 3 4 5

Την αξιοποίηση προγραμμάτων πράσινης ανάπτυξης...1 2 3 4 5

- 13) Πως θα χαρακτηρίζατε το επίπεδο χειρισμού των τεχνολογικών μέσων των υπαλλήλων της υπηρεσίας σας;
(Απαντήστε επιλέγοντας τον αντίστοιχο αριθμό που αντιπροσωπεύει το επίπεδο ως εξής: Όπου 1: Κακό, 2: Μέτριο 3: Ούτε καλό ούτε κακό, 4: Καλό, 5 Άριστο)

Κακό 1 2 3 4 5 Άριστο

- 14) Υπάρχει δυνατότητα παρακολούθησης επιμορφωτικών σεμιναρίων με έγκριση των ΟΤΑ, για να διευρύνετε τις γνώσεις σας στα προγράμματα που εστιάζουν στην πράσινη ανάπτυξη και την προστασία του περιβάλλοντος;

Καθόλου 1 2 3 4 5 Υπεραρκετά

- 15) Έχετε λάβει επαρκή ενημέρωση από την υπηρεσία σας σχετικά με τα προγράμματα πράσινης ανάπτυξης και προστασίας του περιβάλλοντος;

Προγράμματα	Κακή	Μέτρια	Ούτε καλή ούτε κακή	Καλή	Άριστη
Μείωση ατμοσφαιρικών ρύπων					
Χρήση ανανεώσιμων πηγών					
Διαχείριση απορριμμάτων					
Προστασία φυσικών					

πόρων					
Ανάπτυξη Οικολογικού δικτύου					

16) Παρακαλώ προσδιορίστε το επίπεδο γνώσης που κατέχετε για τα ακόλουθα προγράμματα:

Πρόγραμμα	Κακή	Σχεδόν κακή	Ούτε καλή ούτε κακή	Καλή	Άριστη
Αντώνης Τρίτσης					
Φιλόδημος Π					
Πράσινο Ταμείο					
ΕΣΠΑ 2021-2027					

Δ. Προκλήσεις σχετικά με την εφαρμογή των χρηματοδοτούμενων προγραμμάτων για το κλίμα και την ενέργεια

17) Υπάρχει επιχειρησιακή ικανότητα του ΟΤΑ για την εποπτεία των έργων πράσινης ανάπτυξης;

Καθόλου 1 2 3 4 5 Υπεραρκετά

18) Σε ποιόν τομέα θεωρείτε ότι εντοπίζονται οι περισσότερες προκλήσεις στον ΟΤΑ τον οποίο εργάζεστε; (Παρακαλώ δώστε μόνο μία απάντηση)

- Διοικητική και τεχνική ικανότητα
- Ηλεκτρονική διακυβέρνηση
- Υποδομές
- Ανάπτυξη ανθρώπινου δυναμικού
- Περιβάλλον

- Πράσινη Ευρώπη

19) Ποια θεωρείτε ότι είναι η σημαντικότερη πρόκληση σχετικά με την απορρόφηση πόρων για επενδύσεις/επενδυτικά σχέδια από ελληνικούς ΟΤΑ; (Παρακαλώ δώστε μόνο μία απάντηση)

- Γραφειοκρατία
- Έλλειψη πληροφόρησης
- Έλλειψη πολιτικής πρωτοβουλίας
- Φόβος
- Άλλο

20) Σύμφωνα με την νέα πολιτική συνοχής για «μια Ευρώπη πιο κοντά στους πολίτες», ποια θεωρείτε την μεγαλύτερη πρόκληση της επόμενης δεκαετίας;

- Καταπολέμηση αποκλεισμού
- Κλιματική αλλαγή
- Κοινωνική ενσωμάτωση
- Ενεργειακή Μετάβαση
- Άλλο

Ε. Επίπεδο ετοιμότητας και εξειδίκευσης του δήμου σχετικά με την μελλοντική ένταξη σε προγράμματα που αφορούν το κλίμα και την ενέργεια

21) Ποια είναι η γνώμη σας για τα παρακάτω. (Απαντήστε επιλέγοντας τον αντίστοιχο αριθμό που αντιπροσωπεύει το επίπεδο ετοιμότητας ως εξής:

Καθόλου 1 2 3 4 5 Υπεραρκετά

	1	2	3	4	5
Θεωρείτε ότι υπάρχει ενδιαφέρον από την πλευρά της διοίκησης για την στελέχωση των υπηρεσιών με εξειδικευμένο προσωπικό στην διαχείριση προγραμμάτων που αφορούν το κλίμα και την ενέργεια;					
Υπάρχουν στρατηγικές προτεραιότητας του δήμου σας για τις νέες					

δράσεις του ΕΣΠΑ 2021-2027;					
Η Διοίκηση του Δήμου συμμετέχει στον σχεδιασμό των Αναπτυξιακών προγραμμάτων της επόμενης προγραμματικής περιόδου;					
Υπάρχουν υποστηρικτικοί μηχανισμοί στήριξης του δήμου σας για τις νέες δράσεις του ΕΣΠΑ 2021-2027;					

Παράρτημα Β: Κατάσταση δήμων αποστολής του ερωτηματολογίου

1. Δήμος Θεσσαλονίκης
2. Δήμος Κορδελιού – Εύοσμου
3. Δήμος Νεάπολης – Συκεών
4. Δήμος Παύλου Μελά
5. Δήμος Αμπελοκήπων – Μενεμένης
6. Δήμος Πυλαίας – Χορτιάτη
7. Δήμος Χαλκηδόνος
8. Δήμος Δέλτα
9. Δήμος Ωραιοκάστρου
10. Δήμος Λαγκαδά
11. Δήμος Θερμαϊκού
12. Δήμος Θέρμης
13. Δήμος Βόλβης
14. Δήμος Καλαμαριάς
15. Δήμος Σερρών
16. Δήμος Αμφίπολης
17. Δήμος Πολυγύρου
18. Δήμος Νέας Προποντίδας
19. Δήμος Κιλκίς
20. Δήμος Αλεξάνδρειας Ν. Ημαθίας
21. Δήμος Νάουσας
22. Δήμος Εδέσσης Ν. Πέλλας